

Til
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Dokumenttype
Rapport

Dato
Marts 2018

KORTLÆGNING STYRKET SØGNING OG GENNEMFØRELSE AF EUD

KORTLÆGNING

STYRKET SØGNING OG GENNEMFØRELSE AF EUD

INDHOLD

1.	SAMMENFATNING OG PERSPEKTIVERING	1
1.1	Opsummering af kortlægningens hovedpointer	1
1.1.1	Mål 1: Flere skal vælge en erhvervsuddannelse	2
1.1.2	Mål 2: Flere skal gennemføre en erhvervsuddannelse	4
1.2	Løftestænger	6
1.3	Videnshuller	9
2.	INDLEDNING	12
2.1	Baggrund	12
2.2	Formål, reviewspørgsmål og afgrænsning	13
2.3	Tilrettelæggelse og gennemførelse af kortlægningen	14
2.4	Læsevejledning	17
3.	STYRKET SØGNING MOD EUD	18
3.1	Promovering af erhvervsuddannelserne	20
3.2	Praksisbaseret undervisning i udskolingen	23
3.3	Opkvalificering til at påbegynde en erhvervsuddannelse	30
3.4	Kvalificeret vejledning	34
3.5	Brobygningsforløb	39
4.	STYRKET GENNEMFØRELSE AF EUD	44
4.1	Kvalificering til fastholdelse	46
4.2	Undervisningspraksis	49
4.3	Løbende vejledning og støtte i og uden for undervisningen	55
4.4	Det sociale undervisningsmiljø	59
4.5	Kvalitet i praktikken	63

BILAG

Bilag 1 – Referenceliste

Bilag 2 – Karakteristik af den indsamlede viden

Bilag 3 - Søgeprotokol

1. SAMMENFATNING OG PERSPEKTIVERING

Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) har gennemført en kortlægning for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet af eksisterende viden om indsats, der har betydning for realiseringen af målsætningerne i EUD-reformen om øget søgning og overgange til erhvervsuddannelserne (mål 1) samt fastholdelse på erhvervsuddannelserne (mål 2).

Formålet med kortlægningen er at udarbejde en **opdateret syntese** af eksisterende og bedst tilgængelig viden om, hvilke virkningsfulde indsatser der kan bidrage til at øge søgning og tilgang til samt gennemførelsen på erhvervsuddannelserne. Denne kortlægning supplerer kortlægningen af viden vedrørende klare mål fra 2016¹. jf. boksen nedenfor.

Boks 1-1: Systematisk kortlægning vedrørende Klare Mål (2016)

Den systematiske kortlægning fra 2016 identificerede otte temaer, bl.a. vejledning, undervisnings- og læringsstrategier samt mentoring. Inden for temaerne beskriver kortlægningen en række virkningsfulde indsatser, der potentielt kan inspirere til realisering af de fire klare mål formuleret i EUD-reformen. Kortlægningen hviler på såvel international som nordisk forskning, herunder en stor andel danske studier. Kortlægningen opererer med et såkaldt 'bredt' vidensbegreb, hvor både publiceret forskning samt viden fra forsøgs- og udviklingsprojekter er inkluderet. Generelt påpeger 2016-kortlægningen, at der er brug for mere solid viden i forhold til, hvad der virker i relation til de fire klare mål. (Rambøll, 2016b)

I det følgende præsenteres en sammenfatning og perspektivering af den opdaterede kortlægnings hovedpointer. Sammenfatningen af hovedpointer er funderet i de studier, der er inkluderet i kortlægningen, og som præsenteres i dybden i rapportens kapitel 3 og 4. Perspektiveringen, herunder forslag til løftestænger samt vurderingen af implementeringspotentiale, inddrager øvrige kilder og viden samt input fra de eksperter, der har været tilknyttet kortlægningen.

Nærværende kapitel består af følgende tre afsnit:

- Det første afsnit indeholder en **opsummering af kortlægnings hovedpointer**. Her præsenteres de 10 temaer, som kortlægningen fremhæver som centrale i arbejdet med at øge søgningen til og gennemførelsen af erhvervsuddannelserne. I afsnittet vil der også blive knyttet sammenhænge til den tidligere kortlægning med henblik på at identificere, hvilken viden som med denne kortlægning er blevet yderligere underbygget, og hvilken viden der er ny.
- I andet afsnit fremhæves en række **konkrete løftestænger**, som er de perspektivrige indsatser, som er bedst underbyggede i forskningen samt fremhævet af de involverede eksperter. I samme afsnit foretages en vurdering af de foreslåede løftestængers **implementeringspotentiale**, dvs. deres overførbare til en dansk kontekst samt centrale drivkræfter og barrierer for at implementere med positive resultater til følge. Her går vi mere perspektiverende til værks, jf. ovenfor, da langt fra alle inkluderede studier beskriver relevante implementeringsfaktorer.
- Endelig samles der op på en række **videnshuller**, som kortlægningen har identificeret, i form af områder, hvor der er behov for mere robust viden.

1.1 Opsummering af kortlægnings hovedpointer

Der er udarbejdet to tematiske synteseer på tværs af studier med relevans for hver af de to målsætninger om hhv. øget søgning og fastholdelse på erhvervsuddannelserne. Der indgår i alt 46

¹ Det bemærkes, at nærværende kortlægning i relation til *scope*, omfang og tidsramme har været mindre omfattende end den systematiske kortlægning fra 2016. Derfor har denne kortlægning karakter af at være en **videnskortlægning** (på engelsk kendt som en *Rapid Evidence Assessment*), der bruger en lignende metodisk tilgang som mere omfattende forskningskortlægninger og reviews, men som nævnt gennemført inden for en langt kortere tidsplan og økonomisk ramme. Også af denne grund er det væsentligt at se nærværende kortlægning som et **supplement** til 2016-kortlægningen.

studier i syntesen, som er vurderet til at have middel eller høj evidens, jf. bilag 2 for yderligere informationer om den anvendte metode. På tværs af disse studier er der identificeret og kategoriseret en række overordnede temaer, der indeholder og beskriver virkningsfulde indsatser.

Generelt gælder det, at beskrivelser, indsigter og pointer fra 2016-kortlægningen fortsat er gældende². Dertil kommer, at der i høj grad er sammenhæng mellem den tidligere og nuværende kortlægning (for hhv. søgning og gennemførelse), og at størstedelen af temaerne dermed går igen begge steder, om end med mindre forskelle som følge af de inkluderede studiers fokus. To af temaerne – promovning af erhvervsuddannelserne samt det sociale undervisningsmiljø – er helt nye og indgik ikke i kortlægningen fra 2016. Dertil kommer, at vidensgrundlaget i nærværende kortlægning er kendetegnet ved en betydelig mængde nyere forskning, udviklingsarbejde og evalueringer om EUD-reformen fra 2015.

1.1.1 Mål 1: Flere skal vælge en erhvervsuddannelse

Kortlægningen identificerer fem temaer, hvor der findes relevant national og international litteratur og viden, der kan anvendes i arbejdet med at øge søgningen mod erhvervsuddannelserne. De præsenteres i tabellen nedenfor.

Tabel 1: Temaer og hovedpointer

<p>Promovering af erhvervsuddannelserne</p> 	<p>Promovering sætter som tema fokus på en række indsatser, der styrker søgningen mod erhvervsuddannelserne ved at få erhvervsuddannelserne til at fremstå <i>mere attraktive</i> for potentielle elever (og deres forældre). Virkningsfulde indsatser arbejder med at synliggøre erhvervsuddannelserne ved at nuancere potentielle elevers forståelse af erhvervsuddannelserne, herunder ved at udfordre de fordomme og det prestigehierarki, som kendetegner de unges opfattelse af erhvervsuddannelserne. Virkningsfulde indsatser er bl.a. kendetegnet ved at synliggøre erhvervsuddannelserne som et ambitiøst karrierevalg, fx ved at ekspliciterer karrieremulighederne samt mulighederne for at videreudanne sig. Desuden har uddannelsesmiljøet betydning for erhvervsskolernes image. Kortlægningen peger på konkrete aktiviteter til at promovere erhvervsuddannelserne. Nogle er egentlige indsatser, fx konkurrencer i skills (om end vidensgrundlaget er begrænset) og brug af rollemødder (også nævnt i 2016). I andre studier fremhæves promovning af erhvervsuddannelserne som en mere indirekte strategi/andre indsatser, fx via brobygning af høj kvalitet, bedre vejledning i grundskolen med fokus på flere karriereveje samt promovning af attraktive ungemiljøer på EUD.</p>
<p>Praksisbaseret undervisning i udskolingen</p> 	<p>Praksisbaseret undervisning i udskolingen betegner en række undervisningsaktiviteter i udskolingen (grundskole og VUC), hvor elementer fra grundskole og erhvervsuddannelse kombineres, fx fælles tilrettelagt pensum, projektforsøb mv. Studierne indikerer, at praksisbaseret undervisning styrker overgangen fra grundskole til erhvervsuddannelse. Elevernes progression bliver tydelig, og deres parathed i forhold til at vælge og starte på en erhvervsuddannelse styrkes. Kortlægningen påpeger, at der er strukturelle og kulturelle forhold i den danske folkeskole (bl.a. fagrække og prøveformer), der begrænser muligheden for at styrke praksisbaseret undervisning. De centrale</p>

² I den tidligere kortlægning blev der gennemført søgninger efter forskning og øvrig viden fra perioden 2015-2016, men nærværende kortlægning har søgt såvel indholds- og tidsmæssigt mere afgrænset fra 2012-2018.

	<p>dimensioner af praksisbaseret undervisning omfatter bl.a. anvendelsesorienteret undervisning, kobling mellem teori og praksis samt brug af praktiske arbejdsformer, som de kendes fra erhvervsuddannelserne³.</p> <p>De inkluderede studier beskæftiger sig primært med aktiviteter og indsatser, der samtænker elementer fra grundskole og erhvervsuddannelser, fx mødet med professioner, erhvervspraktik og virksomhedsbesøg. Derimod omhandler studierne i begrænset omfang forslag til, hvordan man kan praksisbasere selve undervisningen, fx ved at kombinere teori og praksis i de boglige fag.</p>
<p>Opkvalificering til at påbegynde en erhvervsuddannelse</p> 	<p>Kortlægningen peger på forskellige former for studieforberedende forløb, som øger søgningen mod erhvervsuddannelserne blandt unge og voksne, som har behov for ekstra støtte til at påbegynde en uddannelse. Virkningsfulde studieforberedende forløb virker fx ved at iværksætte tiltag overfor målgruppens almenfaglige kompetencer, og flere studier peger på, at det er særligt effektivt, når de almenfaglige kompetencer styrkes gennem praksisbaseret undervisning. Det øger motivationen for at lære og orienterer unge og voksne mod erhvervsuddannelserne. Kerneelementer i virkningsfulde studieforberedende forløb er differentieret undervisning, tæt opfølgning på den enkelte elev og synliggørelse af progression samt et trygt miljø at lære i. Desuden er virkningsfuld opkvalificering kendetegnet ved ikke bare at sætte fokus på at styrke de faglige kompetencer, men ved at udgøre en helhedsorienteret indsats, der udover det faglige løft arbejder med målgruppens personlige udvikling og giver støtte til personlige og sociale problemer. Studier peger på, at det kan bidrage til at øge unge og voksnes uddannelsesparathed og motivation for at tage en uddannelse, herunder en erhvervsuddannelse.</p>
<p>Kvalificeret vejledning</p> 	<p>Kvalificeret vejledning er et tema, der går igen fra den tidligere kortlægning. Nærværende kortlægning supplerer imidlertid med mere opdateret viden. Konklusionen er dog den samme: Forskellige vejledningsaktiviteter kan bidrage til styrket uddannelsesafklaring hos eleven og dermed øget søgning til erhvervsuddannelserne. Dog skal der være tale om <i>kvalificeret</i> vejledning, da vejledningsindsatsen skal indeholde en række karakteristika for at bidrage til de intenderede resultater. Det gælder fx, at vejledningen af de potentielle elever orienterer sig mod den brede vifte af ungdomsuddannelser (inkl. EUD), har fokus på karrierelæring samt har klart fokus på, at også EUD åbner for videre uddannelse. Derudover viser udvalgte studier, hvordan den kollektive vejledning, som har fået større vægt efter EUD-reformen, kan organiseres, så den aktiverer og involverer alle elever. Her fremhæver studierne, at vejledningen fx kan organiseres i par eller i grupper, at der kan anvendes anonymiserede spørge- og vurderingsværktøjer, samt at vejledningen kan tage udgangspunkt i reflektive spørgsmål, hvor eleverne skal forholde sig aktivt til sig selv og de andre elever.</p>

³ Et lignende vidensgrundlag findes, for så vidt angår virkningsfuld undervisning i folkeskolen generelt, se fx **forskningskortlægning om varieret læring, bevægelse, udeskole og lektiehjælp**, Rambøll og Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning for Undervisningsministeriet, 2014.

<p>Brobygningsforløb</p> 	<p>Kortlægningen indeholder et relativt omfattende vidensgrundlag relateret til brobygning. Den indhentede viden har primært relevans for brobygning fra grundskolen og omfatter aktiviteter, hvor eleverne får mulighed for at stifte bekendtskab med eller afprøve en eller flere erhvervsuddannelser og/eller erhverv i praksis, fx via virksomhedsbesøg, praktik, valgfag og lign. Vidensgrundlaget er solidt, for så vidt angår brobygning, idet flere studier, herunder kortlægninger viser, at forskellige former for brobygning medfører, at søgningen til erhvervsuddannelser øges. De mellemliggende resultater frem mod øget søgning omfatter øget kendskab til EUD, afklaring af uddannelsesvalg og tryghed i overgangen. Endelig peger kortlægningen på, at brobygning kan etablere en sammenhæng mellem det, som de unge/voksen lærer i grundskolen/på VUC, og tilsvarende hvad de skal lære på EUD.</p>
---	---

1.1.2 Mål 2: Flere skal gennemføre en erhvervsuddannelse

Kortlægningen identificerer fem temaer i arbejdet med at fastholde elever samt mindske frafald på erhvervsuddannelserne. Disse sammenfattes nedenfor.

Tabel 2: Temaer og hovedpointer

<p>Kvalificering til Fastholdelse</p> 	<p>Temaet kvalificering til fastholdelse har høj grad af overlap til flere temaer knyttet til mål 1. Dog gælder det, at indsatser og mekanismer i de nævnte studier bidrager til øget fastholdelse (og ikke øget søgning). Således viser kortlægningen, at hhv. praksisbaseret undervisning i udskolingen samt forskellige brobyggende og studieforberedende forløb styrker elevernes gennemførelse af en erhvervsuddannelse. Det bemærkes, at denne sammenhæng er underbygget af forholdsvis solid viden. De nævnte indsatser styrker de potentielle elevers uddannelsesparathed og dermed et kvalificeret uddannelsesvalg, der kan få eleverne til at blive på uddannelsen og gennemføre. De konkrete indsatser omfatter udover de tidligere nævnte muligheden for at optjene dobbelt merit, tæt og systematisk samarbejde mellem grundskole og erhvervsuddannelser samt brug af 'prøve-lærepladser'. Flere af indsigterne kan endvidere genfindes i kortlægningen fra 2016.</p>
<p>Undervisningspraksis</p> 	<p>Undervisningspraksis dækker over en række virkningsfulde undervisningsstrategier, som understøtter elevers fastholdelse på erhvervsuddannelserne. En effektiv undervisningspraksis bidrager i øvrigt til at minimere risikofaktorer for frafald, bl.a. manglende motivation, tiltro til egne evner samt faglige udfordringer. En virkningsfuld undervisningspraksis er i litteraturen forholdsvis velunderbygget i form af en række mekanismer eller kendetegn, såsom tydelige læringsmål og brug af feedback, der synliggør elevernes progression og potentiale. Et andet kendetegn er at opstille høje forventninger til elevernes faglige udvikling. Dertil kommer undervisningsdifferentiering samt brug af varieret og praksisbaseret læring. Det bemærkes, at flere af kendetegnene ved en effektiv undervisningspraksis tilsvarende er anerkendte som virkningsfulde på grundskoleniveau, om end med en anden målgruppe. Kortlægningen beskriver en række konkrete indsatser, bl.a. kompetenceudvikling af ledere og undervisere i at arbejde med helhedsorienteret undervisning som pædagogisk redskab. Også indsatser til brug af praksisbaseret læring fremhæves som løftestang til at fastholde elever på erhvervsuddannelserne. Ovenstående resultater bekræfter i vid udstrækning resultater fra 2016-kortlægningen.</p>

<p>Løbende vejledning og støtte i og uden for undervisningen</p> 	<p>Temaet løbende vejledning og støtte fokuserer på en række virkningsfulde indsatser, der bidrager til at øge elevernes motivation og forudsætninger for at gå på en erhvervsuddannelse og herigennem mindsker frafaldet blandt eleverne. Virkningsfuld vejledning og støtte er kendetegnet ved indsatser, der yder såvel faglig støtte såvel som helhedsorienteret støtte og vejledning, der også favner elevernes eventuelle sociale og personlige problematikker. Virkningsfulde elementer i støtte- og vejledningsindsatser er tidlig identifikation af elevens støttebehov, faglig støtte til elever, som har vanskeligt ved at leve op til de faglige krav, coaching, mentoring og vejledning til elever, som er demotiverede i deres uddannelsesforløb samt individuelt tilrettelagt og tværfaglig støtte til elever ved behov. De inkluderede studier peger på, at det bidrager til at fastholde elever på erhvervsuddannelserne. Imidlertid peger studierne også på, at støtte og vejledning ikke alene skal tænkes som afkoblede aktiviteter. Et generelt støttende læringsmiljø rundt om eleverne, hvor elever har støttende relationer til hinanden og til lærere og forældre, er også væsentligt for at øge fastholdelsen.</p>
<p>Det sociale undervisningsmiljø</p> 	<p>Det sociale undervisningsmiljø omhandler en række faktorer på erhvervsuddannelser, der bidrager positivt til fastholdelse på erhvervsuddannelserne. Studierne peger på en række mekanismer, der er væsentlige forudsætninger for at skabe et godt socialt miljø på uddannelserne: Gode underviser-elev-relationer med fokus på tillid og empati samt en lærerrolle, der bidrager til meningsfulde læringsfællesskaber. Derudover at underviserne og eleverne opstiller sociale spilleregler for arbejdet i klassen/på hold. Det gælder endvidere, at underviserne skal have stærke pædagogiske færdigheder, fx inden for klasseledelse og relationsdannelse. Kortlægningen peger på flere virkningsfulde indsatser, bl.a. brug af adfærdskodeks, integration af relationsskabende elementer i klassen/på hold, peer learning og tværfagligt samarbejde.</p>
<p>Kvalitet i praktikken</p> 	<p>Kvalitet i praktikken sætter som tema fokus på en række virkningsfulde indsatser, særligt i virksomhedspraktikken, men også i skolepraktikken, som bidrager positivt til at mindske frafald blandt eleverne. Studier peger på, at praktikforløb af høj kvalitet styrker fastholdelsen, fordi de autentiske arbejdsopgaver, som praktikken indeholder (dvs. opgaver, som de unge skal varetage i et fremtidigt erhverv/job), øger elevernes motivation. Kvalitet i praktikken er kendetegnet ved et stærkt læringsmiljø, hvor eleverne får mulighed for at prøve kræfter med reelle og meningsfyldte opgaver præget af variation og progression, og hvor der sikres læring, fx gennem sidemandsop-læring samt løbende vejledning, evaluering og feedback.</p> <p>Det gode praktikforløb, som bidrager til fastholdelse, er desuden kendetegnet ved, at eleverne bliver en del af både det sociale fællesskab og praksis-fællesskabet på arbejdspladsen. Endelig peger studier også på, at den gode forberedelse og efterbehandling af praktikken er væsentlig. Det vedrører fx en indsats for at sikre et godt match mellem elev og virksomhed samt grundig forventningsafstemning før praktikkens opstart, men det vedrører også at sikre en tæt kobling mellem erhvervsskolerne og praktikvirksomhederne, så der skabes sammenhæng i uddannelsen fra skoledelen og til praktikkdelen og tilbage igen.</p>

1.2 Løftestænger

Vidensgrundlaget på erhvervsuddannelsesområdet har en karakter, der gør det vanskeligt at konkludere, hvilke indsatser der har større effekt end andre, idet studierne ikke er gennemført på en måde, så disse lader sig sammenligne. Dertil kommer, at vidensgrundlaget er præget af mangel på solid viden om effekter af undersøgte indsatser samt et begrænset antal studier indeholdende meget velbeskrevne indsatser⁴. Det eksisterende vidensgrundlag gør det derfor vanskeligt med stor sikkerhed at konkludere, hvilke indsatser der bør implementeres for at sikre hhv. øget søgning og gennemførelse af EUD i en dansk kontekst.

Med ovenstående vilkår *in mente* – eller forbehold om man vil – har Rambøll nedenfor fremhævet **fire løftestænger**.

En **løftestang** er en samlebetegnelse for en eller flere indsatser eller tiltag, der kan fungere som redskab til at opnå ønskede resultater eller effekter – i dette tilfælde øget søgning til eller styrket gennemførelse på erhvervsuddannelserne. Med andre ord kan en løftestang beskrives som et 'håndtag', der kan skrues på til at opnå en given effekt.

Grundlaget for at fremhæve de fire løftestænger er dels kortlægningen, dels øvrig viden (øvrige literatur, praksisviden samt ekspertviden). Det er væsentligt at understrege som tidligere nævnt, at den tilgængelige forskningsviden målrettet de pågældende løftestænger (inden for udvalgte temaer) ikke kan dokumentere bedre resultater/effekter end de resterende temaer, men snarere at disse områder hidtil er undersøgt mere systematisk.

Beskrivelsen af løftestænger ledsages af en vurdering af **implementeringspotential**et, dvs. mulighederne for at implementere dem i en dansk kontekst. Vurderingen af implementeringspotentialet bygger på resultater fra kortlægningen (drivkræfter og barrierer), inputs fra de tilknyttede eksperter samt praksisviden⁵. Vurderingen af implementeringspotentialene udgør et samlet skøn baseret på faktorer såsom organisering og ledelse, kapacitet og kompetencer, kulturelle forhold samt lovgivningsmæssige rammer.

Løftestang #1: Praksisbaseret undervisning i udskolingen

I nærværende kortlægning synes en styrket praksisbaseret undervisning i udskolingen at være en fællesnævner for en række initiativer og indsatser, der kan styrke søgning og overgang til erhvervsuddannelserne. Praksisbaseret undervisning i udskolingen udgør et selvstændigt tema i kortlægningen, men flere af de øvrige temaer betoner tilsvarende vigtigheden af, at man i grundskolen formår at integrere praksiselementer i undervisningen. En kvalificeret antagelse kunne være, at det vil skabe et bedre fundament for såvel kvalificeret vejledning samt brobygning til erhvervsuddannelserne, hvis undervisningen i grundskolen er anvendelsesorienteret og praksisbaseret. Kerneelementerne i praksisbaseret undervisning handler dels om at 'invitere' erhvervsuddannelser og erhverv ind i undervisningen via erhvervsrettede aktiviteter (virksomhedsbesøg, erhvervspraktik og projektførelse), dels om at gøre selve undervisningen praksisbaseret i form af øget anvendelsesorientering samt kombination af teori og praksis – og ganske enkelt sikre, at eleverne møder nogle af de arbejdsformer, der er fremherskende på erhvervsuddannelserne⁶.

Kortlægningen har dokumenteret udfordringer på dette område både i relation til struktur og indhold i grundskolen. Samtidig peger kortlægningen, øvrig viden samt eksperter på et øget potential ved at løfte kvaliteten af den praksisbaserede undervisning i skolen. Mulige greb kunne (udover de tidligere nævnte) være:

⁴ Samme pointer blev fremhævet i kortlægningen fra 2016 (Rambøll, 2016b).

⁵ Det skal understreges, at den samlede vurdering af implementeringspotentialet udelukkende er Rambølls ansvar.

⁶ Bemærk også, at dele af den praksisbaserede undervisning i grundskolen er medtaget som et område med manglende viden i afsnit 1.3.

- ✓ Styrke lærernes kendskab til erhvervsuddannelserne, således at eleverne får **forestillinger** og billeder af, hvad ikke bare en gymnasial uddannelse kan bruges til, men også en erhvervsuddannelse.
- ✓ Styrke **lærernes faglige og didaktiske kompetencer** i at undervise autentisk og anvendelsesorienteret. Der kan være en risiko for, at praksisbaseret bliver 'søgt' og udgør 'noget ekstra' i forhold til den almindelige undervisning. Praksisbaseret, dvs. brug af praktiske færdigheder og kreativitet, arbejdskendskab samt kobling af teori og praksis, skal aktualiseres ved *også* at tænke denne dimension ind i kernefagene i grundskolen (udskoling), og hvordan disse kan *anvendes* i en erhvervsrettet sammenhæng.
- ✓ At styrke den **formelle bedømmelse** af de praktiske fag i udskolingen (eller dele heraf) samt tilsvarende styrke den løbende feedback til eleverne i forhold til deres praktiske kompetencer (styrker indirekte muligheden for at få en dialog med forældrene om elevernes kompetencer og muligheder).

Vurdering af implementeringspotentiale: Middel

Det er Rambølls skønsmæssige vurdering, at potentialet for at styrke den praksisbaserede undervisning i udskolingen samlet set er middel. Potentialet for høj gennemslagskraft i forhold til øget søgning er til stede, hvis man sammenfatter den viden, der findes på området. Hvis kendskab til EUD blandt lærere øges, og hvis undervisningen reelt gennemføres i henhold til den viden, der efterhånden er veldokumenteret på området (differentieret, virkelighedsnært, erhvervsorienteret mv.), og hvis indsatsen understøttes ledelsesmæssigt (i hele ledelseskæden), synes potentialet betydeligt. Der er imidlertid også forhold, der udfordrer potentialet, herunder lærernes kapacitet til at gennemføre undervisningen som 'foreskrevet' af den tilgængelige viden. Det vil givetvis fordrage kompetenceudvikling. Der vurderes ikke umiddelbart at være lovgivningsmæssige barrierer på området.

Løftestang 2: Kvalificeret vejledning

Vejledning bliver anset som væsentligt redskab til at understøtte en kvalificeret overgang til ungdomsuddannelse, herunder erhvervsuddannelser. Således er vejledningsindsatsen i Danmark fastlagt ved lovgivning, om end implementering og praksis varierer afhængig af lokale beslutninger og kapacitet. Nærværende kortlægning bekræfter, at *kvalificeret* vejledning bidrager til en øget overgang til erhvervsuddannelserne og på sigt kan styrke fastholdelsen af elever på selve uddannelserne. Vejledningsaktiviteter af høj kvalitet medvirker til, at elever kan træffe informerede uddannelsesvalg, dvs. en reel uddannelsesafklaring frem for et 'passivt' valg, som for mange vil være en gymnasial uddannelse.

Med ovenstående udgangspunkt er det vurderingen, at kvalificeret vejledning kan betegnes som en effektiv løftestang til at styrke ikke blot overgang til EUD, men også bedre fastholdelse. En udfordring i den sammenhæng er imidlertid, at (forsknings)litteraturen i begrænset omfang indeholder velbeskrevne indsats på områder, dvs. konkrete og fyldestgørende beskrivelser af tilrettelæggelse og gennemførelse af tiltag, der bidrager til, at eleverne søger mod erhvervsuddannelserne. En årsag hertil kan være, at flere af de kendte indsats har ophæng i lovgivningen. På trods heraf kunne mulige greb være:

- ✓ Vejlederne – og lærerne i grundskolen (se løftestang #1) – skal have **øget forståelse** for erhvervsuddannelse, dvs. ikke bare et overordnet kendskab, men et kvalificeret kendskab til form, indhold og muligheder på erhvervsuddannelserne.
- ✓ **Jobrotationsordninger**, fx mellem vejledere og lærere i erhvervsuddannelserne, så eleverne møder EUD-undervisere, når de modtager vejledning. Tilsvarende kunne erhvervsskolelærere undervise sammen med lærere i udskolingen for på den måde at integrere perspektiver på begge niveauer og give eleverne et indtryk af undervisnings- og arbejdsformer på EUD.

- ✓ Et øget fokus på det obligatoriske emne **Uddannelse og Job** i hele grundskoleforløbet. Denne brug af Uddannelse og Job kan være et greb til at understøtte tidlig vejledning om den brede vifte af ungdomsuddannelser efter endt grundskoleforløb – frem for vejledning kun i den sene udskoling, hvor et uddannelsesvalg ofte allerede er truffet.
- ✓ Et øget nationalt fokus på **kvaliteten i vejledningsindsatsen** kunne være et greb til at indfri potentialet i løftestangen, se nedenfor om implementering.

Vurdering af implementeringspotentiale: Middel til høj

Det er Rambølls skønsmæssige vurdering, at potentialet for kvalificeret vejledning er middel til høj. En gennemgang af den eksisterende litteratur – både i den tidligere kortlægning fra 2016 og opdateringen i 2018 – dokumenterer, at en række vejledningsaktiviteter bidrager til at øge søgningen til EUD. Imidlertid peger andre kilder også på, at der er betydelig variation i den måde, som kommuner og institutioner implementerer såvel lovpligtig vejledning som øvrige vejlednings- og uddannelsesafklarende forløb på. Hvis vejledning gennemføres uden systematik, uden kvalitet og uden den fornødne ledelsesmæssige opbakning (i bred forstand), så udebliver effekten – eller den har de modsatte effekter. *Kvaliteten* i vejledningen er således helt afgørende. Det handler om kendskab og kompetencer hos de 'ansvarshavende', om strategisk prioritering i hele ledelseskæden samt monitorering og løbende kvalitetsudvikling af vejledningsindsatsen. Ifølge de involverede eksperter findes indsatserne, men det handler i høj grad om at sikre kvalitet i implementeringen. Og der er gode eksempler på, at dette lykkes lokalt i Danmark. Det handler derfor ikke nødvendigvis om at nyudvikle fra bunden, men om at sikre god implementering via videndeling, ledelse og kapacitetsopbygning. Der vurderes ikke umiddelbart at være lovgivningsmæssige barrierer, men det handler i højere grad om at overkomme barrierer knyttet til kapacitet og ressourcer.

Løftestang 3: Undervisningspraksis

Der findes efterhånden omfattende (forsknings)litteratur vedrørende frafald og fastholdelse på ungdomsuddannelser generelt og erhvervsuddannelser specifikt – både dansk og international litteratur. Nærværende kortlægning dokumenterer, som det var tilfældet med 2016-kortlægningen, at en undervisningspraksis kendetegnet ved tydelige læringsmål og feedback, undervisningsdifferentiering, fokus på relationer samt anvendelsesorientering bidrager til dels at minimere risikofaktorer for frafald, dels reelt at sikre fastholdelsen.

Der findes ikke solid viden om, hvor udbredt ovenstående undervisningspraksis er på de danske erhvervsuddannelser, men i de senere år har der været gennemført en række initiativer med fokus herpå, bl.a. forsøgs- og udviklingsarbejde, handlingsplaner for øget gennemførelse (med fælles didaktisk og pædagogisk grundlag), strategisk kompetenceløft m.fl. EUD-reformen følges tæt via et følgeforskningsprogram, og en omfattende delrapport fra 2017 (Søndergaard et al., 2017) viser, at der er potentiale i forhold til at skabe "mere og bedre undervisning", men at indsatsområdet ikke er slået igennem i undervisningen endnu. Indsatsområdet er i vid udstrækning sammenfaldende med de karakteristika, der fremhæves som virkningsfulde i forskningen.

Som supplement til undervisningspraksis som løftestang peges der på følgende pointer (eller greb), som primært har de involverede eksperter som kilde:

- ✓ Det er væsentligt at slå fast, at der er viden om, hvad **god undervisning** er – både fra forskningen og praksis. Differentiering er afgørende, men ikke nødvendigvis mellem unge og voksne, snarere i forhold til den enkelte elev.
- ✓ Praksisbaseret undervisning skal være **moderne** og *up-to-date* undervisning. På nogle skoler skal undervisningspraksis opdateres, så undervisningen sker i overensstemmelse med den praksis/virkelighed, der findes i de erhverv, som man uddanner til.
- ✓ Undervisningsdifferentiering handler i nogle tilfælde om niveaudeling. De stærke skal udfordres fagligt, og elever med udfordringer skal måske i højere grad have tydelige mål, der er kortsigtede.

Vurdering af implementeringspotentiale: Høj

Det er Rambølls skønsmæssige vurdering, at potentialet ved at skabe en stærk, tydelig og systematisk undervisningspraksis er høj i forhold til at sikre fastholdelse og øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne. Men det er samtidig vurderingen, at investeringen på området kan være betydelig. I forlængelse af allerede gennemførte initiativer synes der at være behov for et kontinuerligt fokus på, om såvel pædagogisk ledelse som undervisere på erhvervsskolerne har kompetencerne til at sikre en undervisningspraksis, der er sammenfaldende med, hvad der kan betegnes som virkningsfuld. Der synes at være tale om et 'langt sejt træk' relateret til kapacitetsopbygning, hvor det er væsentligt med løbende national og lokal monitorering af fremdrift.

Løftestang 4: Støtte i og udenfor undervisningen

Det sidste område, der i denne sammenhæng betegnes som en løftestang, omhandler vejledning og støtte i og udenfor undervisningen. Det bemærkes, at potentialet her primært er målrettet elever, der er frafaldstruede – enten som følge af faglige udfordringer eller mere komplekse/sammensatte problemer. Kortlægningen viser samlet set, at støtte og vejledning til frafaldstruede elever har positiv indvirkning på deres muligheder for at fuldføre en erhvervsuddannelse. Der er tre nøgleord inden for dette tema, dels at vejledning og støtte gives *tidligt* i forløbet for at fange eventuelle udfordringer tidligt, dels at denne gives *helhedsorienteret*, dvs. at indsatsen gives ud fra et helhedsperspektiv; fagligt, socialt og personligt. Endelig skal støtten så vidt muligt være tilrettelagt individuelt og målrettet. Kortlægningen peger på en række konkrete indsatser, der også kendes fra grundskoleområdet målrettet børn og unge med særlige behov, fx faglig støtte, coaching, forældresamarbejde og relationsskabende aktiviteter, der styrker motivation og selvværd.

Vurdering af implementeringspotentiale: Lav til middel

Det er Rambølls skønsmæssige vurdering, at potentialet for støtte i og udenfor undervisningen er lav til middel. Der er solid viden, der ligger til grund for, at differentieret, individualiseret og målrettet vejledning og støtte bidrager til at fastholde de elever, der befinder sig i målgruppen. Der vil således være viden at lade sig inspirere af, hvis man som myndighed, institution eller fagperson har behov for at styrke arbejdet med frafaldstruede elever på erhvervsskolerne. Kortlægningen betoner imidlertid også, at en kvalificeret indsats på dette område fordrer tid, engagement, ressourcer og – i nogle tilfælde – en tværfaglig indsats, der tilsvarende nødvendiggør et betydeligt ledelsesmæssigt fokus. Denne kapacitet skal således være til stede, hvis indsatsen skal være effektiv. Samtidig er det et væsentligt opmærksomhedspunkt, at denne løftestang ikke har universel karakter, idet den er målrettet dele af målgruppen (de frafaldstruede), og effekten ved implementering vil således ikke komme den bredere målgruppe af EUD-elever til gode. Et andet perspektiv er, at nogle af de øvrige indsatser og løftestænger – fx det gode læringsmiljøer, en effektiv undervisningspraksis mv. – alt andet lige *også* vil komme målgruppen af frafaldstruede elever til nytte, såfremt disse implementeres. På ovenstående baggrund vurderes potentialet af være lav til middel.

1.3 Videnshuller

Med afsæt i indeværende kortlægning og kortlægningen fra 2016 samt med input fra ekspertpanelet er der identificeret en række '**videnshuller**', der med fordel kan fungere som inspiration til fremadrettede forsknings- og udviklingsaktiviteter på erhvervsuddannelsesområdet såvel som i grundskolens udskoling. Overordnet set er der identificeret **tre typer af videnshuller** i den eksisterende forskning og viden om søgning til og fastholdelse på erhvervsuddannelserne. Det drejer sig om kvaliteten af den eksisterende viden samt manglende konkret viden om en række indholdsmæssige temaer hhv. implementeringsgreb. I dette afsnit beskrives disse videnshuller.

#1: Kvalitet af den tilgængelige viden

Ligesom i kortlægningen fra 2016 tyder også indeværende kortlægning på, at der er behov for mere solid viden på området. Det gælder særligt i relation til at styrke søgningen og overgangen til erhvervsuddannelserne men også i relation til øget fastholdelse. På begge områder mangler der således systematisk og generaliserbar viden om dokumenterede effekter af de undersøgte indsatser.

Det indebærer overordnet set, at vidensproduktionen træder et skridt op i evidenshierarkiet og i højere grad, end det er tilfældet nu, kobler **solide effektmålingsdesigns** på de udviklingsprojekter, der igangsættes i udskolingen eller på erhvervsuddannelsesområdet.

Igangsættes der udviklingsprojekter, er det derudover afgørende, at projekterne indebærer afprøvning af **konkrete indsatser i praksis**, fx med praksisbaseret undervisning. Kortlægningen indeholder en lang række indikationer på virkningsfuld praksis i såvel udskolingen, vejledningsindsatsen og på erhvervsuddannelserne, men det er kendetegnende for den tilgængelige viden, at den kun i begrænset omfang indeholder handlingsanvisende og praksisrettede eksempler på, hvordan den enkelte lærer, vejleder eller underviser helt konkret indarbejder virkningsfuld praksis i egen undervisning eller vejledning.

Kortlægningen bidrager til at identificere virkningsfuld lovende praksis og danner dermed et særdeles relevant afsæt for at igangsætte fremadrettet udviklings- og forsøgsprogrammer. Det vurderes således at være afgørende, at afprøvninger af nye tiltag i praksis bygger ovenpå det eksisterende vidensgrundlag, så feltet samlet set kan styrkes. Det bemærkes i den sammenhæng, at der allerede er iværksat følgeforskning knyttet til EUD-reformen.

#2: Indholdsmæssige temaer

Kortlægningen peger på særligt tre temaer, der generelt er underbelyste i litteraturen, og hvor der således er behov for mere viden for at styrke særligt søgningen til EUD.

For det første mangler der systematisk og handlingsrettet viden om, hvordan **promoveringen af og attraktiviteten ved erhvervsuddannelserne** øges, så flere vælger at gå erhvervsuddannelsesvejen. Generelt indikerer den eksisterende viden, at erhvervsuddannelserne fortsat er et mindre prestigefyldt uddannelsesvalg end de gymnasiale uddannelser, uanset at der de seneste år er igangsat en række initiativer for at imødekomme denne udfordring. Der findes kun i begrænset omfang relevant viden om, hvordan erhvervsuddannelserne kan promoveres som et attraktivt uddannelsesvalg. Imidlertid peger en del af den tilgængelige viden på, hvordan det *indirekte* er muligt at øge kendskabet til erhvervsuddannelser og herigennem få flere til at vælge EUD, fx igennem øget kvalitet i vejledningsindsatsen og en styrkelse af den praksisbaserede undervisning i grundskolen. Imidlertid er der i den tilgængelige viden primært fokus på at styrke overgangen til erhvervsuddannelserne for de udfordrede elever (kan være både fagligt og socialt), mens der fortsat mangler viden om virkningsfulde indsatser, der kan bidrage til, at erhvervsuddannelserne også bliver et attraktivt uddannelsesvalg for hele gruppen af unge, herunder fagligt dygtige unge.

For det andet peger kortlægningen entydigt på, at et øget fokus på **praksisbaseret undervisning** i særligt udskolingen er en perspektivrig vej at gå, hvis flere unge skal få øjnene op for de mange muligheder, som erhvervsuddannelsessystemet tilbyder. Den tilgængelige viden indeholder en række bud på, hvordan praksisorienteringen i grundskolen kan styrkes via fx et tættere samarbejde mellem grund- og erhvervsskoler, samkørsel af pensum og mere erhvervsrettede aktiviteter, såsom virksomhedsbesøg. Her kan der umiddelbart trækkes mange paralleller til allerede eksisterende tilbud som fx EUD10, men det er et opmærksomhedspunkt, at tilbuddene endnu ikke er tilstrækkeligt evalueret. Derfor er det endnu ikke muligt at konkludere, at EUD10 er en hensigtsmæssig udmøntning af de greb til øget praksisorienteringen, som forskningen på området peger på. Derudover findes der kun i begrænset omfang specifik viden om, hvordan praksisbaseringen

integreres i de fagfaglige fag i grundskolen som fx dansk og matematik, eller om og hvordan det obligatoriske emne Uddannelse og Job kan bruges som løftestang til at styrke praksisbaseringen af og i undervisningen.

For det tredje mangler der viden om, hvordan **samarbejdet med forældrene** omkring unges uddannelsesvalg og overgang til erhvervsuddannelserne kan tilrettelægges og styrkes. Vi ved fra forskningen, at forældre har stor betydning for særligt de unges uddannelsesvalg, men der findes kun i begrænset omfang viden om effekter af konkrete indsatser målrettet forældre til elever i grundskolen eller forældreinvolvering på erhvervsuddannelserne.

#3: Implementeringsgreb

Generelt indeholder den tilgængelige forskning og viden ikke mange bud på, hvordan virkningsfulde greb og løftestænger i forhold til at styrke søgningen og overgangen til samt fastholdelsen på erhvervsuddannelserne implementeres i praksis, og hvad implementeringen i så fald kræver.

De eksperter, der har været tilknyttet kortlægningen, peger imidlertid på, at det ikke er nogen ligetil opgave at styrke fx den praksisbaserede undervisning i grundskolen og at øge kvaliteten i vejledningsindsatsen, det obligatoriske emne Uddannelse og job og brobygningsforløb bl.a. Vurderingen er, at det som minimum kræver en kulturændring hos lærere og vejledere i grundskolen, men generelt mangler der viden om de implementeringsgreb, der med fordel kan bringes i anvendelse for at ændre praksis i den ønskede retning.

Derudover indeholder den tilgængelige viden kun i begrænset omfang retningslinjer for, hvilke kompetencer underviserne og pædagogiske ledere på erhvervsuddannelserne skal have for at gennemføre en undervisning, der kan bidrage til øget gennemførelse. Dette er således også et opmærksomhedspunkt, der bør holdes in mente i den fremadrettede tilrettelæggelse af nye udviklings- og forsøgsprojekter.

2. INDLEDNING

Erhvervsuddannelsesreformen (EUD-reformen) fra 2015 havde til formål at sikre et markant løft af erhvervsuddannelserne i Danmark. Der er nu gået mere end to år siden reformen trådte i kraft, og implementeringen følges tæt for at vurdere, om de politiske ambitioner bliver omsat i de forventede resultater til gavn for vækst og velfærd i det danske samfund.

EUD-reformen opererer i aftaleteksten (fra den 24. februar 2014) med fire klare mål, der udstikker den overordnede retning for fremtidens erhvervsuddannelser. Målene adresserer væsentlige udfordringer på området, bl.a. utilstrækkelig søgning og tilgang til erhvervsuddannelserne, en fortsat indsats for fastholdelse på uddannelserne, samt behovet for et fagligt løft kombineret med styrket trivsel og tilfredshed blandt henholdsvis elever og virksomheder.

Med henblik på at fastholde fokus på løbende at sikre et samlet videns- og analysegrundlag til udvikling af erhvervsuddannelserne har Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) igangsat en kortlægning af viden om konkrete indsatser, der kan fungere som løftestang til skolernes realisering af målene om **øget søgning** (mål 1) og **øget gennemførelse** (mål 2) af erhvervsuddannelserne.

Rambøll Management Consulting⁷ har gennemført indeværende kortlægning af eksisterende viden om indsatser, der har betydning for realiseringen af målsætningerne om øget søgning og overgang til erhvervsuddannelserne samt øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne. Kortlægningen bygger videre på **kortlægning af viden vedrørende klare mål**, som Rambøll gennemførte for Undervisningsministeriet i 2016 i samarbejde med Metropoli og VIA University College.

Foruden kortlægningen (delopgave A) udarbejdes en analyse af karakteristika, tiltag og indhold i erhvervsuddannelser internationalt, som har betydning for søgning, tilgang og gennemførelse på erhvervsuddannelserne (delopgave B). De to delopgaver skal samlet set fungere som afsæt for at udvælge tiltag, der fremadrettet kan styrke søgningen og overgangen til samt gennemførelse på EUD⁸.

2.1 Baggrund

Den politiske aftale fra 2014 (jf. ovenfor) sigter overordnet mod at skabe et kvalitetsløft for erhvervsuddannelserne, således at flere unge vælger og gennemfører en erhvervsuddannelse. Det skal sikre, at der i fremtidens Danmark er de dygtige faglærte, som der er behov for. Som nævnt, opererer aftalen med **fire klare mål**, der dækker 1) målrettet søgning, 2) gennemførelse/fastholdelse, 3) fagligt løft samt 4) trivsel blandt elever og aftagertilfredshed.

Nærværende kortlægning er målrettet henholdsvis mål 1 og mål 2. Søgning og tilgang er sammen med en øget gennemførelse afgørende for at få flere faglærte i Danmark. Imidlertid tyder udviklingen ikke på, at de ønskede stigninger i søgning og gennemførelse er realiseret endnu og/eller på vej i den rigtige retning.

I forhold til øget søgning og tilgang lyder resultatmålet, at mindst 25 pct. skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. og 10. klasse i 2020 og mindst 30 pct. i 2025. Udviklingen på dette punkt har gennem en længere årrække ikke gået i den ønskede retning. Således er tilgangen til EUD direkte efter grundskolen (9. og 10. klasse) faldet fra 31,7 pct. af eleverne i 2001 til 18,5 pct. i 2017. Af den årlige statusredegørelse for implementering af erhvervsuddannelsesreformen fremgår det, at den nedadgående tendens ift. søgningen til erhvervsuddannelserne ser ud til at være

⁷ Ph.d. Camilla Brørup Dyssegaard, Ren Viden, har som underleverandør til Rambøll forestået søgninger i udvalgte databaser, jf. søgeprotokollen i bilag 3.

⁸ Aftaler om finansloven for 2018, december 2017.

stabiliseret. Således ønskede 18,4 pct. af eleverne i 2016 en erhvervsuddannelse som første prioritet direkte efter 9. eller 10. klasse, hvilket er stort set på samme niveau som i 2015⁹.

Hvad angår øget gennemførelse er resultatmålet, at **fuldførelsen på erhvervsuddannelserne skal stige fra 52 pct. i 2012 til mindst 60 pct.** i 2020 og mindst 67 pct. i 2025. Af statusredegørelsen for 2016 fremgår, at halvdelen af de elever, der startede på en erhvervsuddannelse i 2015, forventes at fuldføre uddannelsen. Dog er det store frafald på erhvervsuddannelserne stadig en væsentlig udfordring, idet hver anden påbegyndte elev ikke gennemfører. De fleste unge fuldfører første del af grundforløbet (GF1) og klarer overgangen til grundforløbets 2. del (GF2). Det er således først senere i uddannelsen, at det største frafald finder sted¹⁰.

Statusredegørelsen peger således på, at der fortsat er behov for at understøtte, at udviklingen går i den ønskede retning, så målsætningerne om øget søgning og øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne på sigt kan indfris.

For at understøtte denne udvikling skal **indeværende kortlægning** skabe et opdateret overblik over den bedst tilgængelige viden om, hvilke virkningsfulde indsatser der kan bidrage til at øge søgningen og tilgangen til samt gennemførelsen på erhvervsuddannelserne. Det skal skabe et afsæt for, at relevante indsatser kan igangsættes i de kommende år, bl.a. som led i udmøntning af Aftale om finanslov for 2018.

2.2 Formål, reviewspørgsmål og afgrænsning

Formålet med denne kortlægning er at skabe et overblik over eksisterende kvantitativ og kvalitativ empirisk forskning om, hvilke tiltag, praksisser, metoder, programmer og/eller indsatser der har betydning for at sikre, at flere unge søger og gennemfører en erhvervsuddannelse, samt hvad der begrænser frafald på uddannelserne.

På den baggrund tager kortlægningen afsæt i nedenstående undersøgelsesspørgsmål.

Hvilke tiltag, praksisser, metoder, programmer og/eller indsatser har betydning for øget søgning, tilgang og gennemførelse på erhvervsuddannelsesområdet?

Undersøgelsesspørgsmålet indeholder en række **centrale begreber**, som i kortlægningen er defineret og afgrænset som følger:

- **Tiltag, praksisser, metoder, programmer og indsatser:** Herved forstås konkrete initiativer, som kan gennemføres på eller i samarbejde med erhvervsuddannelserne, som har til formål at fremme en øget søgning, tilgang eller fastholdelse. Der anvendes en bred forståelse af tiltag, praksisser, metoder, programmer og indsatser, som både dækker eksplicitte metoder og mere løst definerede praksisformer. Der kan både være tale om aktiviteter i grundskolen og forberedende tilbud (fx EGU, produktionsskole), der leder frem mod overgangen til erhvervsuddannelserne og aktiviteter på erhvervsuddannelserne, herunder praktik.
- **Betydning for øget søgning, tilgang og gennemførelse:** Herved forstås en ændring af et eller flere af de undersøgte resultater/effekter med en klart defineret/beskrivet årsag og/eller

⁹ Undervisningsministeriet (2016): *Statusredegørelse for implementeringen af erhvervsuddannelsesreformen for skoleåret 2015/2016.*

¹⁰ Undervisningsministeriet (2016): *Statusredegørelse for implementeringen af erhvervsuddannelsesreformen for skoleåret 2015/2016.*

påvirkningsfaktor, dvs. tiltag, praksis, metode, program og indsats med dokumenteret betydning for eller effekt på de undersøgte resultater. Der er fokus på nedenstående forhold:

- **Søgning** til erhvervsuddannelserne forstås som den samlede søgning til erhvervsuddannelserne, dvs. både søgning direkte efter grundskolen og søgning fra andre ungdomsuddannelser (fx STX), forberedende (fx EGU) eller almene (AVU) tilbud.
- **Tilgang** til erhvervsuddannelserne forstås som det reelle optag, dvs. elever, som optages og herefter starter på en erhvervsuddannelse.
- **Fastholdelse** på erhvervsuddannelserne anvendes som samlet betegnelse for, at færre elever falder fra, og flere elever gennemfører en erhvervsuddannelse. Elevfrafald og elevgennemførelse defineres som følger:
  - **Frafald:** Elever stopper på en påbegyndt erhvervsuddannelse, inden den er fuldført. Der kan være tale om to former for frafald: 1) Frarafald, hvor en elev stopper helt på en uddannelse uden at vende tilbage til uddannelsessystemet, og 2) omvalg, hvor eleven fortsætter i erhvervsuddannelsessystemet eller bliver optaget på en anden uddannelse uden for erhvervsuddannelsessystemet. Dette kan ske både i umiddelbar forlængelse af, at eleven stoppede på den første uddannelse eller noget tid efter.
  - **Gennemførelse:** Elever gennemfører en påbegyndt erhvervsuddannelse.
- **Elever** dækker både eksisterende EUD-elever og potentielle EUD-elever. Førstnævnte omfatter alle elever, der er i gang med en erhvervsuddannelse, mens sidstnævnte omfatter unge og voksne i målgruppen for en erhvervsuddannelse. Det omfatter både elever i grundskolen samt unge og voksne uden for grundskolen, der potentielt kan vælge en erhvervsuddannelse.
- **Mekanismer** er det, der antages at aktivere de kausale sammenhænge mellem en given indsats og indsatsens resultater og effekter. De identificerede mekanismer fremgår ikke nødvendigvis med eksplicit benævnelse i litteraturen, men er snarere identificeret analytisk med afsæt i spørgsmålet: Hvordan sætter indsatsen og dens kernelementer forandringen i gang?

2.3 Tilrettelæggelse og gennemførelse af kortlægningen

Med afsæt i kortlægningens formål har følgende undersøgelsesspørgsmål været omdrejningspunkt for litteratursøgning, screening og analyse:

Hvilke tiltag, praksisser, metoder, programmer og/eller indsatser har betydning for øget søgning, tilgang og gennemførelse på erhvervsuddannelsesområdet?

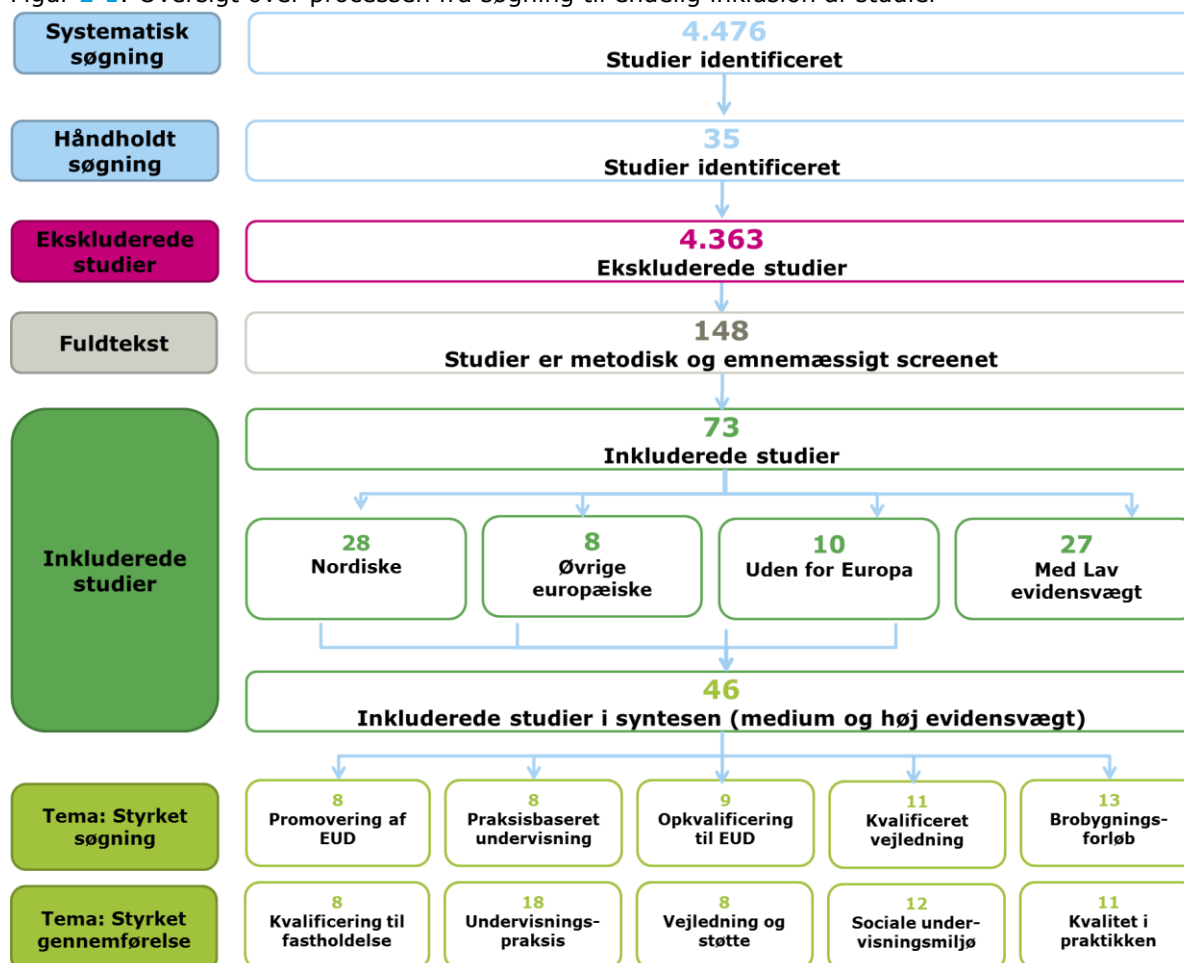
I kortlægningen anvendes et såkaldt 'bredt' vidensbegreb i forhold til, hvilken type viden og dermed hvilke studier der er inkluderet. Det brede vidensbegreb betyder, at kortlægningen både inkluderer forskningsbaseret viden fra studier, der lever op til internationale standarder for publiceret forskning, såvel som viden produceret gennem fx forsøgs- og udviklingsprojekter samt evalueringer. Ens for alle inkluderede studier er dog, at der er tale om dokumenterede (fx oplevede) resultater og/eller effekter af en eller flere indsatser.

Kortlægningen er gennemført med inspiration fra den metodiske tilgang *Rapid Evidence Assessment* (REA). Der er således først og fremmest gennemført en systematisk søgning i udvalgte forskningsdatabaser, hvorefter der er foretaget en grundig supplerende hånd søgning. Figuren nedenfor illustrerer processen fra antal identificerede studier gennem hhv. systematisk og håndholdt

søgning og den indledende screening til det endelige antal inkluderede studier for hvert tema i de to synteser.

Figur 2-1: Oversigt over processen fra søgning til endelig inklusion af studier

Som det fremgår af ovenstående figur, resulterede den indledende systematiske søgning i 4.476 studier på tværs af databaserne, mens den håndholdte søgning resulterede i 35 studier. Disse referencer indgik i **screeningen**, hvor studierne er gennemgået på baggrund af deres abstracts. På baggrund af screeningen er de studier, der falder uden for kortlægningens tidsmæssige, geografiske og emnemæssige afgrænsning, frasorteret. Under screeningsprocessen er 4.287 studier ekskluderet, hvorved det samlede antal inkluderede studier reduceres til 148. Studierne er hovedsageligt ekskluderet, fordi studierne falder uden for kortlægningens emnemæssige eller geografiske afgrænsning.

Den systematiske screening er herefter suppleret med en grundig **metodisk og emnemæssig screening** af de 148 inkluderede studier. Dette for at nedbringe antallet af inkluderede studier til et niveau, der er analytisk håndterbart inden for kortlægningens tidsmæssige rammer. Som led i processen screenes studierne på baggrund af fuldtekstlæsning, og studier af lav metodisk kvalitet frasorteres. 73 studier inkluderes på baggrund af den emnemæssige og metodiske screening, hvoraf 27 studier har metodisk lav evidens. Det endelige antal inkluderede studier i syntesen er således 46.

Efter søgeprocessen er de 46 endelige inkluderede studier læst i fuldtekst, kvalitetsvurderet og genbeskrevet. Hvert studie er genbeskrevet og kvalitetsvurderet med afsæt i en fast skabelon, der

indeholder en række spørgsmål til studierne indhold såvel som metodiske kvalitet. De indholdsmæssige spørgsmål vedrører bl.a. studiets formål, målgruppe og skolekontekst samt indhold i og resultater af de indsatser, som studierne undersøger. De metodiske spørgsmål vedrører studiets metodiske kvalitet, metodiske relevans samt emnemæssige relevans og danner baggrund for vurderingen af studierne **samlede evidensvægt**, der enten kan være høj, medium eller lav. Den samlede evidensvægt beror således på en systematisk vurdering af studierne metodiske kvalitet og relevans samt emnemæssige relevans.

De inkluderede studier er alle vurderet i forhold til, om der er en tydelig sammenhæng imellem studierne præmisser, data og konklusioner. Det er endvidere vurderet, om studierne reelt undersøger kortlægningens genstandsfelt defineret i formål og undersøgelsesspørgsmål, samt om studierne emnemæssige fokus er relevant i forhold til kortlægningen.

Afslutningsvist afrapporteres kortlægningens vidensgrundlag i to tematiske synteser. **Afrapporteringen** af de tematiske synteser sker på baggrund af en grundig tværgående analyse af studierne med medium og høj evidensvægt. Temaerne afspejler udbredte tiltag, praksisser, metoder, programmer og indsatser, der går på tværs af de inkluderede studier.

Syntesen bygger, jf. ovenstående, på studier af varierende kvalitet og evidensvægt. I nedenstående boks definerer vi, hvordan der gennem rapporten skabes transparens omkring styrken af syntesens resultater.

Boks 2-1: Sprogbrug i forhold til resultater og effekter

Når der i syntesen skrives, at studier...

- **viser**, er der tale om studier med høj evidensvægt, som dokumenterer effekter. Det er studier af høj kvalitet, som er underbygget af solide kvantitative data og analyser. Analyserne baserer sig på metoder højest i evidenshierarkiet, herunder systematiske reviews og eksperimentelle eller kvasi-eksperimentelle designs.
- **indikerer eller sandsynliggør**, er der tale om studier, som ikke kan dokumentere effekter. Der er tale om studier af middel evidensvægt, som er underbygget af kvantitative og kvalitative data og analyser. Analyserne baserer sig på metoder, der befinder sig længere nede i evidenshierarkiet, herunder regressionsanalyser, kohorte studier, longitudinale studier, kvalitative analyser baseret på en vis mængde informanter og datakilder og datadrevne casestudier.
- Studier af lav kvalitet er ikke inkluderet i syntesen.

Det fremgår tydeligt under hvert af de fremtrukne temaer, hvad det samlede evidensgrundlag bag temaet er. Da der er tale om en *syntese*, rapporteres resultaterne af studierne imidlertid på tværs af studier. I gennemgangen af syntesens resultater, vil der derfor være resultater, som både er underbygget af studier, der viser resultater, og underbygget af studier, som kun indikerer resultater. Kun, hvor der er en overvægt af studier, som viser dokumenterede resultater på tværs, anvendes **viser**.

Kortlægningen afgrænser sig til forskning gennemført i Norden, EU-lande, Schweiz, USA, Canada, Australien eller New Zealand, som er udgivet i 2012 eller senere. Der er søgt efter studier på dansk, svensk, norsk, tysk og engelsk. Som det fremgår af bilag 2 vedr. karakteristik af studierne, er der en overvægt af studier, der er helt eller delvist gennemført i dansk kontekst. Dette skyldes hovedsageligt, at der i dansk kontekst er gennemført en del forskning efter erhvervsuddannelsesreformen i 2015. Det har i denne sammenhæng været relevant for kortlægningen at inddrage nyere viden.

Kortlægningen er desuden gennemført med **aktiv inddragelse af et eksternt ekspertpanel**¹¹, der dels har en forskningsmæssig baggrund, dels er tilknyttet praksismiljøer på erhvervsuddannelsesområdet. Formålet med inddragelse af ekspertpanelet har bl.a. været at kvalificere kortlægningens gennemførelse og indhold, således at kortlægningens resultater bedst muligt kan overføres og anvendes i en dansk erhvervsuddannelseskontekst. Konkret har ekspertpanelet bidraget til kvalificering af søgeprotokol, deltaget i hhv. syntese- og kvalificeringsworkshop samt bidraget til kvalificering af den endelige rapport.

2.4 Læsevejledning

Ud over sammenfatning og perspektivering samt nærværende **indledning**, indeholder rapporten følgende to kapitler:

- **Kapitel 3** indeholder en tematisk syntese om **øget søgning og tilgang til EUD** baseret på en tværgående analyse af de virkningsfulde indsatser, der beskrives i de inkluderede studier. Syntesen belyser indsatser, der dels kan øge søgningen til EUD direkte efter grundskolen (EUD-reformens mål 1), dels kan tiltrække øvrige potentielle EUD-elever.
- **Kapitel 4** indeholder en tematisk syntese af virkningsfulde indsatser beskrevet i de inkluderede studier vedrørende målsætningen om, at **flere fuldfører en erhvervsuddannelse** (EUD-reformens mål 2).

Kapitel 3 og 4 indeholder hver fem temaer. Hvert tema indledes med en kort beskrivelse af temaets indhold og afgrænsning. Derefter præsenteres der for hvert tema en tabel over de studier, der er inkluderet for det pågældende tema. Tabellen giver overblik over forfatter, titel, land, undersøgelsesdesign og samlet evidensniveau. Derefter følger et afsnit, som sætter fokus på de identificerede effekter, resultater og sammenhænge. Afsnittene er relativt korte, idet de tager udgangspunkt i overordnede sammenhænge og forklarer, *hvordan indsatserne virker*, fx at promovning af erhvervsuddannelserne styrker tilgangen og søgningen mod erhvervsuddannelserne. Dernæst følger et afsnit, som sætter fokus på mekanismerne bag den givne indsats – det vil sige, *hvorfor indsatserne virker*. Hvert tema afsluttes med en præsentation af, *hvordan indsatserne konkret kan gribes an*.

Bilagsmaterialet omfatter følgende:

- **Bilag 1** indeholder en referenceliste.
- **Bilag 2** indeholder en karakteristik af den indsamlede viden
- **Bilag 3** indeholder kortlægningens søgeprotokol.

---

¹¹ Ekspertpanelet består af: Camilla Brørup Dyssegaard, Vibe Aarkrog, Karsten Holm Sørensen og Rune Riberholt.

3. STYRKET SØGNING MOD EUD

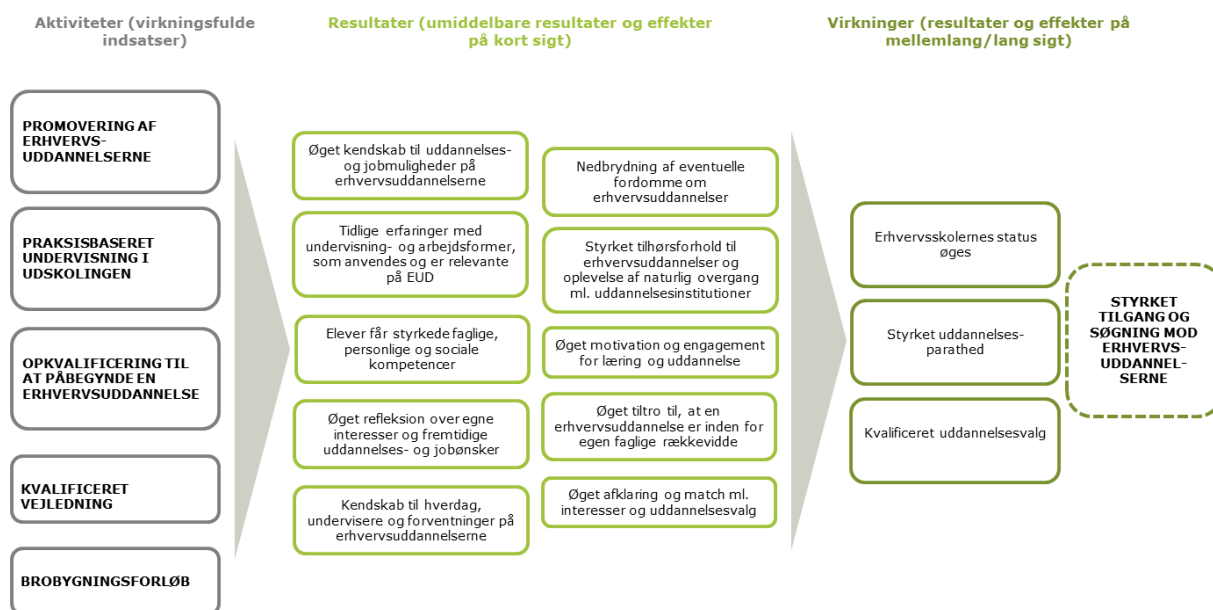
Dette kapitel præsenterer en narrativ, tematisk syntese af viden fra internationale og nationale forsknings- og udviklingsprojekter relateret til **styrket søgning mod EUD**. Der indgår i alt 28 studier i nærværende syntese.

Syntesen består af fem temaer, der overordnet set repræsenterer **virkningsfulde indsatser**, som går på tværs af de studier, der indgår i syntesen. Der er tale om forskellige vinkler på og tilgange til at øge overgangen mod erhvervsuddannelser. Målgruppen for de fem temaer er overordnet elever i grundskolens udskoling, ledige i jobcentre samt voksne på VUC. Det vil under de enkelte afsnit fremgå, hvem temaet specifikt er rettet mod. Temaerne opridses kort nedenfor:

- Det første tema handler om **promovering af erhvervsuddannelserne** og sætter således fokus på en række indsatser, der kan være med til at styrke, at erhvervsuddannelserne fremstår mere attraktive for såvel unge som voksne.
- Det andet tema sætter fokus på **praksisbaseret undervisningen i udskolingen** og behandler således en række forskellige former for undervisningspraksis, der med fordel kan benyttes, hvis undervisningen i grundskolens udskoling skal tilrettelægges på en mere anvendelsesorienteret måde, der dels giver eleverne et kendskab til erhvervsuddannelserne, dels giver eleverne en fornemmelse af, hvad der venter dem i erhvervsuddannelserne.
- Tredje tema omhandler **opkvalificering til at påbegynde en erhvervsuddannelse**. Temaet dækker over en række studier, som behandler opkvalificerende indsatser, som styrker elevernes kompetencer og dermed ruste eleverne til at søge mod en erhvervsuddannelse.
- Fjerde tema omhandler **kvalificeret vejledning** og omfatter en række studier, der belyser, hvordan vejledningsindsatser i grundskolen, på jobcentre og i VUC understøtter, at unge og voksne bliver i stand til at træffe mere kvalificerede uddannelsesvalg.
- Femte og sidste tema sætter fokus på, hvordan forskellige former for **brobygningsforløb** kan være med til at øge unges kendskab til erhvervsuddannelserne og til at kvalificere unges valg af ungdomsuddannelse.

I figuren nedenfor præsenteres syntesens overordnede forandringsteori. Forandringsteorien har til formål at beskrive sammenhænge mellem virkningsfulde indsatser og opnåede resultater samt eventuelle resultater relateret til overgangen mod erhvervsuddannelserne. Desuden ekspliciterer forandringsteorien de væsentlige mellemkommende resultater og trin på vejen, der understøtter overgangen til samt søgning og optag på erhvervsuddannelserne. Den grafiske illustration af forandringsteorien præsenterer disse sammenhænge på et overordnet niveau, mens de illustrerede sammenhænge nuanceres og udfoldes yderligere under hvert af syntesens temaer, hvor også centrale begreber løbende præsenteres.

Figur 3-1: Forandringsteori – Styrket søgning mod erhvervsuddannelserne

Forandringsteorien viser, at studierne peger på, at søgning og tilgang mod erhvervsuddannelserne styrkes, når erhvervsuddannelserne gøres relevante for flere. Det er fx ved at **øge erhvervsuddannelsernes status**, så en ny type af elever får øjnene op for erhvervsuddannelser. Det er også ved at styrke potentielle elevers **uddannelsesparathed**, så en erhvervsuddannelse bliver en mulighed for flere. Endelig viser forandringsteorien, at det **øger søgningen mod erhvervsuddannelserne**, hvis potentielle elever bliver bedre afklarede og gøres i stand til at træffe et **kvalificeret uddannelsesvalg** baseret på indsigt i uddannelsesudbuddet og egne muligheder og interesser.

Under temaet **Promovering af erhvervsuddannelserne** peger de inkluderede studier på, at virkningsfulde indsatser bidrager til at øge erhvervsuddannelsernes status ved at øge potentielle elevers **kendskab til uddannelses- og jobmuligheder** på erhvervsuddannelserne. Dette kan fx ske ved at skabe en fortælling om erhvervsuddannelserne som et ambitiøst karrierevalg, der ikke låser fremtidige jobmuligheder og herigennem arbejder med at **nedbryde fordomme om erhvervsuddannelserne**.

Under temaet **Praksisbaseret undervisning i udskolingen** peger de inkluderede studier på, at virkningsfulde indsatser bidrager til at øge elevernes færdigheder og parathed til at tage en erhvervsuddannelse, fordi en praksisbaseret og anvendelsesorienteret undervisning i grundskolen giver eleverne **tidlige erfaringer med de undervisnings- og arbejdsformer, som anvendes og er relevante på erhvervsuddannelserne**, og derigennem gør **tilhørsforholdet og overgangen til en erhvervsuddannelse mere naturlig**.

Inkluderede studier under temaet **Opkvalificering til at påbegynde en erhvervsuddannelse** peger på, at virkningsfulde forberedende forløb bidrager til at øge søgningen mod erhvervsuddannelserne ved at gøre elever uddannelsesparate, som ellers ikke er det. Her er tale om indsatser, som virker ved at styrke elevernes **faglige, sociale og personlige kompetencer**, for derigennem at øge deres **motivation og engagement** i forhold til at tage en uddannelse samt **tro på, at en erhvervsuddannelse er inden for faglige rækkevidde**.

Under temaet **Kvalificeret vejledning** peger de inkluderede studier på, at vejledning af høj kvalitet bidrager til at øge søgningen mod erhvervsuddannelserne ved at gøre elever bedre i stand til at træffe et kvalificeret uddannelsesvalg. Her er tale om vejledning, som virker ved at give eleverne

indsigt i ungdomsuddannelsernes bredde, herunder **indsigt i uddannelses- og jobmulighederne** inden for erhvervsuddannelserne samt bidrager til at øge elevernes **refleksion over egne interesser og jobønsker** for herigennem at opnå **afklaring og et match mellem interesser og uddannelsesvalg**.

Endelig peger inkluderede studier under temaet **Brobygningsforløb** på, at brobygningsforløb af høj kvalitet bidrager til, at elever i højere grad tager et kvalificeret uddannelsesvalg. Brobygningsforløb af høj kvalitet virker fx ved at give eleverne **viden om og indsigt i mulighederne på en erhvervsuddannelse**, og herunder **kendskab til hverdagen, undervisere og forventninger på erhvervsuddannelserne**. Studier peger på, at det både bidrager til **afklaring, så der sikres et bedre match mellem elevens interesser og uddannelsesvalg**, men også til at **styrke tilhørsforholdet til erhvervsuddannelserne, så overgangen til en erhvervsuddannelse blive mere naturlig og tryk**.

De fem temaer er i noget omfang overlappende og skal således ikke opfattes hverken isoleret eller gensidigt udelukkende, men snarere supplerende. Der er således i flere tilfælde tale om, at temaerne er kendetegnet ved fælles træk, ligesom en række indsatser beror på de samme virkningsfulde mekanismer og komponenter på tværs af temaerne.

Hvert tema indledes med en kort beskrivelse af temaets indhold og afgrænsning efterfulgt af en oversigtstabel, der indeholder en skematisk fremstilling af de studier, der ligger til grund for temaet. Dernæst præsenteres en tværgående beskrivelse af virkningsfulde indsatser, der sætter fokus på mekanismerne bag og resultater af den givne indsats. Herefter beskrives det med afsæt i de inkluderede studier, hvordan virkningsfulde indsatser konkret kan tilrettelægges.

3.1 Promovering af erhvervsuddannelserne

Studier indikerer, at promovering af erhvervsuddannelserne er et kernetema i flere indsatser, der bidrager til at øge optaget på erhvervsuddannelserne. Ved promovering forstås aktiviteter, som synliggør erhvervsuddannelserne som et mere attraktivt uddannelsesvalg. Derfor belyser dette afsnit den eksisterende viden om, hvordan indsatser kan tilrettelægges, så de bidrager til at promovere erhvervsuddannelserne.

Målgruppen for disse indsatser er potentielle elever til erhvervsuddannelserne. Det vil i særlig høj grad sige grundskoleelever, som står over for et valg af ungdomsuddannelse.

Som led i kortlægningen er der identificeret **otte studier** med relevans for dette tema. Studierne præsenteres i nedenstående tabel.

Tabel 3: Oversigt over inkluderede studier under temaet om promovering af erhvervsuddannelser

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelingsdesign	Samlet evidensvægt
Andersen (2015)	Evaluering af projekt: Mobication fra grundskole til erhvervsliv. Evaluering af projekt. Synliggørelse af erhvervsuddannelserne som attraktiv karrierevej efter grundskolen.	Danmark	Kvasi-eksperimentelt design og casestudier	Høj
Chankseliani et al. (2016)	Overcoming Vocational Prejudice: How Can Skills Competitions Improve the Attractiveness of Vocational Education and Training in the UK?	Storbritannien	Casestudier	Middel
Dyssegaard et al. (2014a)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne.	Danmark, Tyskland, Holland, Schweiz,	Systematisk forskningskortlægning	Høj

Forfatter	Titel	Land	Undersøgel- design	Samlet evidens- vægt
		England og Østrig		
Dyssegaard et al. (2014b)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i de gymnasiale uddannelser.	Danmark, Tyskland, Holland, Sverige og Schweiz	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Long (2012)	The Relationship of Institutional Incentives and Students' Decisions to Enroll in a Technical Postsecondary Program.	USA	Tværsnitsundersøgelse med survey	Middel
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (EUD).	Danmark	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Rambøll & NCE (2017)	Evaluering af EUX. Endelig rapport.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og case-studier	Middel
Rump & Aarkrog (2016)	Notat om resultater af forskning i erhvervsuddannelser.	Danmark	Litteraturstudie	Middel

Som det fremgår af tabellen, er der tale om fire studier af middel evidensniveau og fire studier med højt evidensniveau. Tre af de fire studier med højt evidensniveau er systematiske forskningskortlægninger, der samler viden fra et større antal eksisterende studier. Det betyder, at der i synthesen både indgår studier, der sandsynliggør og indikerer resultater af promovning, samt studier, der dokumenterer resultater. Imidlertid er ét af de inkluderede studier med høj evidens gennemført i en kontekst af de gymnasiale uddannelser og bygger derfor på viden af mere generel karakter om, hvad der har betydning for unges uddannelsesvalg. Endelig bemærkes det, at seks af de otte inkluderede studier er lavet helt eller delvist på data fra en dansk kontekst, hvilket styrker overførbareheden af resultaterne.

Hvordan virker det?

Flere studier viser, at **unge fravælger erhvervsuddannelserne på grund af fordomme**, der bygger på en opfattelse af, at gymnasiale uddannelser er for de dygtige elever, mens erhvervsuddannelserne er målrettet øvrige målgrupper blandt de unge. **Erhvervsuddannelserne opfattes dermed som mindre prestigefyldte – både blandt de unge selv og blandt deres forældre**, som har stor indflydelse på de unges uddannelsesvalg (Dyssegaard et al., 2014a; Dyssegaard et al., 2014b). Studier viser desuden, at en central årsag til, at erhvervsuddannelserne opleves som mindre attraktive og prestigefyldte, er, at de unge mangler viden om de muligheder, en erhvervsuddannelse kan give (Dyssegaard et al., 2014a; Dyssegaard et al., 2014b).

På den baggrund peger studierne på indsatser, der bidrager til at øge erhvervsuddannelsernes status og tiltrækningskraft bl.a. ved at **nuancere forståelsen af erhvervsuddannelserne blandt eleverne** og derigennem imødegå de fordomme, der eksisterer om erhvervsuddannelserne. Studier indikerer, at det bidrager til at gøre en ny type af elever mere interesserede i at vælge erhvervsuddannelsesvejen, fordi det bidrager til at nedbryde det prestigehierarki, som eksisterer mellem ungdomsuddannelserne. Desuden peges på behovet for at **synliggøre de muligheder**, der er inden for erhvervsuddannelserne, og dermed gøre erhvervsuddannelserne mere attraktive. Studier indikerer i den forbindelse, at det påvirker unges uddannelsesvalg, når de ikke har kendskab til sammenhængen mellem uddannelsesvalg og senere erhvervsmuligheder (Chankseliani et al., 2016; Dyssegaard, 2014a; Andersen, 2015).

Hvorfor virker det?

De inkluderede studier peger på følgende mekanismer forbundet med tilrettelæggelsen og gennemførelsen af virkningsfulde indsatser, som promoverer erhvervsuddannelsernes og understøtter øget søgning.

Et studie, der ser på resultaterne af WorldSkills, indikerer fx, at det bidrager til at øge erhvervsuddannelsernes tiltrækningskraft og status, når indsatser fremhæver eleverne på en erhvervsuddannelse, som udviser engagement og opnår gode resultater inden for deres fag. **Rollemodeller, der kan inspirere unge** til at tage en erhvervsuddannelse, fordi de selv har opnået succes ad den vej, er således én virksom mekanisme til at promovere erhvervsuddannelserne (Chankseliani et al., 2016). Rambølls kortlægning fra 2016 viste ligeledes, at rollemodeller skaber større bevidsthed omkring mulighederne i erhvervsuddannelsessystemet samt motiverer flere unge til at tage en erhvervsuddannelse (Rambøll, 2016b). Samme studie om WorldSkills indikerer også, at indsatser til at promovere erhvervsuddannelserne med fordel kan synliggøre erhvervsuddannelserne som et **ambitiøst uddannelsesvalg**. Det vil sige udfordre en opfattelse af, at erhvervsuddannelserne særligt er for de unge, som ikke kan klare en gymnasial uddannelse, og i stedet synliggøre et narrativ om erhvervsuddannelserne som et ambitiøst valg, der ikke er lukket om et erhvervsvalg, men åbner op for muligheder og interessante karriereveje (Chankseliani et al., 2016).

Flere studier sætter desuden fokus på, at erhvervsuddannelserne promoveres ved at øge unges viden om erhvervsuddannelserne. Studierne indikerer, at indsatser, der tilfører unge **viden om karriereveje** inden for erhvervsuddannelserne, bidrager til at øge erhvervsuddannelsernes tiltrækningskraft og omdømme. Flere studier indikerer, at særligt valg af erhvervsuddannelse virker som et skelsættende valg for unge, fordi de oplever, at de allerede i 9. eller 10. klasse lægger sig fast på en bestemt karrierevej. Erhvervsuddannelsen opleves i højere grad, end fx gymnasiet, som en stopklods, fordi det enten ikke er adgangsgivende til en videregående uddannelse, eller fordi de unge ikke har tilstrækkelig viden om mulighederne efterfølgende. Studier indikerer derfor, at erhvervsuddannelser bliver mere attraktive for de unge, når karrieremulighederne synliggøres inden for erhvervsuddannelserne, herunder bredden i erhvervsuddannelserne og erhvervsmulighederne, men også mulighederne for at videreudanne sig (Chankseliani, 2016; Dyssegaard et al., 2014a; Dyssegaard et al., 2014b; Andersen, 2015; Rump & Aarkrog, 2016). Fx indikerer en evaluering af EUX, at EUX – med en tydeligere kobling til videreuddannelse – bidrager til at tiltrække en ny type af unge til erhvervsuddannelserne, som ellers havde valgt en gymnasial uddannelse (Rambøll & NCE, 2017).

Hvordan kan det konkret gribes an?

De inkluderede studier peger på flere konkrete indsatser, som bidrager til at promovere erhvervsuddannelserne og gøre dem mere attraktive.

Studiet af Chankseliani et al. (2016) indikerer, at **konkurrencer i skills** bidrager til at promovere erhvervsuddannelserne. Dette sker ved, at konkurrencerne fungerer som et udstillingsvindue, der giver potentielle elever indsigt i de forskellige muligheder, som ligger inden for erhvervsuddannelserne, og ikke mindst – gennem konkurrenceelementet – viser mulighederne for at være ambitiøs og opnå ekspertise gennem en erhvervsuddannelse. Det konkrete studie, der er inkluderet i nærværende kortlægning, undersøger betydningen af WorldSkills, som arrangeres af WSI, der hvert andet år samler ca. 1.000 deltagere, typisk mellem 18 og 21 år og fra 53 lande til konkurrencer. WorldSkills foregår imidlertid langt fra danske grundskoleelever og udgør derfor ikke et reelt udstillingsvindue for den brede elevgruppe i Danmark. Studiet er engelsk, og det er et opmærksomhedspunkt, at studiet ikke er lavet blandt potentielle erhvervsskoleelever, men personer, som allerede har valgt erhvervsuddannelsesvejen og er deltagende i konkurrencen. Studiet kan derfor kun

i begrænset omfang give indikationer på, at WorldSkills har en betydning for unges uddannelsesvalg, og der er ikke identificeret studier som led i kortlægningen, der evaluerer, om DM i Skills bidrager som et udstillingsvindue for erhvervsuddannelserne i Danmark. Desuden peger studiet af Chankseliani et al. (2016) på, at konkurrencer i skills kun har potentiale til at øge erhvervsuddannelserne status, hvis flere unge får kendskab til konkurrencerne. Der identificeres derfor et behov for at udbrede kendskabet til konkurrencerne, herunder at øge mediernes opmærksomhed omkring konkurrencerne, så budskabet breder sig ud.

Studiet af Dyssegaard et al. (2014a) viser, at erhvervsuddannelsernes omdømme styrkes gennem en **bedre vejledning i grundskolen, der tydeliggør karrierevejene** inden for erhvervsuddannelserne, herunder tydeliggør de muligheder, som findes efter endt uddannelse. Dette imødegår det faktum, at erhvervsuddannelserne opleves som mindre prestigefyldte blandt unge, dels nuancerer det forståelsen blandt elever og forældre af erhvervsuddannelserne som et skelsættende valg og en bremseklovs for yderligere uddannelse. Hvis vejledningen i udskolingen i højere grad skal tydeliggøre karrierevejene inden for erhvervsuddannelser, er det imidlertid en forudsætning, at vejledere i udskolingen har et godt kendskab til, hvilke uddannelsesmuligheder og karriereveje der findes på erhvervsuddannelserne (læs mere herom i afsnittet vedr. kvalificeret vejledning).

Andersen (2015) viser, at **brobygningsaktiviteter fra grundskolen af god kvalitet bidrager til at synliggøre attraktive karriereveje** og dermed øger unges interesse for erhvervsuddannelserne. Konkret ses på effekten af mobile læringsforløb for unge i grundskolen, hvor undervisningen flyttes ind på erhvervsuddannelserne og ud i virksomheder, bl.a. med det formål at synliggøre karrieremuligheder. Studiet viser, at indsatsen bidrager til at gøre unge mere interesserede i erhvervsuddannelserne, herunder unge, som - deres karaktergennemsnit taget i betragtning - ellers har større tilbøjelighed til at vælge de gymnasiale uddannelser. Studiet viser også, at eleverne har fået et mere nuanceret syn på erhvervsuddannelserne, men også at grundskolelærerne får større viden om erhvervsuddannelserne. Dermed viser studiet, at brobygningsforløb er med til at promovere erhvervsuddannelserne som en attraktiv karrierevej. Det er imidlertid en forudsætning for at skabe denne effekt, at der er tale om brobygningsaktiviteter af god kvalitet (læs mere herom i afsnittet vedr. brobygningsforløb). Imidlertid viser studier også, at forældre har stor betydning for unges valg af uddannelse (Dyssegaard et al., 2014b). Brobygningsaktiviteter promoverer ikke erhvervsuddannelserne overfor forældrene, men er alene rettet mod eleverne.

To studier indikerer, at erhvervsuddannelsernes rygte, fx i form af fortællinger om manglende ungdomsmiljø, har betydning for søgning og tilgang til erhvervsuddannelser. Resultaterne indikerer, at **ungdomsmiljø også har betydning for erhvervsuddannelsernes image** og tiltrækningskraft og med fordel kan tænkes ind i promoveringen af erhvervsuddannelserne. Nogle unge oplever nemlig at være for unge til erhvervsuddannelserne lige efter grundskolen, idet de oplever, at erhvervsskolerne snarere tilbyder et voksenmiljø, og det bliver en barriere for at vælge erhvervsuddannelserne (Rump & Aarkrog, 2016; Long, 2012).

Endelig har et studie undersøgt, ad hvilke veje erhvervsuddannelserne bedst kan promovere sig. Studiet indikerer, at besøg på erhvervsuddannelserne, hvor eleverne har mulighed for at møde undervisere, skolens hjemmeside, husstandsdelte informationsmaterialer samt kataloger, brochure og tv-reklamer, er de **promoveringskanaler**, som har størst betydning for de unges uddannelsesvalg (Long, 2012).

3.2 Praksisbaseret undervisning i udskolingen

Blandt de inkluderede studier synes praksisbaseret undervisning i udskolingen at være et tema, der styrker søgning og tilgang mod erhvervsuddannelserne. Praksisbaseret undervisning i udskolingen afgrænses i nærværende afsnit til undervisningsaktiviteter, der foregår i en kontekst svarende til folkeskolens udskoling og VUC. Der er *ikke* tale om aktiviteter, der alene gennemføres på

erhvervsuddannelserne eller hos virksomheder, da disse aktiviteter dækkes under temaet brobygning. Med afsæt i studierne sætter nærværende tema hovedsageligt fokus på, hvordan undervisningen i udskolingen kan tilrettelægges i samarbejde med erhvervsuddannelser eller virksomheder, så undervisningen i udskolingen bliver mere praksisbaseret. Temaet sætter i mindre grad fokus på, hvordan undervisningen i udskolingens kernefag (fx dansk og matematik) i sig selv kan tilrettelægges med fokus på praksisorientering.

I studierne findes der ikke én entydig definition af praksisbaseret undervisning i udskolingen, men studierne henviser generelt til en undervisningspraksis, der giver eleverne færdigheder i at kunne anvende teori i praksis, udvikle mere praktiske og kreative kompetencer samt udvikle et arbejdskendskab og konkrete arbejdspladsfærdigheder. Samlet set, skal den praksisbaserede undervisning i udskolingen bidrage til at give eleverne et kendskab til det omgivende samfund samt give eleverne konkret viden og praktisk erfaring med, hvordan det, de lærer i skolen, kan bruges i videre uddannelse og job¹².

Der er identificeret **otte studier** med relevans for temaet om praksisbaseret undervisning i udskolingen. Studierne fremstilles skematisk i nedenstående tabel.

Tabel 4: Oversigt over inkluderede studier under temaet om praksisbaseret undervisning i udskolingen

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelsesdesign	Samlet evidensvægt
Alfeld & Bhattacharya (2013)	Mature Programs of Study: Examining Policy Implementation at the Local Level.	USA	Longitudinelt kohortestudie og casestudier	Middel
Dyssegaard et al. (2014a)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne.	Danmark, Tyskland, Holland, Schweiz, England og Østrig	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Dyssegaard et al. (2014b)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i de gymnasiale uddannelser.	Danmark, Tyskland, Holland, Sverige og Schweiz	Systematisk forskningskortlægning	Høj
EVA (2015)	Skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey og registerbaserede analyser	Middel
Pless & Louw (2015)	Øget overgang til EUD efter AVU.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
Pless et al. (2016)	Uddannelsesvalg, vejledning og karrierelæring i et ungeperspektiv.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse og casestudier	Middel
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (EUD)	Danmark	Systematisk forskningskortlægning	Høj

¹² Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (2016): En styrket undervisning i udskolingen. Pejlemærker fra arbejdsgruppen for styrket undervisning i udskolingen.

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelsesdesign	Samlet evidensvægt
Rump & Aarrog (2016)	Notat om resultater af forskning i erhvervsuddannelser.	Danmark	Litteraturstudie	Middel

Af tabellen fremgår, at tre af de inkluderede studier har et samlet højt evidensniveau, mens fem studier er af middel evidensniveau. De tre studier med højt evidensniveau er systematiske reviews eller forskningskortlægninger, der samler viden fra et større antal eksisterende studier. Dette styrker det samlede vidensgrundlag for temaet om praksisbaseret undervisning i udkolingen. Der er dog ikke tale om effektstudier, og sammen med de andre fem inkluderede studier, der er på middel evidensniveau, er temaet samlet set baseret på et vidensgrundlag, der primært giver anledning til at sandsynliggøre og indikere (og ikke dokumentere) sammenhængen mellem de undersøgte indsatser og en styrket søgning mod erhvervsuddannelserne. Det fremhæves desuden, at syv af de otte inkluderede studier er gennemført i eller indeholder resultater fra Danmark, hvorfor potentialet til at overføre studierne indsatser og resultater til en dansk kontekst vurderes at være højt. Af samme årsag refereres i teksten nedenfor til indsatser og kontekstuelle forhold, der gælder specifikt for Danmark.

Hvordan virker det?

Studierne peger generelt på, at en praksisbaseret undervisning i udkolingen **styrker overgangen** fra grundskolen til erhvervsuddannelserne (Alfeld & Bhattacharya, 2013; EVA, 2015; Pless et al. 2016; Pless & Louw, 2015; Rambøll, 2016b). Dette hænger ifølge studierne sammen med, at en praksisbaseret undervisning i udkolingen sikrer elevernes **progression** i forhold til tilegnelsen af færdigheder og **parathed** i forhold til at vælge og påbegynde en erhvervsuddannelse (Alfeld & Bhattacharya, 2013; EVA, 2015; Pless et al., 2016; Pless & Louw, 2015).

Derudover indikerer studierne, at en praksisbaseret undervisning i udkolingen bidrager til, at undervisningen i grundskolen opleves mere **relevant og brugbar** for eleverne (Alfeld & Bhattacharya, 2013; Pless et al., 2016; Pless & Louw, 2015). Den praksisbaserede undervisning bidrager således med en anvendelsesorientering, der understøtter elevernes oplevelse af **relevans og mening** med det, der foregår i skolen eller på VUC (Pless et al., 2016; Pless & Louw, 2015). Dette hænger positivt sammen med elevernes **motivation samt overgang til erhvervsuddannelserne**.

Derudover fremhæver enkelte studier, at en praksisbaseret undervisning ikke blot styrker elevernes overgang mod erhvervsuddannelserne, men ligeledes styrker elevernes fastholdelse og minimerer risikoen for frafald og omvalg (Alfeld & Bhattacharya, 2013; Pless et al. 2016).

Hvorfor virker det?

På tværs af flere studier fremhæves det, at grundskolen og især udkolingsindretning, struktur og kultur præger de unges valg af ungdomsuddannelse i retningen af gymnasiale uddannelser (EVA, 2015; Dyssegaard, 2014a; Dyssegaard, 2014b). Dette skyldes ifølge studierne strukturelle forhold i den danske folkeskole, såsom **fagrækken i udkolingen, Fælles Mål i fagene, nationale test og prøveformerne**. De strukturelle forhold begrænser lærerne i deres muligheder for at styrke og tilrettelægge en praksisbaseret undervisning i udkolingen, herunder at arbejde med fagenes indhold på måder, som giver anledning til praksis- eller anvendelsesorienterede forløb (EVA, 2015). Særligt afgangsprøverne og de nationale test i en danske sammenhæng fremhæves i studierne som værende styrende for de arbejdsformer, lærerne finder mest relevante at benytte i undervisningen (EVA, 2015). Dette udgør ifølge studierne en væsentlig barriere for, at undervisningen i udkolingen kan tilrettelægges praksisbaseret.

I forlængelse af ovenstående peger de inkluderede studier på, at der i udkolingen ligger et uudnyttet potentiale i udkolingsindretning, og at der grundlæggende er behov

for en mere **anvendelsesorienteret og praksisbaseret undervisning**, der giver eleverne viden om og praktiske erfaringer med, hvordan det, de lærer i skolen, kan bruges i videre uddannelse og job, for derved at give de unge en fornemmelse af, hvilken ungdomsuddannelse de skal vælge (EVA, 2015; Pless & Louw, 2015). Studierne peger i den forbindelse på, at virksomheder såvel som erhvervsuddannelser bør være en del af undervisningen i udskolingen, således at elever får mulighed for at gennemføre projekter (eller dele af fag) i samarbejde med en erhvervsuddannelse eller en virksomhed. Dette ud fra argumentet om, at når elever i udskolingen/på VUC får mulighed for at prøve kræfter med en undervisning, der har ligheder med undervisningen i erhvervsuddannelsernes grundforløb, øges sandsynligheden for, at eleverne søger mod en erhvervsuddannelse (Rambøll, 2016b; EVA, 2015; Pless & Louw, 2015).

Af de inkluderede studier fremgår, at et centralt element i en praksisbaseret undervisning er, at undervisningen kobler **teori og praksis**. Studierne fremhæver, at en kobling mellem teori og praksis bidrager til, at eleverne **aktiveres på forskellige måder**, og at de får mulighed for at **stifte bekendtskab med forskellige arbejdsformer**, som bl.a. anvendes på erhvervsuddannelserne. Når undervisningen i højere grad kobler teori og praksis, og eleverne stifter bekendtskab med arbejdsformer, der matcher undervisningen på erhvervsuddannelserne, forberedes eleverne mere målrettet på overgangen til erhvervsuddannelse, ligesom der skabes tydelige og trygge veje fra grundskolen til erhvervsrettede ungdomsuddannelser. Grundlæggende bidrager dette ifølge studierne til at skærpe de unges uddannelsesvalg samt til at øge overgangen mod erhvervsuddannelserne (Alfeld & Bhattacharya, 2013; EVA, 2015; Pless et al. 2016; Pless & Louw, 2015).

Foruden at koble teori og praksis fremhæver flere af studierne, at samarbejdsaftaler med erhvervsuddannelser og virksomheder er en god metode til at forberede eleverne til overgangen mod erhvervsuddannelser (EVA, 2015; Rump & Aarkrog, 2016; Pless et al., 2016; Alfeld & Bhattacharya, 2013). Studierne fremhæver, at et samarbejde – hvor skolen fx inviterer repræsentanter fra virksomheder eller erhvervsuddannelser ind i undervisningen – bidrager til at indføre eleverne i den hverdag, de kan forvente på en erhvervsuddannelse og senere job. Dette bidrager til at styrke elevernes **viden og kendskab til forskellige erhvervsrettede uddannelser og job**. Samtidigt bidrager samarbejdet til, at **elevernes forventninger** til, hvad en erhvervsuddannelse reelt indebærer, afklares (EVA, 2015; Pless & Louw, 2015).

I forbindelse med ovenstående fremhæver særligt studiet af EVA (2015), at det har stor betydning for eleverne, at de **møder forskellige professioner i virkeligheden**, og at der bliver sat virkelige ansigter på. Det skyldes, at erhvervsuddannelserne og erhvervslivet på mere autentisk vis kan præsentere eleverne for forskellige arbejdsformer og brancher, ligesom erhvervsuddannelserne og erhvervslivet i højere grad kan fortælle om hverdagen og kulturen, hvilket ligeledes bidrager til at afstemme elevernes forventninger til en erhvervsuddannelse (EVA, 2015, Rambøll, 2016b). Mødet med forskellige erhvervsrettede uddannelser og erhvervsliv påvirker elevernes overvejelser om uddannelsesmuligheder positivt i retningen af erhvervsuddannelser (EVA, 2015).

Udover at samarbejde med erhvervsuddannelser og erhvervslivet fremhæver flere studier, at et **samarbejde med UU-vejledere** er væsentligt både i forbindelse med at tilrettelægge en praksisbaseret undervisning samt i forhold til at støtte lærerne i den dialog, de har med eleverne om deres uddannelsesvalg (EVA, 2015; Pless et al., 2016). UU-vejlederen kan således spille en væsentlig rolle med hensyn til at hjælpe lærerne med forskellige muligheder inden for emnet uddannelse og job, samt foreslå konkrete aktiviteter, der kan være med til at styrke det generelle fokus på og forberedelse til erhvervsuddannelserne (EVA, 2015). Studiet af EVA (2015) fremhæver konkret, at lærere lægger stor vægt på og værdsætter samarbejdet med UU-vejledere, idet UU-vejledere har viden om forskellige ungdomsuddannelser og kan bidrage til tilrettelæggelsen af aktiviteter, som forbereder eleverne til uddannelsesvalget.

Generelt peger flere af de inkluderede studier på, at en praksisbaseret undervisning i udkolingen stiller krav til lærerne (Alfeld & Bhattacharya, 2013; EVA 2015; Pless & Louw, 2015). Dels kræver den praksisbaserede undervisning, at **lærere har stærke kompetencer** inden for en bred vifte af fag, dels at lærerne har kompetencer i forhold til forskellige former for projektbaseret undervisning og løbende vurdering af elevernes progression. Studierne peger på, at disse krav bl.a. kan imødekommes gennem et øget samarbejde med erhvervsuddannelser og erhvervslivet, et øget samarbejde med UU-vejledningen samt et øget internt samarbejde med lærere, hvor lærere har mulighed for at trække på kollegers praktiske erhvervs erfaringer og/eller håndværksmæssige kompetencer.

Hvordan kan det konkret gribes an?

De inkluderede studier peger på, at der er flere måder at tilrettelægge praksisbaseret undervisning i udkolingen på. Der kan både være tale om, at undervisningen inddrager konkrete virksomheder, og at undervisere fra erhvervsuddannelserne og medarbejdere fra virksomheder underviser i grundskolen. Generelt er det hensigten, at eleverne allerede i grundskolen skal stifte bekendtskab med en undervisning, der afspejler form og indhold i erhvervsuddannelsernes undervisning. Studierne fremhæver desuden, at praksisbaseret undervisning med fordel kan kombineres med **andre erhvervsrettede aktiviteter** såsom uddannelses- og erhvervspraktik og virksomhedsbesøg.

I studiet af Pless et al. (2016) gives der en række forskellige bud på, hvordan en praksisbaseret undervisning i udkolingen kan gribes an. Studiet beskriver eksempelvis, hvordan der kan skabes **projektforløb i udkolingen**, der har til formål at aktualisere undervisningen i kernefagene dansk og matematik. Projektforløbene tilrettelægges i samarbejde mellem folkeskolelærere, vejledere og virksomheder eller erhvervsuddannelser. I et specifikt forløb samarbejder en folkeskole med en stor entreprenørvirksomhed. Det er vejlederen, der har indgået samarbejde med entreprenørvirksomheden, og forløbet knytter primært an til folkeskolens almenfag dansk og 'Uddannelse og Job'. Som opstart til forløbet fortæller folkeskolelærerne om deres egne karriereforløb, således at eleverne får et indblik i forskellige uddannelses- og karriereveje. Under selve projektugen inddeles eleverne i grupper af tre elever, hvor de bl.a. får til opgave at lave research om virksomheden samt interviewe én af virksomhedens medarbejdere. Som del af projektugen skal klassen ligeledes besøge virksomheden. Efter virksomhedsbesøget skal grupperne udvikle storyboards og klippe film. Som afslutning på projektet skal eleverne fremvise deres film for klassen og forældrene.

Studiet fremhæver i relation til ovenstående, at den afsluttende filmaften, hvor eleverne præsenterer deres arbejde, har givet anledning til, at elever og forældre efterfølgende taler om elevernes uddannelsesvalg hjemme.

I et andet projektforløb, hvor der ligeledes arbejdes med en konkret virksomhed, får eleverne i udkolingen til opgave at løse én af virksomhedens aktuelle udfordringer. Udover at løse den specifikke udfordring skal eleverne udarbejde regnskaber, prototyper og reklamer og på denne måde involvere sprogfagene samt dansk og matematik (Pless et al., 2016).

Endelig giver studiet et eksempel på, hvordan udkolingen konkret kan samarbejde med erhvervsuddannelserne.

Boks 3-1: Eksempel - Undervisningsforløb i samarbejde med 'Mad til mennesker' på erhvervsskole

Undervisningsforløb i samarbejde med 'Mad til mennesker' på erhvervsskole

Nærværende eksempel tager udgangspunkt i et undervisningsforløb med fokus på sund teenagekost. Undervisningsforløbet integrerer matematik og biologi og har til formål at skabe koblinger mellem det faglige indhold i folkeskole og på ungdomsuddannelser med henblik på at udvide de unges forudsætninger for at træffe valg af ungdomsuddannelse.

Forløbet indledes med, at vejlederen orienterer eleverne om erhvervsuddannelserne. Derudover får skolen desuden besøg af undervisere fra erhvervsuddannelsen, som fortæller om deres karrierevej og introducerer forløbet og erhvervsuddannelsen.

Forløbet er tilrettelagt på følgende måde:

- Inden besøget hos erhvervsuddannelsen skal eleverne veje alt, hvad de spiser og drikker og skrive det ned.
- På det første besøg hos erhvervsuddannelsen introducerer erhvervsskoleunderviseren eleverne til nogle kostberegninger, hvor de sammenligner det, de spiser, med sundhedsstyrelsens anbefalinger om kost.
- I den mellemliggende periode skal eleverne reflektere over deres kost samt reflektere over, om de ændrer vaner på baggrund af det, de har lært.
- På andet og sidste besøg hos erhvervsuddannelsen skal eleverne lave praktisk arbejde. Konkret skal de lave hhv. sund og usund teenagemad i køkkenet på erhvervsskolen.

Forløbet afsluttes med, at forældrene inviteres på besøg hos erhvervsuddannelsen.

Læs mere her:

Pless et al. (2016): Uddannelsesvalg, vejledning og karrierelæring i et ungeperspektiv.

I forlængelse af ovenstående beskriver studiet af EVA (2015), hvordan skoler **inviterer en række forskellige typer af erhverv ind i skolen** – enten i forbindelse med konkrete, afgrænsede projekter eller i forbindelse med særlige temaer i fx samfundsfag (EVA, 2015). Studiet beskriver ikke konkret, hvordan ovenstående afgrænsende projekter er tilrettelagt. Studiet peger dog på, at ved at invitere forskellige erhverv ind i skolen, bliver eleverne præsenteret for forskellige typer af erhverv, ligesom det bliver muligt at inddrage praktisk arbejde i skoledagen. Dette giver ifølge studiet eleverne mulighed for at afprøve sig selv med hensyn til praktisk og håndværksmæssigt arbejde.

Som påpeget i kortlægningen fra 2016, indikerer studiet af EVA (2015) generelt, at der er et potentiale i at tilrettelægge uddannelsesafklarende forløb som led i **den åbne skole**. Nedenfor gives et eksempel på et udvidet samarbejde mellem erhvervsliv, grundskole og UU-vejledning, der gennemføres som led i den åbne skole. Eksemplet blev ligeledes fremhævet i den tidligere kortlægning (Rambøll, 2016b).

Boks 3-2: Eksempel – Samarbejde mellem grundskole, UU-vejledning og erhvervsliv

Smart Start – et samarbejde mellem grundskole, UU-vejledning og erhvervsliv

Smart Start er et udskolingsprojekt, der gennemføres i samarbejde mellem grundskolerne i København SV, det lokale UU-center og det lokale erhvervsliv.

Projektet består bl.a. i, at elever i udskoling besøger de virksomheder, som indgår i samarbejdet. Ligeledes er eleverne i kortere perioder i praktik i virksomhederne, hvor eleverne har mulighed for at prøve kræfter med forskellige funktioner i virksomhederne. Endelig deltager virksomhederne i samarbejdet i informationsmøder, der afvikles på skolerne, for eleverne i skolens ældste klasser. Formålet med informationsmøderne er at klæde eleverne endnu bedre på til at træffe uddannelses- og karrierevalg, bl.a. ved at virksomhederne fortæller om de uddannelsesmæssige kvalifikationer, der kræves for at besidde forskellige stillinger i virksomhederne, og de arbejdsopgaver, eleverne kan komme til at løse i virksomhederne på sigt.

Undersøgelsen viser, at projektet opleves som udbytterigt, fordi eleverne igennem projektet får mulighed for at stifte bekendtskab med det lokale erhvervsliv samt forskellige typer af erhverv. Samtidig giver elevernes praktiske erfaringer med forskellige funktioner i virksomhederne anledning til at målrette drøftelser af elevernes fremtidige uddannelsesvalg.

Endelig påpeges det i studiet, at projektet er et eksempel på, hvordan "den åbne skole" kan være med til at styrke skolernes generelle arbejde med at skabe gode overgange mellem grundskolen og ungdomsuddannelserne.

Læs mere her:

EVA (2015): Skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse.

Det fremhæves i studiet, at én af årsagerne til, at forløbet har været succesfuld for eleverne, er, at projektet har været forankret i det lokale UU-center og i ledelsen samtidig med, at der er fulgt en række midler med projektet, som har givet eleverne mulighed for at deltage i relevante aktiviteter (EVA, 2015).

Studiet af EVA (2015) giver desuden et eksempel på, hvordan barrieren med manglende tid til at planlægge og gennemføre uddannelsesafklarende forløb i samarbejde med virksomheder kan overkommes. I studiet indgår således en folkeskole, der med succes har etableret et **team med ansvar for at oparbejde kontakter til virksomheder** og ungdomsuddannelsesinstitutioner, lave samarbejdsaftaler og udvikle faste praksisser omkring inddragelsen af virksomheder og ungdomsuddannelser i undervisningen. Det betyder, at skolen ikke skal gentænke praksis og etablere nye samarbejdsaftaler hvert år, og det bliver således mindre tidskrævende at tilrettelægge de prækvalificerende forløb for skolens ældste klasser.

Endelig giver studiet af Alfeld & Bhattacharya (2013) et konkret eksempel på, hvordan **pensum i udskoling kan samkøres** med pensum på erhvervsuddannelsernes grundforløb. Hensigten med, at undervisningen gennemføres med afsæt i et integreret pensum, er dels at skabe motivation og interesse for erhvervsuddannelserne blandt eleverne, dels at skabe sammenhæng i overgangen fra grundskolen til erhvervsuddannelse. Studiet beskriver, at forudsætningen for at lykkes med samkøring af pensum er, at der nedsættes et såkaldt **advisory board**. Et advisory board inkluderer repræsentanter fra grundskolen, ungdomsuddannelser og erhvervslivet og er med til at definere indholdet i den erhvervsrettede udskoling, således at undervisningen matcher erhvervsuddannelsernes samt erhvervslivets behov. Studiet beskriver i forlængelse heraf, at samarbejdet i høj grad drives af en fælles vision om at strømline veje fra grundskole til ungdomsuddannelse samt et fælles ønske om at sætte fokus på, hvad der er bedst for eleven.

3.3 Opkvalificering til at påbegynde en erhvervsuddannelse

Flere studier indikerer, at forskellige former for studieforberedende forløb bidrager til at øge søgningen mod erhvervsuddannelserne ved at understøtte unge og voksne, som af faglige, personlige eller sociale årsager har behov for ekstra støtte til at påbegynde en uddannelse.

Studieforberedende forløb afgrænses i den forbindelse til aktiviteter, der gennemføres i en kontekst svarende til grundskolens 7.-10. klasser eller blandt unge og voksne på AVU, EGU eller produktionskoler, som også udgør potentielle EUD-elever. Der er tale om forløb, som har til formål at gøre personer uddannelsesparate og klæde dem på med kompetencer (faglige, personlige og sociale) til at tage en uddannelse og specifikt målrettet erhvervsuddannelserne.

I flere af studierne gør det sig gældende, at målgruppen er unge eller voksne, som har forladt grundskolen uden de fornødne faglige kompetencer eller motivation til at påbegynde en ungdomsuddannelse. Det er fx manglende kompetencer i dansk og matematik. Det kan også være unge eller voksne, som pga. personlige eller sociale udfordringer ikke har påbegyndt en uddannelse efter grundskolen. Studierne bidrager derfor med et perspektiv på, hvordan der kan arbejdes med at øge optaget på EUD gennem forberedende forløb, der gør potentielle elever parate til en erhvervsuddannelse.

Der er identificeret **ni studier**, som danner udgangspunkt for nedenstående beskrivelse af indsatser med relevans for temaet om opkvalificering til at påbegynde en erhvervsuddannelse. Studierne fremstilles skematisk i nedenstående tabel.

Tabel 5: Oversigt over inkluderede studier under temaet om opkvalificering til at påbegynde en erhvervsuddannelse

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelingsdesign	Evidens
Dumbrell & Smith (2013)	Pre-apprenticeships in Australia: Different Orientations and Their Policy Implications.	Australien	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og case-studier	Middel
Deloitte et al. (2016)	Kombineret kvantitativ og kvalitativ analyse af AVU og produktionskoleforløb.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og case-studier	Middel
EVA (2016b)	Evaluering af sommerkurser. Erfaringer fra sommerkurser i forbindelse med betinget optagelse til EUD i 2015 og 2016.	Danmark	Kvalitativ tværsnitsundersøgelse	Middel
Friche et al. (2017)	Bedre veje til ungdomsuddannelse. Kompetencer og implementering i forberedende tilbud (del 3).	Danmark	Litteraturstudie	Middel
Miller et al. (2016)	Building a Future. Interim Impact Findings from the Youth Build Evaluation.	USA	Randomiseret kontrolleret forsøg	Høj
Pless & Vestergaard (2015)	Øget overgang til EUD fra AVU.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse og casestudier	Middel
Rambøll (2016a)	Analyse af erhvervsgrunduddannelsen (EGU).	Danmark	Mixed methods-design	Middel

Forfatter	Titel	Land	Undersøgel- design	Evidens
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (EUD).	Danmark	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Slotved et al. (2017)	Bedre Veje til Ungdomsuddannelser.	Danmark	Litteraturstudie og casestudier	Middel

Det fremgår af tabellen, at de inkluderede studier i overvejende grad er kendetegnet af et middel evidensniveau, idet dette gør sig gældende for syv ud af ni studier, mens to studier har højt evidensniveau. Det betyder, at den tematiske syntese vedrørende forberedende forløb primært er baseret på viden, der sandsynliggør og indikerer positive resultater af opkvalificering til at påbegynde en erhvervsuddannelse, mens der kun i begrænset omfang er tale om viden baseret på dokumenterede resultater. Det bemærkes dog, at syv af de ni studier under dette tema er gennemført i en dansk kontekst, hvilket styrker overførbareheden.

Hvordan virker det?

Med afsæt i den ovenstående kvalitetsvurdering, indikerer de inkluderede studier, at studieforbere-
dende forløb øger overgangen til erhvervsuddannelserne (EVA, 2016b; Dumbrell & Smith, 2013; Pless & Vestergaard, 2015; Slotved et al., 2017; Deloitte et al., 2016). Dette resultat understøttes af resultaterne fra kortlægningen i 2016, som også viste, at virkningsfulde studieforbere-
dende indsatser bidrager til, at unge bliver mere uddannelsesparate og motiveret til at søge en erhvervsuddannelse (Rambøll, 2016b). Desuden støttes det af Miller et al. (2016), som ligeledes viser, at studieforbere-
dende forløb for udsatte unge med fokus på opkvalificering af basale kompetencer, styrkelse af sociale og personlige kompetencer mere bredt, vejledning samt erhvervsrettede aktiviteter bidrager til at øge søgningen tilbage i uddannelsessystemet, herunder mod erhvervsuddannelserne specifikt.

Studierne under dette tema har fokus på, hvordan studieforbere-
dende aktiviteter skaber positive resultater for elevernes **uddannelsesparthed** og derigennem øger søgningen mod erhvervsuddannelserne. Det vil sige indsatser, hvor studier indikerer eller viser resultater for søgningen mod EUD ved at modne og styrke elevernes **faglige, personlige og sociale kompetencer** og give dem forudsætningerne for at blive optaget på en erhvervsuddannelse.

Slotved et al. (2017) peger på en række kompetencer, som det er relevant for de studieforbere-
dende og opkvalificerende tilbud at fremme hos målgruppen med henblik på at øge overgangen til uddannelse. Studiet indikerer, at virkningsfulde studieforbere-
dende indsatser ikke alene skal have fokus på at løfte de almenfaglige kompetencer, men også en række personlige og sociale kompetencer, som er en vigtig forudsætning for læring og uddannelsesparthed.

Hvorfor virker det?

Af de inkluderede studier udledes flere forudsætninger for, at de studieforbere-
dende forløb skaber positive resultater for overgangen til erhvervsuddannelserne. Dette i form af nogle konkrete kompetencer (fx almenfaglige kompetencer) og ressourcer (fx motivation), som de studieforbere-
dende forløb skal aktivere hos målgruppen.

Udover at **styrke almenfaglige kompetencer**, i fx dansk og matematik, indikerer studier, at virkningsfulde studieforbere-
dende forløb skaber **engagerede og motiverede** unge. Litteraturen indikerer således, at motiverede unge i langt højere grad modtager læring end umotiverede og skoletrætte unge og dermed får bedre mulighed for at opnå de faglige præstationer, som gør dem parate til en uddannelse (Slotved et al, 2017). Studierne indikerer bl.a., at unge opnår motivation til uddannelse gennem udvalgte pædagogiske metoder, anerkendende tilgange og synliggørelse af

progression, der understøtter lysten til læring (Slotved et al., 2017; Deloitte et al., 2016, EVA, 2016b).

Flere studier indikerer desuden, at motivation til at løfte det faglige niveau i høj grad opnås i målgruppen, når **arbejdet med de almenfaglige kompetencer (fx matematik og dansk) er tæt knyttet til erhvervsfagligt arbejde**. Gode resultater med hensyn til at øge overgangen til erhvervsuddannelser hænger således sammen med, at praktiske aktiviteter i studieforbereende forløb bidrager til at skubbe motivationen for at lære i en positiv retning, fordi indholdet opleves relevant og meningsfuldt. Samtidig indikerer studierne, at en praktiske betoning af de almene fag i forberedende forløb bidrager til at øge unges orientering netop mod erhvervsuddannelserne. (Slotved et al., 2017; Pless & Vestergaard, 2015; EVA, 2016b). At styrket engagement og motivation blandt unge har positive effekter for overgangen til erhvervsuddannelser var også et af resultaterne i kortlægningen fra 2016 (Rambøll, 2016b).

Endelig indikerer flere studier, at det er et centralt mellemliggende resultat på vejen til uddannelsesparathed, at unge som følge af et studieforbereende forløb også opnår en personlig udvikling. Det handler om, at virkningsfulde studieforbereende og opkvalificerende forløb bidrager til at **styrke unges selvtilid og tro på egne evner** til at påbegynde en erhvervsuddannelse. Men det vedrører også at løfte den unges generelle overskud til at lære, idet flere studier sætter fokus på den **helhedsorienterede indsats**, der ikke blot sætter fokus på at styrke unges faglige kompetencer, men også forholder sig til de sociale og personlige udfordringer, som kan være en barriere. Studierne indikerer dermed, at indsatsen med fordel kan gå på flere ben med sideløbende initiativer, der retter sig mod den enkelte unges individuelle behov i form af støtte til livet (fx mentorer), faglig støtte (fx tutorer), håndholdt overlevering fra udskoling til modtagende skole, støtte til opbygning af sociale kompetencer og til opbygning af motivation for læring (Pless & Vestergaard, 2015; Miller et al., 2016, Slotved et al., 2017, Deloitte et al., 2016; EVA, 2016b).

Hvordan kan det konkret gribes an?

De inkluderede studier indeholder flere forslag til, hvordan studieforbereende forløb kan tilrettelægges og gennemføres, så forløbene bidrager til at opkvalificere til erhvervsuddannelserne. Af studierne kan i høj grad udledes en række kerneelementer, snarere end konkrete aktiviteter, der udtrykker kvalitet i eksisterende forløb på AVU, produktionsskoler, EGU m.v. og derigennem bidrager til at øge uddannelsesparathed i målgruppen og søgningen mod EUD.

Et studie er lavet på VUC (AVU) og produktionsskoler. Studiet indikerer, at de **VUC'er og produktionsskoler**, som lykkes med at styrke kursisternes kompetencer og gøre dem klar til videre uddannelse, er uddannelsessteder, der anerkender målgruppens særlige behov. Det sker fx ved, at den traditionelle undervisning kombineres med pædagogiske metoder, der motiverer kursisterne til både at lære noget og til at mestre deres liv. Studiet indikerer også, at dette med fordel kan understøttes af en tværfaglig indsats, hvor forskellige fagligheder, herunder fx psykologer og coaches, sammen med lærere og eventuelt i samarbejde med kommunen støtter op om den enkelte kursists individuelle behov gennem et formaliseret samarbejde. Studiet indikerer desuden, at opkvalificering af lærernes socialpædagogiske kompetencer er et centralt implementeringsgreb. På produktionsskolerne specifikt indikerer studiets resultater, at systematisk brug af individuelle og målrettede forløbsplaner i arbejdet med den enkelte elev er et virkningsfuldt redskab. Ligeledes indikerer resultaterne, at praktikforløb bidrager til at udvikle deltagernes selvtilid og skabe afklaring i forhold til retning efter produktionsskoleforløbet. (Deloitte et al., 2016).

Boks 3-3: Eksempel – Øget overgang til EUD efter AVU

Øget overgang til EUD efter AVU

Et andet studie har også fokus på, hvordan AVU kan virke som et studieforberedende forløb på VUC for unge voksne, der har forladt grundskolen uden tilstrækkelige kompetencer. Dette i form af erhvervstonede forløb, der har til formål at orientere målgruppen specifikt mod erhvervsuddannelser, bl.a. ved at understøtte deres kompetencer og parathed til at indgå på en erhvervsuddannelse.

Kerneelementer i de indsatser, som har været afprøvet, er fx:

- Afklaring af kursisternes forudsætninger og ressourcer
- En indsats, der tager udgangspunkt i den enkeltes forudsætninger
- Klasser med erhvervsfaglige profiler: Praksisnær og erhvervsrettet undervisning med udgangspunkt i eksisterende fag og forløb, hvor kursisterne får mulighed for at dygtiggøre sig i de almenfaglige fag (dansk, matematik og engelsk)
- Virksomhedsbesøg på erhvervsuddannelser og snusepraktikker
- Ung-til-ung-kommunikation, hvor EUD-elever præsenterer deres erfaringer med at starte på en erhvervsuddannelse
- Forelagt undervisning og etablering af samarbejde mellem VUC og erhvervsuddannelser med henblik på erhvervstone af undervisningen
- To-lærer-ordninger
- Arbejde med afklaringsprocesser
- Endelig er det også et kerneelement at styrke kursisternes personlige kompetencer ved at arbejde med at styrke deres selvværd og tro på egne evner til at leve op til kravene på en erhvervsuddannelse.

Studiet indikerer, at de erhvervstonede forløb virker understøttende for kursisternes læring og orientering mod EUD.

Studiet indikerer imidlertid også, at det er en vigtig forudsætning for virkningsfulde forløb, at underviserne klædes på med viden til at tilrettelægge en erhvervsorienteret undervisning, der giver kursisterne netop de kompetencer, elever på en erhvervsuddannelse har brug for. Det kræver desuden ledelsesopbakning og tydelighed omkring form og formål overfor underviserne. Endelig indikerer studiet, at samarbejde mellem VUC og erhvervsuddannelserne er ressourcekrævende, og studiet peger på, at en grundig forberedelse af samarbejdet er central.

Læs mere her:

Pless & Vestergaard (2015). Øget overgang til EUD efter AVU.

En anden evaluering har beskæftiget sig med **EGU, som studieforberedende indsats**, der kan løfte unge, der ikke er uddannelsesparate, ind i uddannelse. Evalueringen indikerer ligeledes, at de kommuner, som har størst succes med at sikre overgang til uddannelse for de unge, tilbyder et helhedsorienteret forløb, hvor forskellige indsatser omkring den unge er sammentænkt. Det vedrører særligt et tæt og intensivt samarbejde mellem EGU-vejledere og forskellige kommunale forvaltninger samt mellem UU-vejledere og EGU-vejledere. Desuden indikerer studiet, at det har positiv betydning for EGU-elevens overgang til en uddannelse, at EGU-vejlederen har en vejlederuddannelse og tilbyder vejledning af høj frekvens, ligesom studiet indikerer, at opfølgende kontakt til eleven efter afsluttet forløb har positiv betydning for, at elever kommer i uddannelse (Rambøll, 2016a).

Et studie sætter fokus på forsøg med **betinget optagelse og sommerkurser i dansk og matematik** i en række kommuner. Formålet er at give de unge de fornødne forudsætninger for at blive optaget på en erhvervsuddannelse og derigennem også støtte deres vej ind i en erhvervsuddannelse. Der er tale om unge, som har svage faglige forudsætninger, men som dog er motiverede for at starte på en erhvervsuddannelse. De unge deltager i et intensivt sommerkursus af 2-3 ugers varighed i dansk og/eller matematik, som understøttes af praktiske læringsformer, der hjælper den unges læring på vej. Centrale kerneelementer i kurset er, at det tager form af differentieret undervisning og individuel støtte, og at der skabes synlighed omkring den unges progression i et

trygt og struktureret læringsmiljø. Studiet indikerer, at dette bidrager til at gøre unge uddannelsesparate til en erhvervsuddannelse, idet 60 pct. består optagelsesprøven. Men det indikerer også, at der er behov for en håndholdt indsats, hvor den unge følges tæt, hvilket er ressourcekrævende. I 2015 og 2016 var der sammenlagt udbudt 1.300 pladser, mens kun 335 ansøgere startede på et sommerkursus. Dette indikerer, at der har været begrænset kendskab til muligheden for sommerkurser. Desuden peger studiet på, at processen omkring planlægning og afholdelse har været udfordrende (EVA, 2016b).

Endelig indikerer to studier, at **forberedende forløb er virkningsfulde, når unge får mulighed for at afprøve og øve deres færdigheder inden for et bestemt fag**. Studierne indikerer, at det støtter unges vej ind i et uddannelsesforløb. I det ene studie består indsatsen af **praktik** af varierende længde forud for, at en ung har truffet beslutning om en erhvervsuddannelse. Studiet indikerer, at unge vurderer, at sådanne forløb giver gode muligheder for at søge ind på et ordinært forløb på en erhvervsuddannelse efterfølgende, fordi det at oparbejde og afprøve færdigheder inden for et bestemt felt øger motivationen for at tage en erhvervsuddannelse (Dumbrell & Smith, 2013). I det andet studie består indsatsen af et forberedende forløb over seks til 12 måneder for udsatte unge, der kombinerer individuelt tilrettelagt undervisning i **basale færdigheder** med **erhvervsrettede aktiviteter** og forskellige understøttende aktiviteter, der sætter fokus på **de unges personlige udvikling**. Studiet viser, at dette øger andelen af unge, der finder vej tilbage i uddannelsessystemet, herunder ind i erhvervsuddannelserne. Af studiet fremgår det, at målgruppen særligt er glade for erhvervsrettede aktiviteter og jobtræning, hvilket viser, at netop disse elementer bidrager til at øge unges motivation for at komme tilbage i ordinær uddannelse (Miller et al., 2016).

Studiet af Friche et al. (2017) indikerer, at implementeringen af virkningsfulde forberedende forløb for 16-25-årige, der kvalificerer sig til at tage en uddannelse, forudsætter **pædagogisk-didaktisk kompetenceudvikling af underviserne** i anvendelsesorienteret og afvekslende undervisning, undervisningsdifferentiering og tydelig feedback, kompetencer til at etablere et trygt læringsmiljø, til at udøve klasseledelse samt relationskompetencer. Desuden fremhæves behovet for **pædagogisk ledelse og opfølgning på kvalitet** i de forberedende og opkvalificerende forløb, ligesom **tydelige rammer, roller og retning for det tværinstitutionelle samarbejde** fremhæves som en forudsætning for virkningsfulde opkvalificerende og forberedende forløb, der klæder unge på til at tage en uddannelse.

3.4 Kvalificeret vejledning

Som det var tilfældet i EUD-kortlægningen fra 2016 (Rambøll, 2016), viser de inkluderede studier, at kvalificeret vejledning er et centralt tema i de indsatser, der omhandler øget søgning mod erhvervsuddannelserne. Kvalificeret vejledning dækker *elementer* og *mekanismer* i vejledningen, der gør den kvalificeret. Nærværende afsnit sætter fokus på, hvordan vejledningsindsatser kan tilrettelægges, så indsatserne effektivt øger overgangen til erhvervsuddannelserne.

Vejledning afgrænses i nærværende afsnit til at omhandle den vejledning, der sker i regi af grundskolens udskoling, samt vejledning i regi af jobcentre og VUC. Målgruppen for temaet dækker således eleverne i grundskolens udskoling, samt ledige i jobcentre og voksne i VUC. Særligt i forhold til vejledningen i grundskolen skal det fremhæves, at der i forbindelse med erhvervsuddannelsesreformen fra 2015 er sket en række ændringer. UU-vejlederne skal efter reformen fokusere den individuelle vejledning og gruppevejledningen på de elever, som vurderes ikke-uddannelsesparate i 8. klasse, mens de øvrige elever skal modtage kollektiv vejledning. Derudover kan det nævnes, at det obligatoriske emne "UEA" (uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering) er ændret til emnet "uddannelse og job".

Der er identificeret **11 studier** med relevans for temaet om kvalificeret vejledning. Studierne fremstilles skematisk i nedenstående tabel.

Tabel 6: Oversigt over inkluderede studier under temaet om kvalificeret vejledning

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelingsdesign	Samlet evidensvægt
Alfeld & Bhattacharya (2013)	Mature Programs of Study: Examining Policy Implementation at the Local Level.	USA	Longitudinelt kohortestudie og casestudier	Middel
Dyssegaard et al. (2014a)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne.	Danmark, Tyskland, Holland, Schweiz, England og Østrig	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Dyssegaard et al. (2014b)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i de gymnasiale uddannelser.	Danmark, Tyskland, Holland, Sverige og Schweiz	Systematisk forskningskortlægning	Høj
EVA (2015)	Skolers arbejde med at forbedre elever til ungdomsuddannelse.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey og registerbaserede analyser	Middel
EVA (2016a)	Evaluering af Projekt om udvikling og afprøvning af kollektiv vejledning	Danmark	Casestudier	Middel
EVA (2017a)	Lediges perspektiver på uddannelse. Ufaglærte dagpengemodtageres vurderinger af samtaler og uddannelse.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
EVA (2017c)	Fra ikke-parat til parat. Analyse af uddannelsesparathedsvurderinger i 8., 9. og 10. klasse.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey og registerbaserede analyser	Middel
Pless et al. (2016)	Uddannelsesvalg, vejledning og karrierelæring i et ungeperspektiv.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse og casestudier	Middel
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (EUD).	Danmark	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Rump & Aarkrog (2016)	Notat om resultater af forskning i erhvervsuddannelser.	Danmark	Litteraturstudie	Middel
Summers (2013)	Perceptions of College Graduates and College Non-Graduates Regarding the Impact of Career Technical Education on Their Lives.	USA	Tværsnitsundersøgelse	Middel

Det ses af ovenstående tabel, at nærværende tema hovedsageligt baserer sig på studier, der samlet set har et middel evidensniveau (otte af de 11 inkluderede studier har fået middel evidensniveau). Det betyder, at teamet står på et vidensgrundlag, der primært giver anledning til at sandsynliggøre og indikere sammenhængen mellem de undersøgte indsatser og en styrket tilgang mod erhvervsuddannelserne. Ni af de 11 inkluderede studier er helt eller delvist gennemført i Danmark, hvorfor overførbareheden af resultaterne til en dansk kontekst synes at være høj.

Hvordan virker det?

I lighed med kortlægningen fra 2016 (Rambøll, 2016b) peger de inkluderende studier på, at en kvalificeret vejledningsindsats bidrager til at understøtte, at **eleverne bliver bedre i stand til at**

træffe informerede uddannelsesvalg (EVA, 2015; EVA, 2016; Pless et al., 2016; Rambøll, 2016b). En kvalificeret vejledningsindsats er således med til at styrke elevernes uddannelsesafklaring samt sikre det rette match mellem elevernes ønsker og forventninger til en ungdomsuddannelse på den ene side og uddannelsesvalget på den anden.

Derudover peger de inkluderede studier på, at det kollektive vejledningstilbud bidrager til **karrierelæring**¹³ og til at mindske den usikkerhed, der er forbundet med uddannelsesvalg (Pless et al., 2016; EVA, 2016). Dette hænger sammen med, at den kollektive vejledning bidrager til, at eleverne deler erfaringer, reflekterer i fællesskab og får nye erkendelser vedr. uddannelses- og karrieremuligheder (EVA, 2016).

Som det vil fremgå i syntesen vedr. styrket fastholdelse (mål 2), viser studierne ligeledes, at en kvalificeret, erhvervsrettet vejledning ikke blot bidrager til en øget overgang til erhvervsuddannelserne, men samtidig har en langsigtet positiv betydning for fastholdelsen på uddannelserne, bl.a. fordi vejledningen øger elevernes motivation og uddannelsesparathed samt mindsker risikoen for omvalg senere i uddannelsesforløbet (Dyssegaard et al., 2014a; Alfeld & Bhattacharya, 2013; Rambøll, 2016b).

Hvorfor virker det?

Flere af de inkluderede studier viser, at der blandt eleverne i grundskolen er et **manglende kendskab** til erhvervsuddannelserne og til sammenhængen mellem uddannelsesvalg og senere erhvervs muligheder (Dyssegaard 2014a; Dyssegaard 2014b; Pless et al., 2017; EVA, 2015). Derudover fremhæver studierne, at der i valg af ungdomsuddannelse eksisterer et **prestigehierarki**, hvor erhvervsuddannelserne generelt vurderes mindre prestigefyldte end særligt de gymnasiale uddannelser (Dyssegaard, 2014b; Pless et al., 2016). Det manglende kendskab til erhvervsuddannelserne og den lavere prestige udgør ifølge studierne en væsentlig barriere for søgning mod erhvervsuddannelserne (Dyssegaard, 2014a; EVA, 2015; Pless et al., 2017).

I forlængelse af ovenstående fremhæver flere af de inkluderede studier, at en øget søgning mod erhvervsuddannelserne dels forudsætter en mere kvalificeret vejledning, dels forudsætter, at der i vejledningsregi sættes **større fokus på den brede vifte af ungdomsuddannelser**, herunder erhvervsuddannelserne (Dyssegaard et al., 2014a; Dyssegaard et al., 2014b; Rump og Aarkrog). En mere kvalificeret vejledning kan ifølge studierne tydeliggøre, hvad **erhvervsuddannelserne helt konkret kan bruges til**, ligesom eleverne **får indblik i fremadrettede job- og karrieremuligheder** (Summers, 2013; Dyssegaard et al., 2014a; Alfeld & Bhattacharya, 2013).

Til ovenstående hører også, at en kvalificeret vejledning i højere grad bør have fokus på, at erhvervsuddannelserne – ligesom de gymnasiale uddannelser – åbner op for muligheden for (visse) videregående uddannelser. Flere af de inkluderede studier understreger, at de **unge ikke nødvendigvis fravælger en erhvervsuddannelse**, men i stedet udskyder beslutningen om valg ved at vælge en gymnasial uddannelse (Pless et al., 2017; Dyssegaard et al., 2014a; Dyssegaard et al., 2014b; Rump & Aarkrog, 2016). Generelt fremhæver de inkluderede studier derfor, at en kvalificeret vejledning bidrager til at informere de unge om de fremtidige job- og karrieremuligheder, herunder de muligheder, som hhv. EUD og EUX giver adgang til.

Foruden at vejlede om fremtidige job- og karrieremuligheder viser enkelte studier, at en vejledning, der har fokus på **praktik og brobygning**, er særligt motivationsfremmende for valg af erhvervsuddannelserne (Dyssegaard et al., 2014a; Summers, 2013). En kvalificeret vejledning kan således ifølge studierne med fordel også omhandle den konkrete **form på uddannelsen**, hvor flere elever motiveres af at skulle i praktik og arbejde med et specifikt håndværk (Dyssegaard et al., 2014a; Summers, 2013).

¹³ Med karrierelæring forskydes fokus fra vejledning rettet primært mod en afklaring af det forestående valg til i højere grad at styrke elevernes generelle valgkompetence og afprøvning af egne (faglige) kompetencer og interesser (Pless et al. 2016).

Enkelte studier peger på, at en erhvervsrettet vejledning bør gives til samtlige af grundskolens elever og således ikke kun de elever, der er fagligt svage eller skoletrætte (Pless et al. 2017; EVA, 2015). Studiet af EVA (2015) peger eksempelvis på, at elever, der er erklæret uddannelsesparate, ligeledes kan være i tvivl om deres uddannelsesvalg. Disse elever modtager typisk ikke individuel vejledning, selvom de kunne have gavn heraf. Studiet fremhæver i den forbindelse, at **lærere og vejledere bør være opmærksomme på at identificere elever, som har behov for sparring og vejledning**, samt at lærere og vejledere kan spille en væsentlig rolle i forhold til at fremhæve de erhvervsrettede ungdomsuddannelser som en mulighed (EVA, 2015).

Som nævnt i indledningen til nærværende afsnit, er det udelukkende elever, der i 8. klasse vurderes ikke-uddannelsesparate, der modtager individuel vejledning, mens alle elever modtager kollektiv vejledning. Særligt to af de inkluderede studier sætter fokus på, hvordan **kollektiv vejledning** bidrager til elevernes **karrierelæring** (Pless et al., 2016; EVA, 2016). Karrierelæring er den læring, der understøtter udviklingen af karrierekompetencer (EVA, 2016). Studierne fremhæver, at kollektiv vejledning bidrager til karrierelæring gennem en **øget selvindsigt og refleksion** over egne styrker, svagheder og interesser i relation til uddannelsesvalget (EVA, 2016; Pless et al., 2017). Samtidig påpeger de to studier, at kollektiv vejledning bidrager til at give eleverne nogle gode oplevelser i mødet med ungdomsuddannelser og virksomheder. Positive oplevelser er med til at udbrede gode historier om arbejdspladser/erhverv og uddannelsessteder, hvilket bidrager til, at flere elever søger mod erhvervsuddannelserne (EVA, 2016; Pless et al., 2017).

I relation til ovenstående indikerer flere af de inkluderede studier, at vejledning med fordel kan **kombineres med andre uddannelsesafklarende aktiviteter**. Dette skyldes ifølge studierne, at information om erhvervsuddannelserne ikke nødvendigvis etableres som viden hos eleverne (Pless et al., 2016; EVA 2016). Selvom eleverne får kendskab til erhvervsuddannelserne, er det således ikke givet, at dette bidrager til - eller udfordrer - de unges refleksioner i forhold til valg af uddannelse. Studierne fremhæver i den forbindelse, at den erhvervsrettede vejledning med fordel kan indtænke elevinvolvering, ligesom vejledningen kan kombineres med mere praktiske elementer, såsom uddannelsespraktik, besøg hos virksomheder eller erhvervspraktik (Pless et al. 2017; EVA 2017). En vejledning, der kombineres med praksisbaserede aktiviteter, giver eleverne mulighed for at danne deres **egne praktiske erfaringer** med en ungdomsuddannelse eller et erhverv, samtidig med, at eleverne får mulighed for at **afstemme deres forventninger** til en ungdomsuddannelse og fremadrettede jobmuligheder. Dette bidrager samlet set til, at eleverne har et bedre grundlag at træffe et uddannelsesvalg ud fra.

For ledige i jobcenteret synes en anden problematik at gøre sig gældende. Studiet af EVA (2017a) peger overordnet på, at den lediges uddannelsesbehov sjældent er omdrejningspunkt for samtalen i jobcenteret. Specifikt fremhæver studiet, at kun en tredjedel af de adspurgte personer oplever at tale om egne uddannelsesbehov, og at uddannelse kun bringes ind i to ud af tre samtaler. Derudover er det kun i hver femte af disse samtaler, at der er fokus på erhvervsuddannelse. Studiet påpeger derudover, at der er en positiv sammenhæng mellem en uddannelsesorienteret vejledning og de lediges sandsynlighed for at deltage i en uddannelse, hvorfor studiet konkluderer, at uddannelsesvejledning målrettet den enkelte er afgørende for en øget søgning mod erhvervsuddannelserne.

Endelig peger flere af de inkluderede studier på, at der behov for vejledere – såvel som lærere – der har kendskab til, hvilke uddannelsesmuligheder der findes på erhvervsuddannelserne, hvilke erhvervs muligheder der findes efter endt uddannelse, samt hvilke forskellige muligheder der er for at sammensætte fag og retninger inden for uddannelserne (Alfeld & Bhattacharya, 2013; Dyssegaard et al., 2014a; EVA, 2015; Pless et al., 2017). Derudover peger særligt studiet af EVA (2015) på, at også lærere bør have et bedre kendskab til erhvervsuddannelserne. Studier finder, at en

overvejende del af lærerne i forskellige sammenhænge taler med deres elever om ungdomsuddannelsesvalg, hvorfor lærerne bør kunne vejlede til alle former for ungdomsuddannelser.

Hvordan kan det konkret gribes an?

Generelt er det kendetegnende for studierne vedrørende kvalificeret vejledning, at de kun på et meget overordnet niveau beskæftiger sig med, hvordan en kvalificeret vejledning rettet mod erhvervsuddannelser kan tilrettelægges. Kun enkelte studier kommer således med konkrete bud på, hvordan en kvalificeret vejledning kan tilrettelægges og gennemføres, så eleverne i højere grad søger mod erhvervsuddannelserne.

Som fremhævet tidligere, har erhvervsuddannelsesreformen medført, at der er lagt større vægt på den kollektive vejledning. Studiet af EVA (2016) peger dog på, at det kan være svært at skabe en vejledning, som involverer og aktiverer alle elever, når den foregår mellem vejlederen og hele klassen. Som alternativ til den fælles klassesamtale, fremhæver studiet bl.a. **par- eller gruppearbejde som vejledning**. Dette medvirker ifølge studiet til at skabe et tryk mere miljø og gør det mere overskueligt for visse elever at ytre sig, sammenholdt med klassesamtalen. Studiet understreger vigtigheden af, at der i vejledningssituationen tages højde for, at klasser og elever er forskellige, og at vejledningen bør tage udgangspunkt i den pågældende klasses sociale dynamikker (EVA, 21016).

Studiet fremhæver i forlængelse af ovenstående, at hvis den kollektive vejledning skal have potentiale til at udfordre og kvalificere elevernes uddannelsesvalg, er det afgørende, at den ikke kun bevæger sig på et informativt niveau, men også skaber **refleksion hos eleverne** (EVA, 2016). Studiet peger på, at dette bl.a. lykkes, når vejlederne bruger metoder, hvor eleverne skal forholde sig aktivt til sig selv og de andre elever, og hvor de opnår nye erkendelser gennem eksempelvis social pejling ved selv at begrunde og høre andres valg af uddannelse, ved at besvare refleksive spørgsmål eller gennem spejling og projektive teknikker.

I forlængelse af den kollektive vejledning fremhæver studiet, at **anonymiserende værktøjer sikrer involvering af alle elever** (EVA, 2016). I klasser, hvor den sociale dynamik gør det vanskeligt for nogle elever at ytre sig på klasseniveau, eller hvor eleverne bliver meget påvirkede af de andres meninger, er det således ifølge studiet en fordel at benytte anonymiserende spørge- og vurderingsværktøjer i forbindelse med den kollektive vejledning.

Boks 3-4: Eksempel – Anonymiserede spørge- og vurderingsværktøjer

Anonymiserende spørge- og vurderingsværktøjer

Studiet af EVA (2016) fremhæver, at vejledere har gode erfaringer med at anvende anonymiserende it-værktøjer. Brugen af værktøjerne er velegnet til at få bragt kollektivet i spil, idet de anonyme besvarelser får flere elever til at deltage samt bidrager til mere oprigtige besvarelser. Konkret peger studiet på, at elevernes svar er mere nuancerede og mindre politisk korrekte, når de afgives i anonymiseret form.

De anonymiserede værktøjer er ifølge studiet gode som udgangspunkt for diskussioner i klassen af forskellige holdninger, fordomme om uddannelser, miljøet i klassen m.v.

Læs mere her:

EVA (2016): Evaluering af Projekt om udvikling og afprøvning af kollektiv vejledning.

Flere af de inkluderede studier fremhæver, at **forældres forventninger og ambitionsniveau har stor indflydelse på elevernes valg af ungdomsuddannelse** (Dyssegaard et al., 2014b; EVA, 2015; EVA 2016; Pless et al., 2016). Af denne grund er der i flere vejledningsindsatser kommet øget fokus på at involvere forældrene. I studiet af EVA (2016) gives der konkret inspiration til, hvordan en **fælles elev- og forældrevejledning** kan foregå. I det konkrete eksempel skal elever og forældre i mindre grupper sortere en række kompetencer og vælge de fem, som de vurderer, er væsentligst for det at være uddannelsesparat. Formålet med den konkrete øvelse er, at hver

gruppe skal blive enige om de fem væsentligste kompetencer i forhold til at være uddannelsesparat. Øvelsen stiller krav til den enkelte deltagers overvejelser over egne holdninger og til deltagerens aktive lytning til og refleksion over de andres begrundelser. I studiet af EVA (2015) fremhæves det, at forældre generelt gerne vil være en del af de vejledningsaktiviteter, der bliver lavet på skolen, da det både giver dem viden om uddannelser og erhverv, samt giver noget konkret at snakke ud fra, når de skal tale om uddannelsesvalg med deres børn.

Studiet af Alfeld & Bhattacharya (2013) viser positive erfaringer med at lade **medarbejdere fra ungdomsuddannelserne gennemføre dele af vejledningen i grundskolen**, fx i forbindelse med informationsarrangementer for forældre og elever.

Endelig fremhæver studiet af Pless et al. (2016), at en kvalificeret vejledning med fordel kan kombineres med **andre erhvervsrettede aktiviteter** såsom besøg hos erhvervsuddannelser og virksomheder eller besøg af undervisere eller medarbejdere fra en erhvervsuddannelse eller et specifikt erhverv (læs mere herom i tema 2 og 5 i nærværende kapitel).

3.5 Brobygningsforløb

På tværs af de inkluderede studier synes forskellige brobygningsforløb at være et kernetema i forhold til at skabe en øget søgning og tilgang mod erhvervsuddannelserne. Nærværende afsnit sætter derfor fokus på, hvordan og hvorfor forskellige former for brobygningsforløb understøtter en styrket søgning mod EUD.

Brobygningsforløb refererer i denne forbindelse til aktiviteter, der gennemføres *uden* for grundskolen og VUC – dvs. på erhvervsuddannelserne eller hos virksomheder, hvor eleverne får mulighed for målrettet at stifte bekendtskab med eller afprøve en eller flere erhvervsuddannelser og/eller erhverv i praksis. Hvor ovenstående tema 3 handler om opkvalificering til en erhvervsuddannelse, er fokus i nærværende tema på afklaring af uddannelsesvalg. Temaets målgrupper er såvel elever i udskoling som elever i VUC, om end hovedvægten af studierne omhandler elever i folkeskolens udskoling.

I relation til eleverne i grundskolens udskoling har de tidligere omtalte ændringer i vejledningsindsatsen (jf. tema 4) ligeledes betydet, at brobygning i 9. klasse udelukkende er for de elever, som i 8. klasse vurderes ikke-uddannelsesparate, mens introduktionskurser i 8. klasse er obligatoriske for alle elever og med krav om, at eleverne introduceres til mindst en erhvervsuddannelse eller erhvervsgymnasial ungdomsuddannelse (EVA, 2015).

Der er identificeret **13 studier** med relevans for temaet om brobygningsforløb. Studierne fremstilles skematisk i nedenstående tabel.

Tabel 7: Oversigt over inkluderede studier under temaet om brobygningsforløb

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelingsdesign	Samlet evidensvægt
Alfeld & Bhattacharya (2013)	Mature Programs of Study: Examining Policy Implementation at the Local Level.	USA	Longitudinelt kohortestudie og casestudier	Middel
Andersen (2015)	Evaluering af projekt: Mobication fra grundskole til erhvervsliv. Evaluering af projekt. Synliggørelse af erhvervsuddannelserne som attraktiv karrierevej efter grundskolen.	Danmark	Kvasi-eksperimentelt design og casestudier	Høj

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelingsdesign	Samlet evidensvægt
Dumbrell & Smith (2013)	Pre-apprenticeships in Australia: Different Orientations and Their Policy Implications.	Australien	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
Dyssegaard et al. (2014a)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne.	Danmark, Tyskland, Holland, Schweiz, England og Østrig	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Dyssegaard et al. (2014b)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i de gymnasiale uddannelser.	Danmark, Tyskland, Holland, Sverige og Schweiz	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Epinion (2016)	Evaluering af MKF.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
EVA (2015)	Skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey og registerbaserede analyser	Middel
Görlich et al. (2014)	Forsøg med brobygning til EUD - midtvejsstatus	Danmark	Før- og eftermålinger	Middel
Görlich et al. (2016)	Hvad virker? Ledige unges vej til uddannelse og arbejde. Evaluering af Brobygning til uddannelse.	Danmark	Kvasi-eksperimentelt design og casestudier	Høj
Pless & Louw (2015)	Øget overgang til EUD efter AVU.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
Pless et al. (2016)	Uddannelsesvalg, vejledning og karrierelæring i et ungeperspektiv.	Danmark	Tværsnitsundersøgelse og casestudier	Middel
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (EUD).	Danmark	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Søndergaard et al. (2017)	Grundforløb på erhvervsuddannelserne efter reformen.	Danmark	Mixed methods-design	Middel

Ovenstående tabel viser, at temaet omkring forskellige brobygningsforløb i overvejende grad baserer sig på studier, der har et samlet middel evidensniveau. Fire af de i alt 13 inkluderede studier er af højt evidensniveau. Tilsvarende de andre temaer i nærværende kapitel bidrager studierne således med viden, der kan sandsynliggøre og indikere, om og i hvilken grad de undersøgte indsatser medvirker til en styrket tilgang mod erhvervsuddannelserne, mens der kun i begrænset omfang er tale om viden baseret på dokumenterede effekter. Det skal imidlertid bemærkes, at 11 af de 13 inkluderede studier helt eller delvist er baseret på data fra en dansk kontekst, hvorfor overførbarheden af de fremhævede indsatser og resultater i høj i forhold til en dansk kontekst.

Hvordan virker det?

Flere af de inkluderede studier viser, at forskellige former for brobygningsforløb bidrager til, at **elever i højere grad søger mod erhvervsuddannelserne** (Andersen, 2015; Görlich et al., 2016; Epinion, 2016; Rambøll, 2016b; EVA, 2015; Søndergaard et al., 2016 m.fl.). Dette skyldes, at brobygningsforløb sikrer elevernes faglige progression **og parathed i forhold til at vælge og påbegynde** en erhvervsuddannelse, ligesom eleverne oplever at have udviklet sig **personligt og socialt** (Görlich et al., 2014; EVA, 2015; Alfeld & Bhattacharya, 2013; Dumbrell & Smith, 2013).

Derudover viser studierne, at brobygningsforløb – både i form af samarbejde med forskellige erhvervsuddannelser og besøg hos virksomheder – har en **afklarende effekt** på de unges erhvervsvalg (Andersen, 2015; Görlich et al., 2016; Görlich et al., 2016; Rambøll, 2016b; Epinion, 2016; Pless & Louw, 2015). Studiet af Görlich et al. (2014) fremhæver eksempelvis, at andelen af elever, der i løbet af et brobygningsforløb går fra at være i tvivl om deres uddannelsesvalg til at vide sig sikre, falder fra 31 pct. til 14 pct. ved afslutningen af brobygningsforløbene (Görlich et al., 2016). I forlængelse heraf peger studiet af Pless et al. (2016) på, at brobygningsforløb kan være både positivt eller negativt afklarende i relation til fremtidige uddannelses- og karriereperspektiver (Pless et al., 2016). Brobygningsforløb kan således give eleverne klarhed over, hvad de ønsker af fremtidig uddannelse og job, ligesom brobygningsforløb kan afklare eleverne i forhold til, hvad de *ikke* ønsker.

Endelig finder de inkluderede studier, at virksomhedsforløb giver eleverne **indsigt i forskellige jobfunktioner**, mens samarbejde med forskellige erhvervsuddannelser **styrker elevernes viden og kendskab til forskellige ungdomsuddannelser** (Pless et al., 2016; EVA, 2015, Rambøll, 2016b). Ved at deltage i virksomhedsforløb eller i forløb hos uddannelserne får eleverne således viden om og erfaring med uddannelse, fag og job (Pless et al., 2016, EVA, 2015). Studierne indikerer, at dette medfører, at elevernes uddannelsesvalg forankres i elevernes konkrete erfaringer med erhvervsuddannelserne eller med jobfunktioner, hvilket skærper og **kvalificerer uddannelsesvalget** og øger **søgningen til særligt erhvervsuddannelserne**.

Hvorfor virker det?

Flere af de inkluderede studier peger på, at brobygningsforløb virker, fordi undervisningen løftes ud af de vanlige rammer og i stedet foregår på erhvervsuddannelserne eller hos en konkret virksomhed (Andersen, 2015; Pless & Louw, 2015; EVA, 2015). Når undervisningen foregår i andre rammer end den traditionelle undervisning – og helt konkret ude hos virksomheder eller på en erhvervsuddannelse – sker læringen i en ny kontekst, og eleverne ser i højere grad fagenes anvendelighed for deres videre uddannelsesforløb og rolle på arbejdsmarkedet. På den måde kan eleverne se **sammenhængen mellem det, de lærer i grundskolen/på VUC, og deres kommende uddannelsesvalg og arbejdsmarkedet**, hvilket bidrager til, at flere søger mod erhvervsuddannelserne (Andersen, 2015; Pless & Louw, 2015).

I forlængelse af ovenstående fremhæver studierne, at brobygningsforløb gør eleverne mere **uddannelsesparate og afklarede**, idet forløbene er med til at skabe **tydelige veje** fra grundskole til erhvervsrettede ungdomsuddannelser (Alfeld & Bhattacharya, 2013). Ved at deltage i forskellige brobygningsforløb får eleverne mulighed for at **stifte bekendtskab med forskellige arbejdsformer og jobfunktioner**, der bidrager til at skærpe de unges uddannelses- og karrierevalg samt øge tilgangen til erhvervsuddannelserne (Alfeld & Bhattacharya, 2013; EVA, 2015; Pless et al. 2016; Pless & Louw, 2015). Studiet af Andersen (2015) peger konkret på, at brobygningsforløb bidrager til **afklaring** i forhold til uddannelsesvalg, idet eleverne får et mere nuanceret syn på erhvervsuddannelser, ligesom valget foregår på et mere **oplyst grundlag** (Andersen, 2015).

Samtidig peger flere af de inkluderede studier på, at brobygningsforløb af forskellig karakter bidrager til at give **information om den specifikke uddannelse eller erhverv** (Alfeld & Bhattacharya, 2013; Pless et al., 2017; Pless & Louw, 2015). Studiet af Louw & Pless (2015) fremhæver dog, at flere AVU-elever oplever at få for mange informationer i starten af forløbet. Dette perspektiv er ifølge studiet gennemgående for mange AVU-elever; på den ene side mangler en stor del af eleverne viden omkring erhvervsuddannelserne og videreuddannelsesmuligheder i øvrigt, men samtidig har de svært ved at overskue informationstunge forløb (Pless & Louw, 2015).

Flere af studierne fremhæver, at netop **virksomhedsbesøg** har en særlig styrke i forhold til at skabe en øget tilgang mod erhvervsuddannelserne (Pless et al., 2016, Andersen, 2015). Det skyldes ifølge studierne, at elevernes forestillinger om forskellige erhverv udfordres og nuanceres gennem virksomhedskontakten, ligesom eleverne får indblik i, hvad et arbejdsliv mere konkret indebærer (Pless et al., 2016). Mødet med forskellige virksomheder skaber både ny, konkret viden om de enkelte erhverv, men bidrager ligeledes til at give eleverne et indblik i den spændvidde af jobfunktioner, der findes på mange arbejdspladser. Studiet af Pless et al. (2016) fremhæver, at virksomhedskontakt bidrager positivt på flere elevers uddannelsesvalg, også selvom eleverne ikke nødvendigvis identificerer sig med de specifikke jobfunktioner.

I relation til ovenstående indikerer flere studier, at undervisning, der finder sted på enten en erhvervsuddannelse eller i en virksomhed, har positiv betydning for **elevernes netværk** (Görlich et al., 2016; Alfeld & Bhattacharya, 2013). At eleverne fysisk er placeret på erhvervsuddannelserne betyder således ikke kun, at de kommer tættere på uddannelsen i bogstavelig forstand, men også at de får et **øget kendskab til uddannelsesmiljøet, underviserne, administrativt personale og ikke mindst andre unge på uddannelserne** (Görlich et al., 2016). Tilsvarende kan et forløb i en virksomhed have afgørende betydning for fremtidig praktik, idet flere virksomheder finder det positivt at kende eleven på forhånd (Alfeld & Bhattacharya, 2013). Ovenstående har ifølge studierne både betydning for elevernes søgning mod erhvervsuddannelserne samt deres senere fastholdelse.

For elever, der har deltaget i et meritgivende kombinationsforløb på en produktionsskole eller brobygningsforløb i forbindelse med AVU, bidrager det etablerede netværk ligeledes til en **tryghed i overgangen** mod erhvervsuddannelserne. Studiet af Epinion (2016) og Pless og Louw (2015) peger således på, at kombinationsforløb og brobygningsforløb skaber tryghed, idet eleverne lærer både erhvervsskolen og lærerne på skolen at kende. Samtidig bidrager forløbene til at skabe en tryk indholdsmæssig, strukturel og institutionel overgang til EUD. Forløbene kan således ifølge studierne være en god måde at få bygget bro til EUD, fordi eleverne helt konkret får erfaringer med undervisning og kulturen på en erhvervsskole og møder EUD-lærere og andre elever fra erhvervsuddannelserne. Dermed bliver valget af en erhvervsuddannelse mindre fremmed for elever og dermed mere oplagt (Pless & Louw, 2015).

Enkelte af studierne fremhæver dog også, at samarbejdet med virksomheder og erhvervsuddannelser kan være en udfordring (EVA, 2015; Andersen, 2015; Pless & Louw, 2015). Dette skyldes både, at det kan være tidskrævende at planlægge og gennemføre uddannelsesafklarende forløb i samarbejde med erhvervsuddannelser og virksomheder, ligesom det kan være vanskeligt at finde virksomheder, der egner sig til brobygning, eller som ønsker at investere tid og ressourcer i eleverne (EVA, 2015; Andersen, 2015; Pless & Louw, 2015). I studiet af Andersen (2015) gives der et konkret eksempel på, hvordan man i forbindelse med brobygningsforløb har organiseret en projektgruppe bestående af lokale repræsentanter fra grundskoler, erhvervsuddannelser, UU og erhvervslivet. I lighed hermed beskriver studiet af Alfeld & Bhattacharya (2013), hvordan skoler med fordel kan nedsætte advisory boards, der kan bidrage til at skabe relevans i forløbene, sikre ejerskab blandt flere fagprofessioner og resultere i meningsfulde forløb for eleverne.

Hvordan kan det konkret gribes an?

Studierne peger på forskellige måder at tilrettelægge brobygningsforløb på. Der kan både være tale om, at eleverne er i uddannelsespraktik og deltager i dele af undervisningen på en erhvervsuddannelse, eller at eleverne deltager i kortere eller længere forløb hos en virksomhed.

I studiet af EVA (2015) gives der et eksempel på, hvordan der i udskolingen er oprettet **valgfag, der udbydes i samarbejde med de lokale ungdomsuddannelser**. På den konkrete skole er valgfaget oprettet i bl.a. biologi og science, og her udbydes undervisningen på den lokale er-

hvervsskole og i samarbejde med lærere herfra (EVA, 2015). Det er ledelsen, der har taget initiativ til samarbejdet. Studiet vurderer, at samarbejdet især bidrager til at give eleverne og lærerne større viden om den pågældende ungdomsuddannelse (EVA, 2015).

I studiet af Andersen (2015) har en skole lavet et ugeforløb i samarbejde med en erhvervsuddannelse. Ugeforløbet er organiseret ud fra nedenstående koncept.

Boks 3-5: Eksempel - Ugeforløb i samarbejde med en erhvervsuddannelse

Ugeforløb på en indgang på en EUD (erhvervsuddannelse) efter følgende koncept:

Dag 1: UEA på skolen (arbejde med EUD generelt, indgange, karrieremuligheder, arbejde omkring virksomhed, planlægge spørgsmål, planlægge afslutningsforløb) (UU-vejleder kan/bør inddrages).

Dag 2-4: Ophold på EUD med indlagt virksomhedsbesøg. Det er vigtigt at koble fag og undervisning i grundskolen med undervisningen på EUD.

Dag 5: Afslutning af forløb, udarbejdelse af produkt, e-survey, fremlæggelser, brevskrivning m.m. Jobsøgningssteori kunne inddrages som ekstra mulighed. Kombineres med beskrivelser af forløb, som er tilgængelige på hjemmesiden.

Læs mere her:

Andersen (2015): Evaluering af projekt: Mobication fra grundskole til erhvervsliv.

I studiet af Pless et al. (2016) gives forskellige bud på, hvordan skoler kan tilrettelægge forskellige virksomhedsforløb. Studiet fremhæver, at inddragelsen af virksomheder i undervisningen giver et mere nuanceret billede af, hvad en erhvervsuddannelse kan bruges til. Studiet nævner eksempelvis, at forløb på virksomheder bidrager til, at eleverne får indblik i mangfoldigheden af jobfunktioner på arbejdspladsen - fra kontorphersonale, til it-ansatte, HR-personale, ingeniører og håndværkere - og at eleverne får et større kendskab til virksomheden generelt (Pless et al., 2016).

Endelig fremhæver studiet af EVA (2015) værdien af at sende **lærerne i udskolingen i brobygning**. Studiet beskriver en konkret skole, der med afsæt i et kommunalt initiativ har sendt lærerne i brobygning samtidig med eleverne. Konkret kan lærerne vælge tre uddannelsessteder, som de ønsker at besøge i løbet af den pågældende uge. Som det er tilfældet med eleverne, fremhæver studiet, at lærerne får konkret viden om de specifikke uddannelsessteder, som de vælger at besøge. Det konkrete eksempel er interessant set i lyset af lærernes behov for at styrke kendskabet til særligt de erhvervsrettede ungdomsuddannelser.

4. STYRKET GENNEMFØRELSE AF EUD

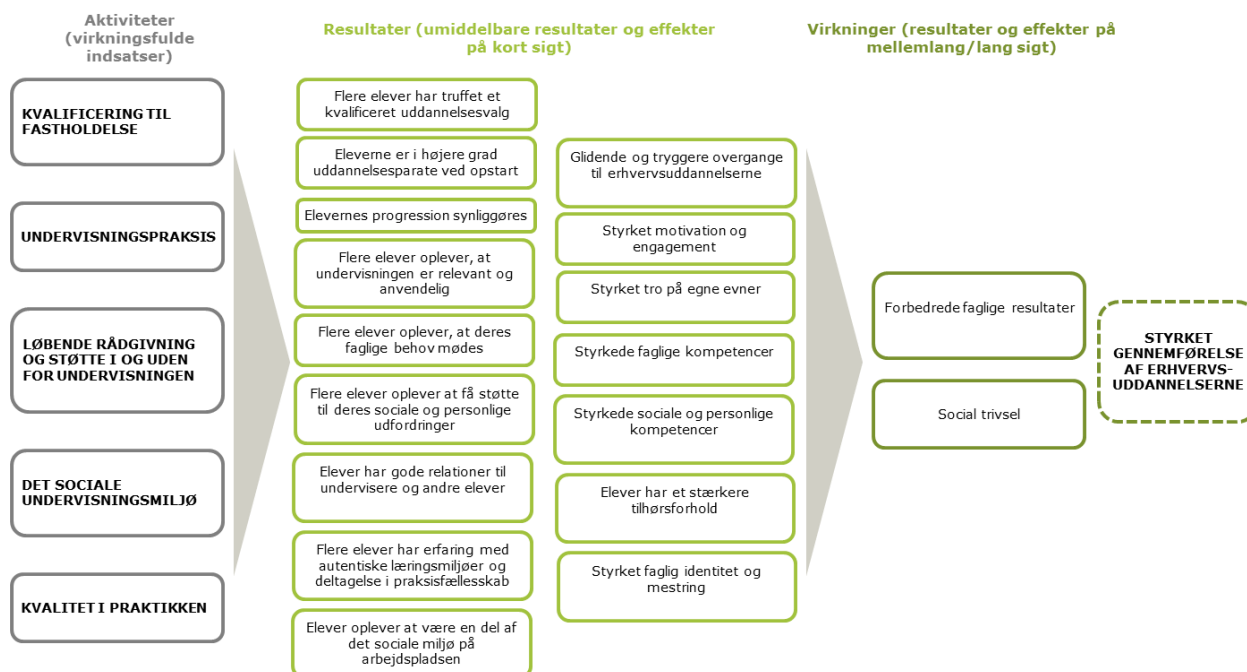
I dette kapitel præsenteres eksisterende viden om indsatser, der bidrager til at styrke elevernes gennemførelse af en erhvervsuddannelse. Kapitlet indeholder en narrativ, tematisk syntese af viden fra internationale og nationale forsknings- og udviklingsprojekter relateret til en **styrket gennemførelse af EUD**. Syntesen er baseret på i alt 27 inkluderede studier. For flere af de inkluderede studier gælder, at de er relevante for både styrket søgning og styrket fastholdelse i erhvervsuddannelserne, hvorfor flere af de inkluderede studier optræder i såvel ovenstående som nærværende syntese.

Syntesen består af fem temaer, der overordnet set repræsenterer **virkningsfulde indsatser**, som går på tværs af de studier, der indgår i syntesen. Der er tale om forskellige perspektiver på og tilgange til at styrke gennemførelsen og mindske frafaldet på erhvervsuddannelserne. Temaerne opføres kort nedenfor.

- Det første tema handler om forskellige **brobyggende og studieforberedende forløb**, der bidrager til kvalificering til fastholdelse. Temaet sætter fokus på, hvordan forskellige forberedende indsatser styrker kvaliteten af de unges uddannelsesvalg, samt styrker elevernes parathed i forhold til at påbegynde og gennemføre en erhvervsuddannelse.
- Syntesens andet tema behandler en række studier, der beskæftiger sig med, hvordan forskellige former for **undervisningspraksis** – primært undervisningsdifferentiering – gør undervisningen på erhvervsuddannelserne mere engagerende og mere målrettet den enkelte elev med henblik på øget fastholdelse.
- Det tredje tema sætter fokus på, hvordan **løbende vejledning og støtte i og uden for undervisningen** kan være med til at styrke elevernes motivation for uddannelsen og herigennem mindske frafaldet blandt eleverne på erhvervsuddannelserne.
- Fjerde tema omfatter en række studier, der fremhæver vigtigheden af **sociale aktiviteter og fællesskab på erhvervsuddannelserne**. Sociale aktiviteter og fællesskaber bidrager til, at eleverne trives på erhvervsuddannelserne og føler sig som en del af et ungdomsmiljø, hvilket styrker elevernes gennemførelse af erhvervsuddannelsen.
- Syntesens femte og sidste tema undersøger indsatser, der kan øge kvaliteten af og styrke læringsmiljøet i **praktikken** for herigennem at imødegå risikoen for frafald blandt eleverne. Temaet sætter bl.a. fokus på, hvordan der kan skabes en tættere kobling mellem læring på erhvervsskolerne og i praktikken, så der skabes en tydeligere sammenhæng i elevernes uddannelsesforløb.

I figuren nedenfor præsenteres syntesens overordnede forandringsteori. Forandringsteorien har til formål at beskrive sammenhænge mellem virkningsfulde indsatser, opnåede resultater og effekter relateret til gennemførelse af erhvervsuddannelserne. Desuden ekspliciterer forandringsteorien de væsentlige mellemkommende resultater, der understøtter fastholdelse på erhvervsuddannelserne. Den grafiske illustration af forandringsteorien præsenterer disse sammenhænge på et overordnet niveau, mens de illustrerede sammenhænge nuanceres og udfoldes yderligere under hvert af de fem temaer i syntesen, hvor også centrale begreber løbende præsenteres.

Figur 4-1: Forandringsteori – Styrket gennemførelse af erhvervsuddannelserne

Forandringsteorien viser, at studierne peger på, at gennemførelsen på erhvervsuddannelserne styrkes, når elevernes forudsætninger for at opnå tilfredsstillende **faglige resultater** og **social trivsel** er tilstede.

Studier under temaet **'kvalificering til fastholdelse'** peger på, at virkningsfulde forberedende aktiviteter i grundskolen, fx brobygningsaktiviteter og studieforberedende forløb, bidrager til at styrke elevernes forudsætninger for at gennemføre en erhvervsuddannelse. Studieforberedende forløb virker ved at understøtte, at elever er **uddannelsesparate ved opstart**, mens fx brobygningsaktiviteter støtter, at elever på erhvervsuddannelserne har truffet et **kvalificeret uddannelsesvalg** og derfor oplever, at uddannelsens indhold svarer til forventningerne. Det bidrager til at skabe mere **glidende og tryggere overgange til erhvervsuddannelserne**.

Under temaet **'undervisningspraksis'** peger de inkluderede studier på, at virkningsfulde undervisningsstrategier bidrager til at øge fastholdelsen ved at styrke elevernes faglige resultater. Virkningsfulde undervisningsstrategier virker ved at understøtte, at eleverne oplever undervisningen som **relevant og anvendelig**, ved at **synliggøre deres progression** og ved at understøtte, at flere elever oplever, at deres **faglige behov mødes i undervisningen**. Studier peger på, at eleverne herigennem får en øget **motivation og et større engagement** i undervisningen - en **øget tro på egne evner**. Studier peger også på, at virkningsfulde undervisningsstrategier kan øge elevernes **faglige kompetencer**.

Inkluderede studier under temaet **'løbende rådgivning og støtte i og uden for undervisningen'** peger på, at løbende rådgivning og støtte til elever, som har behov, bidrager til at øge fastholdelsen på erhvervsuddannelserne. Virkningsfulde rådgivnings- og støtteindsatser virker ved at sikre, at elevens eventuelle **faglige, sociale eller personlige udfordringer mødes**, hvorigen- nem elevernes **kompetencer til og forudsætninger** for at klare sig fagligt godt og trives øges.

Under temaet **'det sociale undervisningsmiljø'** peger de inkluderede studier på, at et socialt undervisningsmiljø kan bidrage til elevens fastholdelse, både ved at bidrage til forbedrede faglige resultater og til øget social trivsel. Et godt socialt undervisningsmiljø virker ved at skabe **gode undervisere-elev-relationer** samt **gode relationer mellem elever**, og det har både betydning for

elevernes **oplevelse af at høre til** og dermed trives på uddannelsen, men også for deres **motivation og engagement** og dermed deres faglige resultater.

Endelig peger studier under temaet '**kvalitet i praktikken**' på, at kvalitet i praktikken har betydning for fastholdelsen af elever på erhvervsuddannelserne. Kvalitet i praktikken virker ved at skabe gode forhold for, at eleverne får erfaringer med **autentiske læringsmiljøer og bliver en del af et praksisfællesskab**. Det bidrager til at styrke elevernes **motivation og engagement** i deres fag og styrker eleverne i deres **faglige identitet og mestring** af deres fag. Imidlertid peger de inkluderede studier også på, at kvalitet i praktikken har betydning for elevernes sociale trivsel. Oplevet **inklusion i det sociale arbejdsmiljø** bidrager til, at eleverne **oplever at høre til**, og det styrker deres trivsel.

De fem temaer er i nogen grad overlappende og skal således ikke opfattes hverken isoleret eller gensidigt udelukkende, men snarere supplerende. Der er således i flere tilfælde tale om, at temaerne er kendetegnet ved fælles træk, ligesom en række indsatser beror på de samme virkningsfulde mekanismer og komponenter på tværs af temaerne.

Hvert tema indledes med en kort beskrivelse af temaets indhold og afgrænsning efterfulgt af en oversigtstabel, der indeholder en skematisk fremstilling af de studier, der ligger til grund for temaet. Dernæst præsenteres en tværgående beskrivelse af virkningsfulde indsatser, der sætter fokus på mekanismerne bag og resultater af den givne indsats. Herefter beskrives det med afsæt i de inkluderede studier, hvordan erhvervsuddannelser konkret kan tilrettelægge virkningsfulde indsatser med relevans for det enkelte tema.

4.1 Kvalificering til fastholdelse

Blandt de inkluderede studier synes praksisbaseret undervisning i udskoling samt forskellige former for forberedende forløb (brobygnings- og studieforberedende forløb) at være indsatser, der styrker elevernes gennemførelse af erhvervsuddannelserne. Disse elementer behandles samlet set i dette afsnit vedr. kvalificering til fastholdelse. Afsnittet sætter fokus på, hvordan og hvorfor forskellige former for praksisbaseret undervisning i udskolingen samt forskellige brobygnings- og studieforberedende forløb understøtter en styrket fastholdelse og gennemførelse på erhvervsuddannelserne.

Indsatser, der kvalificerer til fastholdelse, afgrænses i denne forbindelse til praksisbaseret undervisning i udskoling samt forskellige brobygnings- og studieforberedende forløb. Der er med andre ord tale om indsatser, der finder sted i regi af grundskolens udskoling eller i overgangen til erhvervsuddannelserne. Målgruppen for indsatserne beskrevet i dette tema er således potentielle EUD-elever. Aktiviteter, der kvalificerer til fastholdelse under selve erhvervsuddannelsen – fx supplerende matematikundervisning – behandles under tema 3 vedr. løbende vejledning og støtte i og udenfor undervisningen.

Karakteristisk for både indsatser og mekanismer under dette tema er, at der i høj grad er overlap til temaer i kapitel 2 om styrket overgang til erhvervsuddannelserne (særligt temaerne vedr. praksisbaseret undervisning, opkvalificering til at påbegynde en erhvervsuddannelse og brobygningsforløb). Indsatser og mekanismer behandles imidlertid også under dette tema, idet indsatserne ligeledes har betydning for elevernes gennemførelse af erhvervsuddannelserne. Indsatser og mekanismer er således i høj grad de samme, mens den afhængige variabel varierer fra hhv. styrket søgning (kapitel 3) til styrket gennemførelse (nærværende kapitel).

Der er identificeret **otte studier** med relevans for temaet om kvalificering til fastholdelse. Studierne fremstilles skematisk i nedenstående tabel.

Table 8: Oversigt over inkluderede studier under temaet om kvalificering til fastholdelse

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelingsdesign	Samlet evidensvægt
Alfeld & Bhattacharya (2013)	Mature Programs of Study: Examining Policy Implementation at the Local Level	USA	Longitudinelt kohortestudie og casestudier	Middel
Dumbrell & Smith (2013)	Pre-apprenticeships in Australia: Different Orientations and Their Policy Implications	Australien	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
Dyssegaard et al. (2014a)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne.	Danmark, Tyskland, Holland, Schweiz, England og Østrig	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Epinion (2016)	Evaluering af MKF	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
Görlich et al. (2016)	Hvad virker? Ledige unges vej til uddannelse og arbejde. Evaluering af Brobygning til uddannelse	Danmark	Kvasi-eksperimentelt design og casestudier	Høj
Pless & Louw (2015)	Øget overgang til eud efter avu	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (eud)	Danmark	Systematisk forskningskortlægning	Høj
San Miguel (2013)	The Effects of Career Technical Education on Student Outcomes in a High-Minority Urban School District	USA	Kvasieksperimentelt design	Høj

Af ovenstående tabel fremgår det, at temaet relateret til kvalificering til fastholdelse underbygges af fire studier med middel evidensniveau og fire studier med højt evidensniveau. Der er således tale om et forholdsvist solidt vidensgrundlag, hvor studier både sandsynliggør og indikerer resultater af praksisbaseret undervisning og forberedende forløb samt studier, der dokumenterer resultater. Fem af de inkluderede studier er gennemført i eller indeholder resultater fra Danmark, hvorfor potentialet til at overføre studierne indsatser og resultater til en dansk kontekst vurderes at være højt.

Hvordan virker det?

De inkluderede studier viser, at praksisbaseret undervisning i udskolingen samt forskellige former for brobyggende og studieforberedende forløb **styrker elevernes gennemførelse** af en erhvervsuddannelse (Alfeld & Bhattacharya, 2013; San Miguel, 2013; Dyssegaard et al., 2014b; Rambøll, 2016; Dumbrell & Smith, 2013; Epinion, 2016; Görlich et al., 2016; Pless & Louw, 2015). Det skyldes bl.a., at praksisbaseret undervisning og forberedende forløb styrker de unges **uddannelsesparathed** og oplevelse af uddannelsesmæssig succes (Alfeld & Bhattacharya, 2013). Dette resultat bekræfter resultaterne fra kortlægningen i 2016, som også viste, at virkningsfulde brobyggende og studieforberedende indsatser medfører, at elever bliver uddannelsesparate og motiveret til at søge en erhvervsuddannelse (Rambøll, 2016b).

Særligt studiet af Alfeld & Bhattacharya (2013) indikerer desuden, at elever, der har optjent dobbeltmerit i grundskolen indenfor én bestemt erhvervsretning, har større sandsynlighed for at **fortsætte indenfor samme erhvervsområde på ungdomsuddannelserne**. Konkret peger studiet således på, at dobbeltmerit betyder mindre frafald og omvalg på erhvervsuddannelserne.

Hvorfor virker det?

Flere af de inkluderede studier fremhæver, at forløb, der afvikles forud for overgangen til en erhvervsuddannelse, understøtter elevernes muligheder for at træffe **kvalificerede uddannelsesvalg** (Alfeld & Bhattacharya, 2013; Görlich et al., 2016; 2013; Dumbrell & Smith, 2013; Rambøll, 2016b). Dette hænger sammen med, at eleverne som led i forløbene får mulighed for at **stifte bekendtskab** med forskellige uddannelses- og karrieremuligheder, hvilket dels bidrager til, at eleverne bliver præsenteret for en bred palet af ungdomsuddannelser, dels får mulighed for at afprøve uddannelserne på en uforpligtende måde forud for deres endelige uddannelsesvalg (Görlich et al., 2016; Rambøll, 2016b). Eleverne bliver således bekendt med både kravene og indholdet i de forskellige uddannelsesretninger, og det kvalificerer elevernes uddannelsesvalg, så risikoen for omvalg og frafald efterfølgende mindskes. Med andre ord kan det kvalificerede uddannelsesvalg ses som et mellemkommende resultat.

Foruden at styrke elevernes uddannelsesvalg peger studierne på, at de forberedende forløb ligeledes bidrager til at **styrke elevernes grundlæggende færdigheder** inden for specifikke fag (Dumbrell & Smith, 2013; Alfeld & Bhattacharya, 2013;). Når elevernes færdigheder styrkes, bliver de mere motiverede til at påbegynde og gennemføre en erhvervsuddannelse. Derudover peger de inkluderede studier på, at forskellige former for forberedende forløb styrker elevernes **sociale og personlige kompetencer**, hvilket hænger positivt sammen med fastholdelse (Görlich et al., 2016; Alfeld & Bhattacharya, 2013; Dumbrell & Smith, 2013; Rambøll, 2016b).

I forlængelse af ovenstående bidrager den praksisbaserede undervisning samt forskellige former for brobyggende og studieforbereende forløb ligeledes til, at eleverne får **indblik i den specifikke undervisningspraksis og vænner sig til undervisningen** på erhvervsuddannelserne forud for overgangen (San Miguel, 2013; Rambøll, 2016b). Dette understøtter ifølge studierne, at færre elever falder fra uddannelsen, fordi de ikke bliver overraskede over kompetencekravene på uddannelserne.

Endeligt indikerer studiet af Epinion (2016), at meritgivende kombinationsforløb¹⁴ bidrager til at **skabe tryghed** for (produktionsskole) eleverne. Når eleverne gennem kombinationsforløb lærer både erhvervsuddannelsen samt underviserne på skolen at kende, bliver de mere trygge i overgangen fra skole til erhvervsuddannelse, ligesom de fastholdes i uddannelsen, fordi de ved, hvor de kan finde støtte.

Hvordan kan det konkret gribes an?

Flere af de indsatser, der relaterer sig til praksisbaseret undervisning samt forskellige former for brobygningsforløb, går igen fra forrige kapitel (hhv. tema 2 om praksisbaseret undervisning, tema 3 om forberedende forløb og tema 5 om brobygning). Flere af indsatserne bidrager således dels til at **øge overgangen** til erhvervsuddannelserne og dels til at **forebygge frafald** blandt eleverne på erhvervsuddannelserne (Alfeld & Bhattacharya, 2013; San Miguel, 2013; Dyssegaard et al., 2014b; Rambøll, 2016b; Dumbrell & Smith, 2013; Epinion, 2016; Görlich et al., 2016). Nærværende afsnit vil således kun behandle enkelte indsatser, mens der refereres tilbage til tidligere beskrevne indsatser.

¹⁴ Meritgivende kombinationsforløb (forkortet MKF) er et undervisningsforløb, der indeholder elementer fra undervisningen på produktionskolen og på en kompetencegivende ungdomsuddannelse, herunder særligt erhvervsuddannelserne. Formålet er at bygge bro mellem skoleformerne og skabe en glidende og individuelt tilrettelagt overgang til bl.a. erhvervsuddannelsessystemet (Epinion, 2016)

Studiet af Alfeld & Bhattacharya (2013) og San Miguel (2013) sætter fokus på, hvordan man i en amerikansk kontekst kan kombinere grundskole og erhvervsskole i forløb, der går på tværs af skolekontekst og skaber en glidende overgang fra grundskolen til en erhvervsuddannelse. Studierne sætter særligt fokus på **dobbelmerit**. I takt med at eleverne færdiggør grundskolen, optjener eleverne således også meriterende point på erhvervsuddannelsens grundforløb. Af denne grund er der typisk også tale om, at undervisningen tilrettelægges, så der sker en tæt integration af undervisningens indhold i hhv. grundskolen og på erhvervsuddannelsen (Alfeld & Bhattacharya, 2013; San Miguel, 2013 Rambøll, 2016b).

I forlængelse af ovenstående peger studiet af Alfeld & Bhattacharya (2013) på, at etablering af specifikke advisory boards har en positiv påvirkning på tilrettelæggelsen af kombinerede forløb. Konkret beskriver studiet, hvordan medarbejdere på erhvervsuddannelserne har til opgave at styrke relationerne mellem grundskole og erhvervsuddannelserne. Medarbejderne på erhvervsuddannelserne vejleder grundskolerne om udviklingen af relevante erhvervsrettede studieprogrammer, de koordinerer møder med advisory boards og erhvervsliv, udarbejder partnerskabsaftaler, bidrager til skemalægningen for udskolings elever, der deltager i undervisningen på ungdomsuddannelsen, vejleder elever om valg af erhvervsrettet studieprogram og samarbejder med vejledere i grundskolen om at informere elever og forældre om mulighederne i studieprogrammerne. Det understreges i studiet, at opgaverne skal øremærkes medarbejdere ansat til opgaven.

Studiet af Dumbrell og Smith (2013) sætter fokus på **prøvelærepladser** (pre-apprenticeships) som et eksempel på et studieforberedende forløb. Prøvelærepladser er kortere forløb hos en virksomhed, der gennemføres forud for elevernes optag på en erhvervsuddannelse. Hensigten med prøvelærepladserne er at give eleverne et praksisnært indblik i det givne erhverv samt give eleverne mulighed for at oparbejde grundlæggende færdigheder inden for et specifikt fag. Studiet peger på, at elever, der har deltaget i en prøvelæreplads har større sandsynlighed for at gennemføre en erhvervsuddannelse.

4.2 Undervisningspraksis

De inkluderede studier peger på en række undervisnings- og læringsstrategier, som kendetegner en undervisningspraksis, der effektivt bidrager til, at flere elever gennemfører en erhvervsuddannelse. Brug af feedback, en stærk undervisningsdifferentiering og praksisbaseret undervisning¹⁵ er gennemgående temaer i de studier, der beskæftiger sig med øget fastholdelse på erhvervsuddannelserne, og som beskrives i indeværende afsnit.

Undervisningspraksis afgrænses til de faglige aktiviteter, der gennemføres på erhvervsuddannelserne som led i undervisningen. Der er typisk tale om indsatser, der fremmer en mere motiverende og udbytterig undervisning for eleverne, således at eleverne herigennem fastholdes i uddannelse. Målgruppen for indsatserne er eksisterende EUD-elever.

Der er identificeret **18 studier** med relevans for temaet om undervisningspraksis. Studierne fremstilles skematisk i nedenstående tabel.

¹⁵ Praksisbaseret undervisning henviser i flere af studierne til en tæt kobling mellem teori og praksis i undervisningen. Der findes ikke en entydig definition i studierne, men praksisbaseret undervisning anvendes til at beskrive en undervisningspraksis, hvor eleverne arbejder med opgaveløsning under forhold, der minder mest muligt om eller foregår i virkelige omgivelser. Det kan fx være løsning af konkrete problemstillinger i virksomheder eller i en værkstedskontekst. Praksisbaseret undervisning svarer således til begrebet 'autentisk læring', der anvendes i kortlægningen fra 2016.

Tabel 9: Oversigt over inkluderede studier under temaet om undervisningspraksis

Forfatter	Titel	Land	Undersøgel- sesdesign	Samlet evi- dens- vægt
Adams (2012)	Linked Learning: Can Career and Technical Education Programs Take California High Schools Into the 21st Century?	USA	Casestudier	Middel
Dyssegaard et al. (2014c)	Virkningsfuld undervisning, praktik og vejledning på erhvervsuddannelserne. En forskningskortlægning.	Danmark, Norge, Sverige, Tyskland, Østrig, Schweiz, Holland, Storbritannien, USA, Canada, Australien og New Zealand.	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Dyssegaard et al. (2014a)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne.	Danmark, Tyskland, Holland, Schweiz, England og Østrig	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Dyssegaard et al. (2014b)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i de gymnasiale uddannelser	Danmark, Tyskland, Holland, Sverige og Schweiz	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Epinion (2016)	Evaluering af MKF	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
Cedefop (2016)	Leaving Education Early: Putting Vocational Education and Training Centre Stage. Volume II Evaluating Policy Impact	29 EU-lande samt Schweiz, Norge og England	Kortlægning og dybdegående casestudier	Middel
Helaire (2014)	Career Technical Education Instructors' Perceptions of Adult Students' Academic Ability in Career Technical Education Classes	USA	Casestudie og surveyundersøgelse	Middel
Høst (2015)	Kvalitet i fag- og yrkesopplæringen - slutrapport	Norge	Longitudinelt casestudie	Middel
Munk et al. (2015)	Grundforløbspakker og frafald på danske erhvervsskoler	Danmark	Tværsnitsundersøgelse	Middel
Nationalt Videnscenter for læsning (2017)	Læsning og læsevejledning på EUD	Danmark	Systematisk litteraturstudie og casestudie	Middel
Nielsen et al. (2013)	Slutrapport: Erhvervsskoleelever i det danske erhvervsuddannelsessystem	Danmark	Mixed methods-design	Middel
Oldham (2017)	The Impact of a Cohort-Based Learning Model on Student Success Within Vocational Technical Certificates at a Community College	USA	Mixed methods-design	Middel
Jensen et al. (2014)	Forsøg med tydelig Feedback på erhvervsuddannelsernes grundforløb – Fastholdelse og faglige resultater	Danmark	Randomiseret kontrolleret forsøg	Høj
Rambøll & NCE (2017)	Evaluering af EUX	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med	Middel

Forfatter	Titel	Land	Undersøgel- sesdesign	Samlet evi- dens- vægt
			survey, register- baserede analy- ser og casestu- dier	
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (eud)	Danmark	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Rambøll (2017a)	Helhedsorienteret undervisning. Evaluering af helhedsorienteret undervisning som pædagogisk værktøj på spor 2	Danmark	Kvasiekperimentelt design og casestudier	Middel
Rambøll & NCK (2017)	Slutevaluering. Evaluering af FastholdelsesTaskforcens samlede indsats	Danmark	Kvasiekperimentelt design og casestudier	Høj
Rump & Aarkrog (2016)	Notat om resultater af forskning i erhvervsuddannelser	Danmark	Litteraturstudie	Middel

Det fremgår af tabellen, at kun seks ud af de 18 studier, der er inkluderet under temaet om undervisningspraksis, har et højt evidensniveau. Dette tema er således baseret på et vidensgrundlag, der primært giver anledning til at sandsynliggøre og indikere (og ikke dokumentere) sammenhængen mellem de undersøgte indsatser og en eventuel øget fastholdelsesgrad på erhvervsuddannelserne. Fire af de inkluderede studier er baseret på systematiske reviews eller forskningskortlægninger, der således samler viden fra et større antal eksisterende studier. Dette styrker det samlede vidensgrundlag for temaet om undervisningspraksis. Det bemærkes desuden, at 13 af de 18 inkluderede studier er gennemført i eller indeholder resultater fra Danmark, hvorfor potentialet til at overføre studierne indsatser og resultater til en dansk kontekst vurderes at være højt.

Hvordan virker det?

Flere af de inkluderede studier viser, at en undervisningspraksis med fokus på tydelige læringsmål og feedback, praksisbaseret undervisning og undervisningsdifferentiering øger fastholdelsesgraden på erhvervsuddannelserne (Dyssegaard et al., 2014c; Jensen et al., 2014; Rambøll, 2017a; Rambøll & NCK, 2017; Rambøll 2016b; Munk et al., 2015; Nielsen et al., 2013; Adams, 2012).

De nævnte undervisnings- og læringsstrategier styrker fastholdelsen på erhvervsuddannelserne, fordi de bidrager til at minimere **risikofaktorer** relateret til frafald, såsom manglende motivation og engagement, manglende tiltro til egne evner samt manglende faglige forudsætninger og progression (Dyssegaard et al., 2014a, Rump & Aakrog, 2016; Cedefop, 2016; Nationalt Center for Læsning, 2017). Samtidig styrker undervisnings- og læringsstrategierne de **beskyttelsesfaktorer**, der fremmer fastholdelsesgraden på erhvervsuddannelsen. Det drejer sig bl.a. om elevernes faglige udbytte, engagement og lyst til læring (Rambøll, 2017a; Nielsen et al., 2013; Munk et al., 2015; Høst, 2015; Helaire, 2014; Nationalt Center for Læsning, 2017; Rambøll, 2016b).

Enkelte studier viser derudover også, at elevernes **læring og faglige resultater** styrkes, når feedback, praksisbaseret undervisning og differentiering er integrerede elementer i undervisningen (Dyssegaard et al., 2014a; Nationalt Center for Læsning, 2017; Rambøll, 2016b).

Hvorfor virker det?

De inkluderede studier peger på følgende mekanismer, der forklarer, hvorfor undervisnings- og læringsstrategier af høj kvalitet og med fokus på tydelige læringsmål og feedback, praksisbaseret

undervisning og undervisningsdifferentiering øger elevernes engagement og herigennem bidrager til øget fastholdelse på erhvervsuddannelserne.

Studierne viser, at brugen af tydelige læringsmål og feedback bidrager til øget fastholdelse, fordi det er med til at **synliggøre elevernes progression og udviklingspotentiale**, samtidig med at det gør undervisningen mere meningsfuld for eleverne (Rambøll & NCK, 2017; Rambøll, 2017a; Dyssegaard et al., 2014c; Dyssegaard et al., 2014a; Adams, 2012). At det tydeliggøres for eleverne, at de rykker sig fagligt igennem uddannelsesforløbet, er således med til at øge elevernes motivation for undervisningen.

Regelmæssig feedback sender derudover et tydeligt signal til eleverne om, at deres arbejde tages seriøst af underviserne på erhvervsuddannelserne, og at der er **høje forventninger** til elevernes faglige udvikling. Heri ligger der en anerkendelse af elevernes indsats, der også understøtter, at eleverne tager ansvar for egen læring (Jensen et al., 2014; Oldham, 2017; Nielsen et al., 2013; Adams, 2012; Dyssegaard et al., 2014c).

Derudover øger feedbacken også i sig selv elevernes faglige udbytte, fordi eleverne herved bliver mere bevidste om de områder, hvor de har behov for at udvikle sig fagligt (Cedefop, 2016; Helaire, 2014; Rump & Aakrog, 2016). Brugen af **formative evalueringer** er i den forbindelse et særligt virkningsfuldt greb, fordi der netop er fokus på, hvad eleverne skal gøre anderledes fremadrettet for at styrke deres egen læring og faglige udvikling (Dyssegaard et al., 2014c; Dyssegaard et al., 2014b; Jensen et al., 2014, Rambøll & NCK, 2017 m.fl.). Derudover viser studierne, at virkningsfuld feedback er differentieret og dermed **målrettet den enkelte elevs faglige forudsætninger og behov**, så eleverne synligt inddrages i egne læringsprocesser, og fokus på den enkelte elevs læringsudbytte fastholdes (Rambøll & NCK, 2017; Nielsen et al., 2013; Nationalt Videnscenter for Læsning, 2017; Dyssegaard et al., 2014a; Rambøll, 2016b).

Generelt indikerer studierne, at **undervisningsdifferentiering** er et kerneelement i en undervisning, der effektivt fastholder eleverne på erhvervsuddannelserne. Undervisningens sværhedsgrad skal således målrettes elevernes faglige forudsætninger og udviklingskadence, så undervisningen udfordrer alle elever på et passende niveau. Det er således afgørende, at eleverne igennem de stillede opgaver befinder sig i **"zonen for nærmeste udvikling"** (Rambøll & NCK, 2017; Munk et al., 2015; Epinion, 2016). Undervisningsdifferentiering bidrager herigennem også til at give eleverne en oplevelse af **mestring**, fordi det skaber de bedste betingelser for, at alle elever kan dygtiggøre sig og få faglige succesoplevelser (Cedefop, 2016; Rambøll & NCE, 2017; Rambøll, 2016b; Dyssegaard et al., 2014a).

I den forbindelse fremhæves brugen af **varieret læring** bl.a. som en mulig genvej til at tilrettelægge en differentieret og engagerende undervisning, der kan motivere eleverne til at gennemføre en erhvervsuddannelse (Cedefop, 2016; Dyssegaard, 2014b; Høst, 2015). Det er således afgørende, at der i undervisningen veksles mellem mange forskellige metoder og opgavetyper, og at elementer som fx bevægelse, peer-learning og virksomhedsbesøg integreres i undervisningen (Munk et al., 2015; Cedefop, 2016; Adams, 2012; Rambøll 2016b). Herved skabes der **flere veje til læring** for alle elever, uanset elevernes individuelle læringsstil.

Endelig viser flere af studierne, at **praksisbaseret læring** har et særligt potentiale til at fastholde flere elever på erhvervsuddannelserne (Rambøll, 2016b; Rambøll & NCK, 2017; Cedefop, 2016; Dyssegaard et al., 2014c; Munk et al., 2015; Rump & Aakrog, 2016). Praksisbaseret læring handler om, at undervisningen tilrettelægges, så der dels sker en tæt kobling mellem teori og praksis, dels lægges vægt på **'learning by doing'** i praksisnære læringsarenaer (Rambøll, 2016b; Rambøll, 2017a; Munk et al., 2015). Studierne peger på, at det gør undervisningen mere relevant og anvendelig set fra elevernes perspektiv, fordi det bliver tydeligt, hvordan undervisningens indhold konkret kan bruges i praktikken og efter endt uddannelse. Det styrker elevernes incitamenter til

og motivation for at gennemføre deres uddannelse (Rambøll & NCK, 2017; Dyssegaard et al., 2014c; Høst, 2015; Nielsen et al., 2013; Dyssegaard et al., 2014a).

Samlet set peger studierne på, at en undervisning af høj kvalitet er kendetegnet ved feedback, differentiering og praksisbaseret læring, hvor undervisningen gør brug af vekslende og engagerende undervisningsmetoder i virkelighedsnære læringsarenaer. I de studier, der dokumenterer positive effekter på fastholdelsen på erhvervsuddannelserne, er der typisk tale om en undervisningspraksis, der kombinerer flere af de virkningsfulde undervisnings- og læringsstrategier.

Hvordan kan det konkret gribes an?

Først og fremmest indikerer studierne, at der i praksis er en tæt sammenhæng mellem opstillingen af tydelige mål, feedback og undervisningsdifferentiering. Dette udmøntes typisk i tre centrale trin i undervisningen, der bidrager til at øge fastholdelsen på erhvervsuddannelserne.

I første trin er det afgørende, at elevernes **forhåndsviden** om et givent emne såvel som **faglige forudsætninger** afdækkes systematisk og anvendes som grundlag for planlægningen af undervisningen (Rambøll & NCK, 2017; Rambøll, 2017a; Dyssegaard et al., 2014a; Munk et al., 2015; Oldham, 2017; Nielsen et al., 2013; Adams, 2012). Det kan eksempelvis ske ved brug af en førtest af elevernes kompetencer og viden om et emne, via brainstorm, ved at se og diskutere videoer om emnet eller ved at lave en quiz, som eleverne fx kan gennemføre på nettet (Rambøll & NCK, 2017). Udover at det giver underviserne et indblik i elevernes faglige forudsætninger, der er nødvendigt for at kunne tilrettelægge en differentieret undervisning, er hensigten også at skabe motivation hos eleverne og forberede eleverne på det kommende undervisningsforløb.

I andet trin anvendes afdækningen af elevernes forhåndsviden og faglige forudsætninger som afsæt dels for opstilling af **tydelige læringsmål**, dels for planlægningen af en **differentieret undervisning**, der matcher elevernes faglige niveau og behov (Rambøll & NCK, 2017; Dyssegaard et al., 2014a; Jensen et al., 2014). Opstillingen af læringsmål kan fx ske ved brug af PL-hjulet¹⁶ eller målsiloer, der bidrager til visuelt at formidle undervisningens læringsmål. Det er således afgørende, at det hele tiden er tydeligt for eleverne, hvad de skal lære og hvorfor, fordi det bidrager til at gøre undervisningen meningsfuld for eleverne. Undervisningsdifferentieringen kan fx faciliteres ved hjælp af forskellige opgavesæt, peer-learning eller varieret læring, der kan sikre elevernes læringsudbytte uanset deres faglige forudsætninger (Rambøll & NCK, 2017; Rambøll, 2016b; Munk et al., 2015).

I tredje trin evalueres undervisningen, og eleverne får **feedback** med afsæt i målene for den enkelte elev og for undervisningsforløbet. Det kan fx ske ved hjælp af eftertest, via selvevalueringer eller igennem fælles diskussioner af, hvad klassen har lært igennem forløbet. Generelt peger studierne på, at det er vigtigt for fastholdelsen, at underviserne systematisk arbejder med at synliggøre, i hvilken udstrækning de enkelte elever har nået målene, så eleverne motiveres og føler sig fagligt kompetente (Rambøll, 2017a; Adams, 2012; Helaire, 2014).

---

¹⁶ PL-hjulet er et planlægningsværktøj, der samler anbefalinger om tydelige læringsmål, feedback og differentiering af undervisningen

Boks 4-1: Eksempel fra FastholdelsesTaskforcen

Helhedsorienteret undervisning som pædagogisk redskab

Rambøll og Nationalt Center for Kompetenceudvikling har evalueret FastholdelsesTaskforcen, der i perioden 2013-2016 har samarbejdet med 47 erhvervsskoler om forberedelse og gennemførelse af kompetenceudviklingsforløb i en række pædagogiske værktøjer, herunder helhedsorienteret undervisning. Omtrent 875 undervisere, tovholdere og ledere fra de 47 skoler har deltaget i kompetenceudviklingen i de pædagogiske værktøjer.

På de deltagende skoler udmøntes den helhedsorienteret undervisning forskelligt. Et eksempel er et forløb på maleruddannelsen, hvor eleverne skal lave modeller til gavlmalerier til en udvalgt husgavl i lokalområdet.

Forløbet starter med, at eleverne optegner en model af den udvalgte husgavl. Det kræver, at eleverne bruger de rigtige målestoksforhold og mestrer relevante regnearter, hvorved at matematik integreres i undervisning. Derudover skal eleverne også overveje motivet for maleriet, og hvordan motivet passer til målgruppen i området. På den måde integreres et danskfagligt element også i forløbet.

Malerfaget inddrages ved, at eleverne løbende får input til, hvordan de kan arbejde med de æstetiske elementer i gavlmaleriet som stil, form og farver, og hvilke teknikker de kan bruge til at lave maleriet. Eleverne skal efterfølgende beregne dimensioner og materialeforbruget til maleriet, så de matematiske færdigheder inddrages løbende i forløbet.

Forløbet afsluttes med en fernisering, hvor motiverne udstilles og bedømmes af en dommerkomité, der bl.a. består af repræsentanter for det lokale boligselskab.

Evalueringen af helhedsorienteret undervisning peger på, at særligt elever med faglige udfordringer i matematik løftes i kraft af det tværfaglige og praksisnære element i projektet. Samtidig bliver det tydeligt for eleverne igennem forløbet, hvordan matematik og dansk kan bruges i malerfaget, og hvorfor det er relevant for malerfaget. Evalueringen peger på, at det styrker elevernes motivation at arbejde med praksisnære opgaver af denne karakter.

Effektevalueringen viser derudover, at helhedsorienteret undervisning har en signifikant positiv effekt på fastholdelsen af elever inden for de første 90 dage af grundforløbet.

Læs mere her:

Rambøll (2017a): Evaluering af helhedsorienteret undervisning som pædagogisk værktøj på spor 2

De inkluderede studier peger derudover på følgende konkrete indsatser og metoder, der kan anvendes til at tilrettelægge en undervisning kendetegnet ved **praksisbaseret læring** og vekselvirkning mellem teori og praksis.

Evalueringen af FastholdelsesTaskforcen (Rambøll & NCK, 2017) viser bl.a., at en undervisningsform, hvor almenfaglige elementer integreres i brancherelevante erhvervsfaglige forløb, er med til at motivere og fastholde eleverne på erhvervsuddannelsen. Der er typisk tale om forløb, som er organiseret i temaer, cases eller projekter, hvor omdrejningspunktet er en konkret og praksisnær opgave, fx at bygge et legehuse, lave en avis eller planlægge en uddannelsesmesse. Undervisningen kan også tage afsæt i overordnede temaer, som er knyttet til eller gennemføres i samarbejde med en virksomhed, en butik, et værksted eller et plejecenter. Hensigten er, at eleverne bliver en del af et fokuseret fagligt læringsfællesskab og får indblik i, hvordan deres læring kan anvendes på en arbejdsplads. Dette styrker elevernes motivation for at deltage aktivt i undervisningen.

Praksisbaseret læring kan også stilladseres på andre måder, fx ved at øge værkstedsundervisningen, via virksomhedsforlagt undervisning og tværfaglige projekter eller ved at samarbejde med relevante eksterne brancheaktører om at udarbejde cases med reelle problemstillinger, som eleverne samarbejder om at løse i undervisningen (Dyssegaard et al., 2014a; Høst, 2015; Munk et

al., 2015; Adams, 2012; Rambøll, 2016b). Generelt peger studierne på, at det giver eleverne et realistisk indblik i praksis, der skærper elevernes faglige interesser og lyst til læring.

De inkluderede studier peger derudover på følgende faktorer, der kan skabe de nødvendige rammer for, at undervisere på erhvervsuddannelserne kan arbejde systematisk med tydelige mål og feedback, differentiering og praksisbaseret undervisning (Dyssegaard et al., 2014a; Rambøll & NCK, 2017; Høst, 2015; Helaire, 2014; Rambøll, 2016b). Det er afgørende, at ledelsen sikrer gode organisatoriske rammer, fx ved at øremærke tid og ressourcer til opgaven og ved at etablere underviser teams, der kan samarbejde om at skabe bæredygtige ændringer i den pædagogiske praksis (Rambøll, 2017a). Kompetenceudvikling forankret i praksis, kollegial sparring, supervision og ledelsesopbakning er andre væsentlige implementeringsgreb, der har positiv betydning for erhvervsuddannelsernes muligheder for at løfte kvaliteten af undervisningen ved i højere grad at arbejde med feedback, differentiering og praksisbaseret undervisning.

Studiet af Dyssegaard et al. (2014a) viser i den forbindelse, at elever på erhvervsskoler har større udbytte af ledelsesstrategiske tiltag end fx elever på de gymnasiale uddannelser. Det gælder bl.a. i forhold til ledelsens forventninger til elevernes og underviserens præstationer i undervisningen, monitorering af elevernes resultater og supervision af undervisere.

4.3 Løbende vejledning og støtte i og uden for undervisningen

I lighed med kortlægningen fra 2016 (Rambøll, 2016b) er løbende vejledning og støtte til frafalds-truede elever også et tema i nærværende kortlægning. Dette afsnit sætter derfor fokus på, hvorfor og hvordan forskellige former for støtte- og vejledningsformer understøtter fastholdelse og gennemførelse på erhvervsuddannelserne.

Løbende vejledning og støtte refererer i den forbindelse til aktiviteter, som gennemføres enten på erhvervsuddannelser eller i samarbejde med eksterne resourcepersoner og er målrettet frafalds-truede elever. Det er fx elever, som har faglige udfordringer, men det kan også være elever, som har flere og komplekse sociale eller personlige udfordringer.

Som led i kortlægningen er der identificeret **otte studier**, der danner udgangspunkt for nedenstående analyse af relevans for temaet løbende vejledning og støtte. Studierne fremstilles skematisk i nedenstående tabel.

Tabel 10: Oversigt over inkluderede studier under temaet om løbende vejledning og støtte i og udenfor undervisningen

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelingsdesign	Samlet evidensvægt
Cedefop (2016)	Leaving Education Early: Putting Vocational Education and Training Centre Stage. Volume II Evaluating Policy Impact	29 EU-lande samt Schweiz, Norge og England	Kortlægning og dybdegående casestudier	Middel
Dyssegaard et al. (2014b)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i de gymnasiale uddannelser	Danmark, Tyskland, Holland, Sverige og Schweiz	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Hargens (2013)	Examining Student Achievement and Interventions for Underprepared Vocational Math Students	USA	Longitudinelt kohortestudie	Middel
Munk et al. (2015)	Grundforløbspakker og frafald på danske erhvervsskoler	Danmark	Tværsnitsundersøgelse	Middel

Forfatter	Titel	Land	Undersøgelingsdesign	Samlet evidensvægt
Nationalt Videnscenter for læsning (2017)	Læsning og læsevejledning på EUD	Danmark	Systematisk litteraturstudie og casestudie	Middel
Nielsen et al. (2013)	Slutrapport: Erhvervsskoleelever i det danske erhvervsuddannelsessystem	Danmark	Mixed methods-design	Middel
Oldham (2017)	The Impact of a Cohort-Based Learning Model on Student Success Within Vocational Technical Certificates at a Community College	USA	Mixed methods-design	Middel
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (EUD)	Danmark	Systematisk forskningskortlægning	Høj

Det fremgår af tabellen, at seks af de otte inkluderede studier er af middel evidensniveau, mens de resterende to studier er af højt evidensniveau. De to studier med højt evidensniveau er systematiske forskningskortlægninger, der samler viden fra et større antal eksisterende studier. Imidlertid er ét af de inkluderede studier med høj evidens gennemført i en kontekst af de gymnasiale uddannelser og bygger derfor på viden af mere generel karakter om, hvad der har betydning for unges fastholdelse. Temaet er således baseret på et vidensgrundlag, der primært sandsynliggør og indikerer, at de undersøgte indsatser bidrager til at realisere målsætningen om øget fastholdelse og gennemførelse på erhvervsuddannelserne. Endelig bemærkes det, at fem af studierne bygger helt eller delvist på data fra Danmark, mens to studier stammer fra USA og et studie bygger på data fra EU-lande.

Hvordan virker det?

Selvom det kun er nogle af de inkluderede studier, som direkte undersøger resultaterne af forskellige støtte- og vejledningsinitiativer, indikerer de inkluderede studier samlet set, at støtte- og vejledningsinitiativer til elever, som er frafaldstruede i større eller mindre grad, har en positiv betydning for elevernes mulighed for at gennemføre deres uddannelse. Der er tale om indsatser, som indikerer resultater ved at **styrke elevernes forudsætninger** for at gennemføre deres uddannelse, og gennem forskellige støtte- og vejledningsindsatser bidrager til, at flere elever fastholdes ved at sætte ind overfor én eller flere faktorer, som øger risikoen for, at elever falder fra. Studierne indikerer, at der er behov for en bred vifte af støtte- og vejledningsinitiativer for at imødekomme forskellige elevers behov, og at støtte- og vejledningsinitiativer bidrager positivt til fastholdelse, når der sættes tidligt ind (Hargens, 2013; Cedefop, 2016; Dyssegaard et al., 2014b; Oldham, 2017).

Hvorfor virker det?

De inkluderede studier peger på følgende mekanismer i den løbende vejledning og støtte, der bidrager til at fastholde eleverne på en erhvervsuddannelse.

For det første indikerer studierne, at **faglig støtte**, fx i de almenfaglige fag, er en virkningsfuld mekanisme til at fastholde frafaldstruede elever (Hargens, 2013; Dyssegaard et al., 2014b, Cedefop, 2016).

Imidlertid er det en central konklusion i flere af studierne, at den **helhedsorienterede støtte og vejledning** er en central virkningsfuld mekanisme. Hermed menes, at støtte- og vejledningsindsatsen ikke alene giver støtte til unges faglige udfordringer som led i deres erhvervsuddannelse, men også giver støtte til personlige og sociale problematikker, som har betydning for deres tilstedeværelse og læring på uddannelsen, og dermed også mindsker frafald (Cedefop, 2016; Dyssegaard, 2014b). Dette resultat fremgik også af kortlægningen fra 2016, som ligeledes identificerede

den bredspektrede støtte som en virkningsfuld mekanisme. Behovet for at sætte fokus på den helhedsorienterede støtte og vejledning på erhvervsuddannelserne identificeres også af studier, der indikerer, at elever kun i begrænset omfang får støtte til at håndtere problematikker uden for skolen, som ellers har betydning for deres fravær og eventuelle frafald (Nielsen et al., 2013; Rambøll, 2016b).

En anden virkningsfuld mekanisme på tværs af flere studier er **tidlig identifikation af elevernes støttebehov** (Dyssegaard, 2014b; Cedefop, 2016). Studierne indikerer, at tidlig indsigt i elevens støttebehov (både i forhold til faglige, personlige og sociale udfordringer) øger muligheden for at sætte rettidigt ind, fx gennem screening. Hertil indikerer studier også, at en **individuelt tilrettelagt og målrettet indsats**, der matcher den enkelte elevs behov, er central i virkningsfulde vejlednings- og støtteforløb (Dyssegaard, 2014b; Cedefop, 2016).

Endelig indikerer flere studier, at virkningsfulde støtte- og vejledningsindsatser virker ved at **danne støttende relationer for de unge**. Det er fx ved at inddrage forældrene som en støttende ressource for de unge, ved at understøtte støttende relationer til andre elever eller ved at sætte fokus på tætte underviser-elev-relationer eller vejleder-elev-relationer som en virkningsfuld mekanisme (Dyssegaard et al., 2014b; Oldham, 2017; Cedefop, 2016; Nielsen et al., 2013). Dette indikerer derfor også, at støtte til eleverne ikke alene skal ses som afkoblede aktiviteter, som fx en vejledningssession, men også skal finde sted i den daglige undervisning og i relationerne til undervisere og andre elever.

Hvordan kan det konkret gribes an?

De inkluderede studier indeholder flere konkrete forslag til, hvordan støtte og vejledning kan tilrettelægges, så det bidrager til at fastholde flere unge på erhvervsuddannelserne.

Hargens (2013) sætter fokus på flere initiativer, som mindsker elevens frafald. Konkret er der tale om faglig støtte til at bestå obligatorisk matematik på en to-årig teknisk grunduddannelse, og derigennem understøtte fastholdelse og gennemførelse af uddannelsen. Et andet studie sætter fokus på, at elevens læsefærdigheder ligeledes er en risikofaktor for frafald (Nationalt Videnscenter for Læsning, 2017). Hargens (2013) indikerer, at **supplerende matematikkurser og støtteprogrammer** er virkningsfulde redskaber til at støtte elever, som halter fagligt bagud. Supplerende matematikkurser er afgrænset faglig støtte tilrettelagt specifikt med henblik på at løfte elevernes matematiske kompetencer til det niveau, der kræves for at gennemføre det obligatoriske matematik kursus på uddannelsen. Ved studiestart testes alle elevernes matematiske kompetencer ved hjælp af en standardiseret test. Alle elever med svage matematiske kompetencer tilbydes supplerende undervisningsforløb. Derudover har eleverne adgang til tutoring og it-baserede hjælpeprogrammer. Der findes dog ingen signifikant sammenhæng mellem elevernes deltagelse i tutoring og brug af hjælpeprogrammer og gennemførelsen af det obligatoriske fag i matematik. Studiet indikerer imidlertid en sammenhæng mellem elever, som består matematikkurset og konsekvent deltager i støtteprogrammer, og en øget sandsynlighed for at bestå det obligatoriske fag i matematik. Støtteprogrammer dækker over en bred vifte af ydelser, der stilles til rådighed for eleverne, hvor de efter behov kan deltage i **studievejledning, tutoring, informationsworkshops, karriereafklaring- og planlægning samt sociale arrangementer**, og er dermed et eksempel på helhedsorienteret støtte, der sætter ind på flere fronter som supplement til faglig støtte. Indsatsen er tilrettelagt af et center på uddannelsesstedet (Student Success Center).

Udover ovenstående aktiviteter viser Dyssegaard et al. (2014b), at **lektiecafeer** er en vej til at give elever faglig støtte, som bidrager til fastholdelse. Desuden viser studiet, at **tidlig screening af elevernes færdigheder** ved uddannelsens opstart, og derigennem tidlig målrettet faglig støtte, har en positiv effekt på fastholdelse. Imidlertid er der tale om et studie i en gymnasial kontekst, hvorfor studiet kun kan sige noget om indsatsernes betydning for fastholdelse af unge i ungdomsuddannelserne mere generelt.

Tidlig identifikation af risikofaktorer for frafald er også et kerneelement i virkningsfulde indsatser fremhævet i Cedefop (2016). Studiet indikerer, at det er centralt for at kunne yde en optimal støtte til eleverne, at elever med behov for støtte identificeres tidligt, så den rette indsats kan igangsættes. Desuden oplyses der i studiet årsager til, at elever kan være i risiko for at falde fra. Det er således en central pointe i studiet, at støtten til unge, der er i risiko for at falde fra, vil have varierende karakter afhængig af den unges konkrete udfordring. Støtte til unge, som er frafaldstruede, er således ikke én ting, men en vifte af tilbud og støttemuligheder, som skal tilrettelægges efter den enkeltes behov og med inddragelse af forskellige aktører.

Boks 4-2: Eksempler på støttetilbud der mindsker frafald

Helhedsorienteret støtte målrettet individuelle behov

Cedefop (2016) kortlægger indsatser på tværs af Europa, som har til formål at mindske frafald. Studiet skelner mellem en række årsager til, at elever kan være frafaldstruede og fremhæver på den baggrund en række identificerede støtteindsatser, som, studier indikerer, har positiv betydning for fastholdelse. Studiet indikerer, at følgende former for støtte er virkningsfulde i forhold til at mindske frafald.

- **Faglig støtte** og målrettet undervisning til elever, som er i risiko for at falde fra, fordi de har svært ved at leve op til det faglige niveau eller mangler basale færdigheder. Det kan også være elever med indlæringsvanskeligheder, som har brug for støtte til at mestre deres indlæringsvanskeligheder og individuelt tilrettelagt undervisning. Studiet indikerer, at tidlig identifikation af behov og igangsættelse af indsats er centralt for at mindske frafald.
- **Coaching, mentoring og vejledning** til unge, som har mistet motivationen i deres uddannelse. Det involverer støtte til at opstille fremtidsmål og igangsætte refleksioner over fremtiden, der synliggør, hvorfor uddannelse er vigtigt.
- Undervisningsmetoder som skaber en stærkere **kobling mellem teori og praksis** for elever, som er i risiko for at falde fra, fordi de ikke kan se undervisningens relevans.
- **Øget samarbejde med forældre**, når elever mangler støtte fra hjemmet og er i risiko for at falde fra, fordi forældrene ikke støtter og motiverer deres barn gennem et uddannelsesforløb.
- **Individuel og tværfaglig støtte til unge**, som er i risiko for at falde fra, fordi de har personlige problemer i form af sociale problemer, familiære problemer eller helbredsmæssige problemer, som øger deres risiko for frafald. Det kan fx være samarbejde med psykologer eller brug af sociale indsatser.
- Endelig indikerer studiet, at **anerkendende og opbyggende aktiviteter**, der understøtter selvværdet hos unge, som har mistet troen på egne evner i deres uddannelsesforløb, er virkningsfulde.

I forhold til implementering, fremhæver studiet nogle implementeringsgreb, som har betydning for, at erhvervsuddannelser kan iværksætte og tilbyde ovenstående former for støtte til eleverne. Studiet indikerer, at støtteforanstaltninger er ressourcekrævende (både økonomisk og i tid), og at det kræver kompetencer og engagement fra undervisere at identificere elever, som er i risiko, og igangsætte den optimale støtte. Studiet indikerer også, at der er brug for et kontinuerligt lederfokus samt mulighed for kollegial sparring, hvor man deler erfaringer og læring fra arbejdet med at støtte op om frafaldstruede elever (Cedefop, 2016).

Læs mere her:

Cedefop (2016). Leaving Education Early: Putting Vocational Education and Training Centre Stage. Volume II Evaluating Policy Impact

Endelig indikerer et studie, at **støtte fra andre elever** bidrager til at fastholde elever. Studiet indikerer på, at et støttende og hjælpende læringsmiljø, hvor eleverne har gode og støttende relationer til hinanden, sammen med støtte fra undervisere og uddannelsesinstitution, bidrager til at øge fastholdelsen. Studiet indikerer også, at faste hold under uddannelsen, hvor de samme elever følger hinanden, bidrager positivt til fastholdelse (Oldham, 2017). Hertil indikerer to undersøgelser, at holdinddelinger, hvor skolestærke og skolesvage elever undervises sammen i en periode, før de allokeres på baggrund af deres kompetencer, giver mulighed for positiv støtte mellem elever på forskellige faglige niveauer og har positiv betydning for elevernes fastholdelse (Nielsen et al.,

2013; Munk et al., 2015). Nielsen et al., (2013) indikerer, at det er vigtigt at have blik for de sociopsykologiske dynamikker eleverne imellem og mellem elever og undervisere, hvis man vil mindske frafald.

4.4 Det sociale undervisningsmiljø

Et godt socialt undervisnings- og studiemiljø er derudover et tema, der går igen på tværs af de studier, der omhandler øget gennemførelse på erhvervsuddannelserne. Et godt socialt fællesskab mellem eleverne, stærke underviser-elev-relationer og et positivt klasserumsmiljø spiller en væsentlig rolle i forhold til at fastholde elever på erhvervsuddannelserne, idet det er grundlæggende forudsætninger for, at eleverne føler sig godt tilpas og er læringsparate og motiverede for at blive i uddannelse. Med afsæt heri sætter dette tema fokus på indsatser, der har betydning for udviklingen af et positivt socialt undervisningsmiljø, der bidrager til øget fastholdelse. Der er primært tale om indsatser, der kan gennemføres i undervisningen på erhvervsuddannelserne.

Målgruppen for disse indsatser er eksisterende EUD-elever. Studierne skelner ikke mellem unge og voksne EUD-elever, hvorfor det heller ikke er muligt i nærværende tema.

Der er identificeret **12 studier** i forbindelse med kortlægningen, der kan kobles til temaet vedr. de sociale aspekter ved undervisningsmiljøet på erhvervsuddannelserne. Disse studier er fremstillet skematisk i nedenstående tabel.

Tabel 11: Oversigt over inkluderede studier under temaet om det sociale undervisningsmiljø

Forfatter	Titel	Land	Undersøgel- sesdesign	Samlet evi- dens- vægt
Adams (2012)	Linked Learning: Can Career and Technical Education Programs Take California High Schools Into the 21st Century?	USA	Casestudier	Middel
Dyssegaard et al. (2014a)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne.	Danmark, Tyskland, Holland, Schweiz, England og Østrig	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Dyssegaard et al. (2014b)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i de gymnasiale uddannelser	Danmark, Tyskland, Holland, Sverige og Schweiz	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Dyssegaard et al. (2014c)	Virkningsfuld undervisning, praktik og vejledning på erhvervsuddannelserne. En forskningskortlægning.	Danmark, Norge, Sverige, Tyskland, Østrig, Schweiz, Holland, Storbritannien, USA, Canada, Australien og New Zealand.	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Cedefop (2016)	Leaving Education Early: Putting Vocational Education and Training Centre Stage. Volume II Evaluating Policy Impact	29 EU-lande samt Schweiz, Norge og England	Kortlægning og dybdegående casestudier	Middel
Helaire (2014)	Career Technical Education Instructors' Perceptions of Adult Students' Academic Ability in Career Technical Education Classes	USA	Casestudie og surveyundersøgelse	Middel
Munk et al. (2015)	Grundforløbspakker og frafald på danske erhvervsskoler	Danmark	Tværsnitundersøgelse	Middel
Nationalt Videnscenter for læsning (2017)	Læsning og læsevejledning på EUD	Danmark	Systematisk litteraturstudie og casestudie	Middel
Nielsen et al. (2013)	Slutrapport: Erhvervsskoleelever i det danske erhvervsuddannelsessystem	Danmark	Mixed methods-design	Middel

Forfatter	Titel	Land	Undersøgel- sesdesign	Samlet evi- dens- vægt
Oldham (2017)	The Impact of a Cohort-Based Learning Model on Student Success Within Vocational Technical Certificates at a Community College	USA	Mixed me- thods-design	Middel
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. Klare mål (eud)	Danmark	Systematisk forsknings- kortlægning	Høj
Rambøll & NCK (2017)	Slutevaluering. Evaluering af FastholdelsesTa- skforercens samlede indsats	Danmark	Kvasiekспери- mentelt design og casestudier	Høj

Som det fremgår af oversigtstabellen, underbygges temaet om de sociale aspekter af undervisningsmiljøet på erhvervsuddannelserne af syv studier med middel evidensniveau og fem studier med højt evidensniveau. Der er således et forholdsvis solidt vidensgrundlag for, at et godt socialt undervisnings- og studiemiljø styrker fastholdelsen på erhvervsuddannelserne. Derudover er fem af de inkluderede studier baseret på systematiske reviews eller forskningskortlægninger, der således samler viden fra et større antal eksisterende studier. Dette styrker det samlede vidensgrundlag for temaet om de sociale aspekter af undervisningsmiljøet. Det bemærkes desuden, at otte af de 12 inkluderede studier er gennemført i eller indeholder resultater fra Danmark, hvorfor potentialet til at overføre studiernes indsatser og resultater til en dansk kontekst vurderes at være højt.

Hvordan virker det?

Samlet set viser de inkluderede studier, at et undervisningsmiljø med fokus på positive sociale fællesskaber mellem eleverne, stærke underviser-elev-relationer og en inkluderende klasserumskultur øger fastholdelsesgraden på erhvervsuddannelserne (Adams, 2012; Munk et al., 2015; Dyssegaard et al., 2014c; Dyssegaard et al., 2014a; Rambøll, 2016b m.fl.)

Studierne viser, at et godt socialt undervisningsmiljø og herunder særligt stærke underviser-elev-relationer har en veldokumenteret og selvstændig betydning for såvel fastholdelse som faglig udvikling. Det skyldes bl.a., at et positivt socialt læringsmiljø styrker elevernes tilhørsforhold til andre elever og undervisere og herigennem også elevernes motivation for at blive på uddannelsen og for at yde en ekstra indsats i undervisningen (Rambøll, 2016b; Dyssegaard et al., 2014a).

Hvorfor virker det?

Flere af de inkluderede studier peger på, at gode **underviser-elev-relationer** præget af tillid, empati og lydhørhed er en afgørende mekanisme bag øget fastholdelse på erhvervsuddannelserne (Adams, 2012; Helaire, 2014; Cedefop, 2016; Oldham, 2017). Gode relationer mellem undervisere og elever er i sig selv med til at skabe et positivt undervisningsmiljø på erhvervsuddannelserne, ligesom det styrker elevernes **tilhørsforhold** og følelse af at høre hjemme på uddannelsen. Det hænger bl.a. sammen med, at den personlige relation til underviseren og elevernes oplevelse af, at underviseren er interesseret i, at de lykkes, har en positiv betydning for elevernes engagement og vedholdenhed i forhold til uddannelsesforløbet.

Samtidig peger studierne på, at de gode relationer også danner grundlag for en **modelleringsproces**, der skærper elevernes lyst til læring og faglige motivation. Det gør sig i særlig grad gældende, hvis underviseren løbende deler ud af sine egne erhvervsrelaterede erfaringer, fordi underviseren herved giver eleverne tydelige billeder på, hvad det er for et praksisfællesskab, eleverne bliver en del af efter endt uddannelse (Nationalt Videnscenter for Læsning, 2017; Dyssegaard et al., 2014c; Munk et al., 2015).

Generelt er det en forudsætning for, at der skabes et godt socialt klima på erhvervsuddannelserne, at underviseren påtager sig en **rolle som kulturskaber** og med sin egen adfærd tydeligt signalerer forventningerne til klasserumskulturen (Nationalt Videnscenter for Læsning, 2017; Dyssegaard et al., 2014c; Rambøll, 2016b; Rambøll & NCK, 2017). Det er således afgørende for fastholdelsen på erhvervsuddannelserne, at underviseren møder eleverne med nysgerrighed og varme, støtter eleverne socialt og sikrer, at alle elever inkluderes i **meningsfulde læringsfællesskaber**.

Elevernes **sociale inklusion** i et støttende klassefællesskab har også betydning for, om eleverne gennemfører erhvervsuddannelsen (Munk et al., 2015; Nielsen et al., 2013; Dyssegaard et al., 2014b; Adams, 2012). Derfor er det vigtigt, at underviseren og eleverne samarbejder om at opstille **sociale spilleregler**, der tydeligt definerer forventninger til, hvordan undervisere og elever opfører sig i undervisningen. De inkluderede studier indikerer, at det medfører, at eleverne tager et ansvar både for egen og for andre elevers læring, der kan styrke klassens generelle læringsparathed og faglige og sociale trivsel. Dette bekræftes i studiet af Nielsen et al. (2013), der peger på, at det kan have en negativ effekt for klassens trivsel, læring og fastholdelse, når enkelte elever ikke engagerer sig fagligt i undervisningen.

At underviserne har **stærke kompetencer i klasseledelse og relationsdannelse** og dermed er klædt på til at arbejde målrettet med elevernes indbyrdes sociale relationer og underviser-elevrelationen, er således et afgørende element i at øge fastholdelsen på erhvervsuddannelserne.

Hvordan kan det konkret gribes an?

De inkluderede studier indeholder følgende konkrete tiltag og metoder, der kan anvendes til at integrere relationsskabende elementer i undervisningen og sikre en positiv klasserumskultur, som styrker fastholdelsen på erhvervsuddannelserne.

Eksempelvis peger flere studier på, at det er en god ide, at underviserne og eleverne sammen udarbejder et **adfærdskodeks for klassen** eller på anden vis opstiller fælles sociale spilleregler for, hvordan elever og undervisere opfører sig og behandler hinanden i undervisningen, og at reglerne efterfølgende håndhæves (Adams, 2012; Oldham, 2017; Nielsen et al., 2013). Adfærdskodekset eller spillereglerne kan med fordel visualiseres og hænges op i klassen, så eleverne løbende bliver mindet om, at de har et medansvar for, at der er en god og understøttende stemning i klassen. At eleverne tager et medansvar, understøttes desuden af, at eleverne selv har været med til at definere retningslinjerne for klassens sociale fællesskab.

Generelt indikerer studierne, at der er god ræson i at **integrere relationsskabende elementer** i undervisningens indhold, form og konkrete opgaver, så undervisningen er med til at opbygge et godt socialt klima i klassen såvel som inkluderende læringsfællesskaber (Rambøll & NCK, 2017; Rambøll, 2016b; Nationalt Videnscenter for Læsning, 2017; Dyssegaard et al., 2014b). Det har en positiv betydning for fastholdelsen, fordi relationsarbejdet bidrager til, at eleverne føler sig set og hørt, samtidig med at de lærer betydningen af at kunne samarbejde, og at det har en direkte betydning for deres egen faglige og sociale udvikling.

Peer-learning kan være ét greb, der kan styrke elevernes fællesskabsfølelse, men også andre metoder kan understøtte, at elevernes sociale behov tages i betragtning i undervisningen. Det kan fx være ved at starte hver time med en check in-øvelse, hvor eleverne fortæller, hvordan de har det, og hvad der optager dem. Det kan også være ved at bruge et redskab såsom trivsels- og læringsbarometeret (Rambøll & NCK, 2017). Det kan bl.a. medføre, at der skabes en tillidsfuld og åben dialog mellem eleverne og mellem undervisere og elever, der understøtter, at eleverne får følelsen af, at det er vigtigt, at de er en del af undervisningen og klassens fællesskab.

Boks 4-3: Eksempel - Progressiv læring som pædagogisk redskab

Progressiv læring som pædagogisk redskab

Rambøll og Nationalt Center for Kompetenceudvikling har evalueret FastholdelsesTaskforcen, der i perioden 2013-2016 har samarbejdet med 47 erhvervsskoler om forberedelse og gennemførelse af kompetenceudviklingsforløb i en række pædagogiske værktøjer, herunder progressiv læring. Omtrent 875 undervisere, tovholdere og ledere fra de 47 skoler har deltaget i kompetenceudviklingen i de pædagogiske værktøjer.

På de deltagende skoler udmøntes progressiv læring som pædagogisk redskab forskelligt. I et eksempel fra en tømreruddannelse sættes relationsarbejdet på dagsordenen i begyndelsen af hver time. Det sker ved, at eleverne markerer egen motivation og stemning med enten en rød, gul eller grøn magnet på en tavle ved indgangen, når de møder op til undervisningen.

Underviserne tilpasser derefter starten på undervisningen alt efter elevernes motivation og stemning. Er der mange gule og røde brikker, snakker klassen om, hvad årsagen er til, at elevernes motivation er lav. Det er frivilligt for eleverne, om de vil uddybe, hvorfor de er demotiverede eller er i dårligt humør i den givne undervisningssituation.

Vælger eleverne at fortælle om deres vurdering af egen motivation og stemning, kobler underviserne sig på elevernes fortællinger igennem en lyttende adfærd. Typisk følger de øvrige elever trop og kommer med deres egne input til drøftelserne.

Øvelsen gør, at relationerne blandt eleverne styrkes, fordi eleverne løbende opnår en større forståelse for hinandens adfærd og reaktionsmønstre. Eleverne kan ofte nikke genkendende til og relatere til hinandens problemstillinger, og på den måde oplever eleverne, at de ikke er alene om at have det svært en gang imellem. Det kan gøre eleverne mere læringsparate i undervisningssituationen, fordi eleverne herved kan lægge deres dårlige oplevelser og stemning bag sig og koncentrere sig om dagens opgaver.

Effektevalueringen viser, at progressiv læring har en signifikant positiv effekt på fastholdelsen af elever inden for de første 90 dage af grundforløbet.

Læs mere her:

Rambøll & NCK, 2017: Evaluering af FastholdelsesTaskforcen

De inkluderede studier peger også på, at det organisatorisk er muligt at skabe gode betingelser for udviklingen af et positivt klassefællesskab og stærke underviser-elev-relationer. Det kan fx ske ved, at eleverne tilknyttes **de samme klasser** igennem hele eller store dele af uddannelsesforløbet, at de samme få undervisere varetager undervisningen i klassen eller igennem etableringen af mindre hold (Munk et al., 2015; Nielsen et al., 2013; Helaire, 2014; Oldham, 2017). Det skaber et rum for, at relationerne mellem eleverne indbyrdes og mellem undervisere og elever fastholdes og opbygges yderligere over tid.

Tværfagligt samarbejde er også være en løftestang til at udvikle og styrke et positivt og inkluderende undervisningsmiljø i en klasse. Det er således fremmede for undervisningsmiljøet, hvis underviserne har adgang til sparring og supervision fra ressourcepersoner på skolen, såsom psykologer, socialrådgivere eller studievejledere, hvis de oplever konkrete udfordringer med relationerne og fællesskabet i klassen (Dyssegaard et al., 2014b; Dyssegaard et al., 2014a; Nationalt Videnscenter for Læsning, 2017). Dette kan også i sig selv bidrage til, at undervisernes kapacitet til relationsarbejdet styrkes.

Endelig peger studierne på, at det virker fremmede for implementeringen af en pædagogisk praksis, der understøtter opbygningen af stærke underviser-elev-relationer, elevernes tilhørsforhold og et positivt klasserumsmiljø, når **ledelsen har et stærkt og kontinuerligt fokus på de sociale dimensioner af undervisningen**. Det indebærer bl.a., at ledelsen prioriterer ressourcer til kompetenceudvikling i anerkendende undervisning, klasseledelse og relationsdannelse, og at der skabes rum for kollegial supervision og løbende evaluering af undervisningspraksis (Rambøll & NCK, 2017; Nielsen et al., 2013).

4.5 Kvalitet i praktikken

Studier indikerer, at kvalitet i praktikken har betydning for fastholdelse af elever på erhvervsuddannelserne. Lignende resultater blev fremhævet i Rambølls kortlægning i 2016 (Rambøll, 2016b). Dette tema belyser eksisterende viden om, hvordan praktikforløb kan tilrettelægges, så de bidrager til fastholdelse.

Praktik kan både dække skolepraktik på erhvervsuddannelserne og erhvervsskoleelevers praktik i virksomheder. De identificerede studier vedrører imidlertid i høj grad virksomhedspraktik og sætter kun i mindre grad fokus på kvalitet i skolepraktikken.

Som led i kortlægningen er der identificeret **11 studier** med relevans for dette tema.

Tabel 12: Oversigt over inkluderede studier under temaet om kvalitet i praktikken

Forfatter	Titel	Land	Undersøgel- sesdesign	Evi- dens
Dyssegaard et al. (2014a)	Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne.	Danmark, Tyskland, Holland, Schweiz, England og Østrig	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Dyssegaard et al. (2014c)	Virkningsfuld undervisning, praktik og vejledning på erhvervsuddannelserne. En forskningskortlægning.	Danmark, Norge, Sverige, Tyskland, Østrig, Schweiz, Holland, Storbritannien, USA, Canada, Australien og New Zealand.	Systematisk forskningskortlægning	Høj
EVA (2017b)	Evaluering af korte uddannelsesaftaler i erhvervsuddannelserne	Danmark	Tværsnitsundersøgelse med survey, registerbaserede analyser og casestudier	Middel
Forsblom et al. (2016)	Dropouts in Swiss Vocational Education and the Effect of Training Companies' Trainee Selection Methods	Schweiz	Tværsnitsundersøgelse	Middel
Fries et al. (2014)	Do Employment Subsidies Reduce Early Apprenticeship Dropout?	Tyskland	Longitudinalt studie	Middel
Høst (2015)	Kvalitet i fag- og yrkesopplæringen. Sluttrapport	Norge	Longitudinelt case studie	Middel
Negrini et al. (2016)	Is There a Relationship between Training Quality and Premature Contract Terminations in VET?	Schweiz	Tværsnitsundersøgelse med survey	Middel
Nielsen et al. (2013)	Slutrapport: Erhvervsskoleelever i det danske erhvervsuddannelsessystem	Danmark	Mixed methods-design	Middel
Oldham (2017)	The Impact of a Cohort-Based Learning Model on Student Success Within Vocational Technical Certificates at a Community College	USA	Mixed methods-design	Middel
Rambøll (2016b)	En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (EUD)	Danmark	Systematisk forskningskortlægning	Høj
Rump & Aarkrog (2016)	Notat om resultater af forskning i erhvervsuddannelser	Danmark	Litteraturstudie	Middel

Det fremgår af tabellen, at de inkluderede studier i langt overvejende grad er kendetegnet ved et middel evidensniveau, idet det gør sig gældende for otte ud af 11 studier, mens tre studier har høj evidens. De tre studier med højt evidens niveau er systematiske forskningskortlægninger, der samler viden fra et større antal eksisterende studier. Imidlertid er ét af de inkluderede studier med

høj evidens gennemført i en kontekst af de gymnasiale uddannelser og bygger derfor på viden af mere generel karakter om, hvad der har betydning for unges fastholdelse. Temaet er således baseret på et vidensgrundlag, der primært sandsynliggør og indikerer, at de undersøgte indsatser bidrager til at realisere målsætningen om øget fastholdelse og gennemførelse på erhvervsuddannelserne. Desuden bemærkes det, at seks af studierne er danske, mens de resterende fem er udarbejdet i Schweiz, USA, Tyskland og Norge.

Hvordan virker det?

Samlet set indikerer de inkluderede studier, at kvalitet i praktikken har positive virkninger på fastholdelse af elever på EUD. Studierne indikerer fx, at praktikforløb af høj kvalitet styrker gennemførelsen, fordi de **praktiske og autentiske arbejdsopgaver** (dvs. opgaver, som de unge skal varetage i et fremtidigt erhverv/job), som eleverne får adgang til gennem virksomhedspraktik eller i skolens værksteder, er **motiverende** for eleverne (Høst, 2015; Dyssegaard, 2014a; Rump & Aarkrog, 2016; Forsblom et al., 2016; Negrini et al.; Oldham, 2017; Rambøll, 2016b). Dette resultat bekræfter resultaterne i Rambølls kortlægningen fra 2016, som også viste, at praktikforløb af høj kvalitet fremmer elevernes motivation og fastholdelse (Rambøll, 2016b).

Hvorfor virker det?

Af de inkluderede studier kan udledes flere årsager til, at kvalitet i praktikken skaber positive resultater for fastholdelsen i erhvervsuddannelser. Det bemærkes, at der er en høj grad af sammenfald mellem de virkende mekanismer, som kan udledes af nærværende kortlægning, og de virkende mekanismer, som kunne udledes af Rambølls kortlægning i 2016 (Rambøll, 2016b).

For det første indikerer studierne, at et **stærkt læringsmiljø** i praktikken er en central virkningsfuld mekanisme. Det indebærer fx, at eleverne får mulighed for at prøve kræfter med reelle og meningsfulde opgaver, og at der er variation og progression i elevernes opgaver i virksomheden undervejs. Studierne indikerer også, at det er centralt, at eleverne får mulighed for at udfolde deres potentialer og opnå en følelse af mestring i deres fag (Høst, 2015; Dyssegaard, 2014a; Negrini et al., 2016; Rambøll, 2016b).

Studierne indikerer endvidere, at stærke fællesskaber på praktikpladsen er en central virkende mekanisme. Det indebærer for det første, at eleven oplever at blive en del af **praksisfællesskabet** på praktikpladsen (Høst, 2015). Rambøll (2016b) viser, at det bidrager til, at eleven udvikler en stærk fagidentitet, der motiverer eleven til at dygtiggøre sig og fastholdes i uddannelsen. Studier viser imidlertid også, at stærke **sociale fællesskaber** i praktikken har betydning for fastholdelse. Det indebærer at opleve sig som en del af det sociale fællesskab. Studierne viser dermed, at det sociale arbejdsmiljø har betydning for fastholdelse, fordi det bidrager til at sikre, at eleverne føler sig anerkendt og oplever at høre til (Høst, 2015; Dyssegaard, 2014a; Rambøll, 2016b).

Med henblik på at imødegå, at elever får en dårlig oplevelse i deres praktik og dermed risikerer at falde fra, indikerer studier også, at **forventningsafstemning mellem elev og virksomhed** før og under et praktikforløb er virkningsfuldt. Dette ses i form af aktiviteter, som bidrager til at skabe det gode match mellem elev og virksomhed før praktikken, men også aktiviteter der sikrer løbende opfølgning undervejs i praktikperioden (Forsblom et al., 2016; Dyssegaard et al., 2014a)

Hvordan kan det konkret gribes an?

Studierne fremhæver flere indsatser, der indikerer gode resultater for fastholdelse af elever på erhvervsuddannelserne. Disse indsatser sætter i langt overvejende grad fokus på virksomhedspraktikken, det vil sige, hvordan man kan sikre kvalitet og udbytte af de forløb, som eleverne har ude i virksomhederne, og derigennem styrke fastholdelse. Studierne beskæftiger sig til gengæld i mindre grad med skolepraktikker, eller noget der svarer til de skolepraktikker, vi kender fra en dansk kontekst.

I studierne tilskrives virksomhederne derfor også en vigtig rolle i indsatsen for at fastholde elever i deres uddannelsesforløb. Virksomhedernes rolle starter allerede inden, der underskrives en kontrakt mellem virksomheden og en læring, idet et studie indikerer, at forløbet omkring rekrutteringsprocessen har betydning for fastholdelse af eleverne gennem hele praktikperioden. Studiet, som er lavet indenfor kokke- og malerfagene, indikerer en sammenhæng mellem virksomhedernes rekrutteringsproces og en potentiel lærlings fastholdelse. Studiet indikerer, at **systematisk brug af strukturerede jobsamler og/eller 'snusepraktikker'**, før der laves en kontrakt mellem eleven og virksomheden, er virkningsfuldt. Snusepraktikken består typisk af, at en potentiel lærling får mulighed for at prøve forskellige opgaver af, og derved får indblik i hverdagen i faget og virksomheden. Det kan også være opgaver, som afdækker elevens matematiske færdigheder og læsefærdigheder samt relevante kompetencer indenfor det konkrete fag. Forløbet følges typisk op med en opfølgning på forløbet, fx ved at eleven skriver dagbog, så erfaringerne kan deles. Studiet indikerer, at det for malerfaget gør sig gældende, at virksomheder, der har været ramt af frafald blandt deres lærlinge, bruger jobsamtaler og snusepraktikker signifikant mindre, end virksomheder, hvor lærlinge gennemfører deres praktik. I studiet anbefales der derfor systematisk brug af formelle ansættelsessamtaler og snusepraktikker som virkningsfulde værktøjer til at mindske frafaldet. Dette ved at sikre **forventningsafstemning og det gode match** mellem lærling og virksomhed fra start (Formblom et al., 2016).

Imidlertid lægges der også vægt på, at strukturerede samtaler og snusepraktikker kun er enkelte blandt flere tiltag, der sikrer kvalitet i praktikken, da de langt fra kan forklare hele variationen blandt de virksomheder, som hhv. oplever og ikke oplever frafald blandt deres lærlinge (Formblom et al., 2016). Imidlertid viser Dyssegaard (2014a) også, at den gensidige udvælgelsesproces, hvor både virksomhed og elev får et godt indblik i hinanden, bidrager til at sikre et godt match. Desuden viser studiet, at forældre med fordel kan inddrages i ansættelsesprocessen, således at de også kender til de krav, som virksomhederne stiller til deres lærlinge.

Når elever er begyndt i deres praktik, fremhæver studierne indsatsen, som bidrager til at skabe kvalitet i selve forløbet, og derigennem bidrager til fastholdelse ved at tilbyde lærlingen at blive en del af stærke lærings- og praksisfællesskaber. **Sidemandsoplæring** fremhæves som en indsats, hvor studierne viser positive resultater i forhold til kvalitet, læring og fastholdelse. Sidemandsoplæring kommer til udtryk ved, at eleverne får mulighed for at observere erfarne praktikere i arbejdet, for dermed at være bedre klædt på til at prøve kræfter med opgaverne selv (Dyssegaard et al., 2014a; Rambøll, 2016b; Negrini et al., 2016). Negrini et al. (2016) indikerer imidlertid, at det er en forudsætning for at skabe god sidemandsoplæring, at lærlingen mødes af en person, som er motiveret i forløbet, og at arbejdspladsen generelt er præget af en stærk læringskultur.

Flere studier indikerer også, at **løbende evaluering** af praktikforløbet, **vejledning undervejs** og **feedback** er centralt for kvalitet og læring i praktikken og herigennem fastholdelse. Studierne indikerer, at det er vigtigt, at eleven evalueres, da det er med til at signalere overfor eleven, at der tages hånd om og tages ansvar for deres faglige udvikling i virksomheden, og dermed bidrager til, at praktikforløbet bliver udbytterigt (Dyssegaard et al., 2014a; Negrini et al., 2016; Rump & Aarkrog, 2016; Rambøll, 2016b).

Et studie sætter også fokus på **mentorordninger** på praktikstedet som en virkningsfuld indsats til at fastholde elever i uddannelse (Dyssegaard, 2014a). Studiet viser, at det, at elever har tilknyttet en faglig kompetent person, som han eller hun kan dele faglige, personlige eller samarbejdsrelaterede problemstillinger med, bidrager til fastholdelse. Studiet indikerer dog også, at virkningsfulde mentorordninger i praktikken forudsætter, at fagudøverne klædes på til opgaven fx via kompetenceudvikling inden for coaching.

Flere studier indikerer også, at det er vigtigt at sætte ind med en indsats, der sikrer en stærk **kobling mellem erhvervsuddannelser og praktikvirksomheden**. Det er virkningsfuldt, når der i

samarbejdet skabes klare målsætninger og forventningsafstemning mellem elev, praktikvirksomhed og erhvervsuddannelse, og når eleven oplever, at der er sammenhæng i uddannelsen på skoledelen og i praktikkdelen (Rump & Aarkrog, 2016; Nielsen et al., 2013; Dyssegaard et al., 2014a; Rambøll, 2016b).

Boks 4-4: Eksempel – Tæt kobling mellem skole og praktik

En tæt kobling mellem skole og praktik i uddannelsen

Flere studier indikerer, at det er vigtigt at skabe en god sammenhæng mellem den læring, eleverne oplever på erhvervsuddannelserne, og den læring og de aktiviteter, de indgår i på praktikpladsen.

En måde, hvorpå man kan arbejde med denne kobling er gennem uddannelsesbøger, som er et redskab til at koordinere undervisningen på skolen og oplæringen i praktikken. Herigennem bliver der sat fokus på, hvilke arbejdsopgaver eleverne særligt skal fokusere på i praktikforløbet, ligesom underviserne på erhvervsuddannelsen kan bruge uddannelsesbogen til at følge op på, hvad eleverne har beskæftiget sig med under praktikken.

Studiet viser, at det er vigtigt med en tæt kobling mellem aktiviteterne i praktikken og læringen i skolen. Det indebærer også, at der er overensstemmelse mellem produkttyper, produktmærker og redskaber, ligesom det indebærer at inddrage elevernes læring fra praktikken i undervisningen.

Læs mere her:

Dyssegaard et al. (2014a). Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne.

To studier har fokus på skolepraktik. Dyssegaard et al. (2014a; 2014c) ser på, om **skolepraktik** bidrager til fastholdelse af elever i de tilfælde, hvor elever ikke kan finde en lærlingeplads. Studierne og Rambølls kortlægning fra 2016 viser, at skolepraktikkerne har en positiv betydning for elevernes fastholdelse, men det problematiseres, at eleverne i skolepraktikken ikke får mulighed for at blive inkluderet i praksisfællesskaber, og ikke fuldstændigt kan tilbydes det læringsmiljø, som findes i virksomhederne. Derfor ses skolepraktik som et virkningsfuldt fastholdelsesredskab, men modellen har både sine styrker og svagheder.

Endelig beskæftiger to studier sig med betydningen af institutionelle faktorer på fastholdelsen af elever i erhvervsuddannelser. Et studie sammenligner fastholdelsen blandt elever, som har hhv. **korte og ordinære uddannelsesaftaler**. Studiet indikerer, at elever, der har korte uddannelsesaftaler, har en lidt større tendens til at falde fra. Det kan hænge sammen med, at de korte uddannelsesaftaler er forbundet med større usikkerhed omkring praktikken for eleven, fordi aftalerne løbende skal forlænges, eller der skal tegnes nye (EVA, 2017b). Et andet studie ser på, om **tilskudsordninger** til virksomheder bidrager til at sikre fastholdelse. Tilskudsordningen indebærer, at virksomhederne kompenseres økonomisk, såfremt de opretter flere praktikpladser end normalt. Med tilskuddet reduceres virksomhedernes udgifter til praktikforløbene mellem 18-28 pct. over en 3-årig praktikperiode, hvilket skal gøre det mere attraktivt for virksomhederne at oprette flere praktikpladser. Imidlertid indikerer studiet, at tilskudsordningen ikke har nogen betydning for elevernes frafaldsrate (Fries et al., 2014).

BILAG 1 – REFERENCELISTE

Nedenfor følger en referenceliste over samtlige inkluderede studier i kortlægningen. I alt fremgår 73 studier af referencelisten. Heraf er 27 studier markeret med *. Disse studier har lav evidensvægt, og indgår ikke i syntesen. De resterende 46 studier, som ikke har en markering, har mid-del eller høj evidensvægt, og indgår i kortlægningens syntese.

1. Acquah, Daniel K. & Prue Huddleston (2014): Challenges and opportunities for vocational education and training in the light of Raising the Participation Age. *Research in Post-Compulsory Education*, 19:1, 1-17.*
2. Adams, Brian Edward (2012): Linked Learning: Can Career and Technical Education Programs Take California High Schools Into the 21st Century? *California Lutheran University*.
3. Alfeld, Corinne & Sharika Bhattacharya (2013): Mature Programs of Study: Examining Policy Implementation at the Local Level. Final Report. *National Research Center for Career and Technical Education (NRCCTE)*.
4. Andersen, C. H. (2015): Evaluering af projekt: Mobication fra grundskole til erhvervsliv. *Danske Professionshøjskoler*.
5. Avey, Matthew R. (2012): Meeting The Needs Of Career And Technical Education: Observations From Graduates Of A High School Health Science Program. *University of South Dakota*.*
6. Banks, Joanne (2014): Bottom of the class? The leaving certificate applied programme and track placement in the Republic of Ireland. *Irish Educational Studies*, 33: 4, 367–381.*
7. Cadena, Ninfa (2013): Today's Dropout, Tomorrow's Workforce: Meeting the Needs of All Students in a Career and Technical Education Classroom. *The University of Texas at San Antonio*.*
8. Cedefop (2016): Leaving education early: putting vocational education and training centre stage. Volume II: evaluating policy impact. *Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper*, 58.
9. Chankseliani, Maia et al. (2016): Overcoming vocational prejudice: how can skills competitions improve the attractiveness of vocational education and training in the UK? *British Educational Research Journal*. 42: 4, 582–599.
10. Cranston, Neil et al. (2012): Findings from a Pilot Study Into Student Retention Beyond Year 10. *Joint AARE APERA International Conference*.*
11. Dumbrell, Tom & Erica Smith (2013): Pre-apprenticeships in Australia: Differing orientations and their policy implications. *Journal of Vocational Education & Training*, 65:2, 161-176.
12. Dyssegaard, Camilla Brørup et al. (2014a): Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i erhvervsuddannelserne. *Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet*.
13. Dyssegaard, Camilla Brørup et al. (2014b): Forskningskortlægning af håndterbare forhold til gavn for fastholdelse, øget optag og forbedrede resultater i de gymnasiale uddannelser. *Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet*.
14. Dyssegaard, Camilla Brørup et al. (2014c): Virkningsfuld undervisning, praktik og vejledning på erhvervsuddannelserne. En forskningskortlægning. *Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet*.
15. Epinion (2016): Evaluering af MKF. *Undervisningsministeriet*.

16. EVA (2015): Skolers arbejde med at forberede elever til ungdomsuddannelse. *Danmarks Evalueringsinstitut.*
17. EVA (2016a): Evaluering af Projekt om udvikling og afprøvning af kollektiv vejledning. *Danmarks Evalueringsinstitut.*
18. EVA (2016b): Evaluering af sommerkurser. Erfaringer fra sommerkurser i forbindelse med betinget optagelse til EUD i 2015 og 2016. *Danmarks Evalueringsinstitut.*
19. EVA (2017a): Lediges perspektiver på uddannelse. Ufaglærte dagpengemodtageres vurderinger af samtaler og uddannelse. *Danmarks Evalueringsinstitut.*
20. EVA (2017b): Evaluering af korte uddannelsesaftaler i erhvervsuddannelserne. *Danmarks Evalueringsinstitut.*
21. EVA (2017c): Fra ikke-parat til parat. Analyse af uddannelsesparathedsvurderinger i 8., 9. og 10. klasse. *Danmarks Evalueringsinstitut.*
22. EVA og Undervisningsministeriet (2017): Overgange mellem Grundskole og Ungdomsuddannelse. Vidensnotat. *Danmarks Evalueringsinstitut.**
23. Forsblom, Lara et al. (2016): Dropouts in Swiss vocational education and the effect of training companies' trainee selection methods, *Journal of Vocational Education & Training*, 68:4, 399-415.
24. Friche, Nanna et al. (2017): Bedre Veje til Ungdomsuddannelse – Kompetencer og implementering i forberedende tilbud (delopgave 3). *Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning.*
25. Fries, Jan et al. (2014): Do employment subsidies reduce early apprenticeship dropout? *Journal of Vocational Education & Training*, 66:4, 433-461.
26. Goings, A M. Morrison (2013): Experiences of Community College Vocational Students Who Were Required to Begin their Studies by Taking Remedial Courses and Successfully Attained their Associate's Degrees: A Phenomenological Study. *The Graduate College at the University of Nebraska.**
27. Görlich, Anne et al. (2014): Forsøg med brobygning til EUD. Midtvejsstatus. *Center for Ungdomsforskning (CEFU).*
28. Görlich, Anne et al. (2016): Hvad virker? Ledige unges vej til uddannelse og arbejde. Evaluering af Brobygning til uddannelse. *Center for ungdomsforskning.*
29. Grønborg, Lisbeth (2013) One of the boys: constructions of disengagement and criteria for being a successful student, *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26:9, 1192-1209.*
30. Grønborg, Lisbeth (2013): Scaring the students away? Institutional selection through assessment practices in the Danish vocational and educational training system. *Journal of Vocational Education & Training*, 65:4, 507-524.*
31. Hargens, K. Diane (2013): Examining student achievement and interventions for underprepared vocational math students. Iowa State University.
32. Helaire, Atlas (2014): Career technical education instructors' perceptions of adult students' academic ability in career technical education classes. *Pepperdine University, Graduate School of Education and Psychology.*
33. Hoffman, Nancy (2015): High school in Switzerland blends work with learning. *Kappan Magazine*, 97:3, 29-34.*

34. Høst, Håkon (2015): Kvalitet i fag- og yrkesopplæringen. *Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning*.
35. Houtte, Mieke Van & Jannick Demanet (2016): Teachers' beliefs about students, and the intention of students to drop out of secondary education in Flanders. *Teaching and Teacher Education, 54*, 117-127.*
36. Jensen, Torben Pilegaard et al. (2014): Forsøg med Tydelig Feedback på erhvervsuddannelsernes grundforløb – Fastholdelse og faglige resultater. *Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning*.
37. Jonasson, Charlotte (2012): Teachers and students' divergent perceptions of student engagement: recognition of school or workplace goals. *British Journal of Sociology of Education, 33:5*, 723-741.*
38. Jordan, Stefanie (2016): Effects of a group coaching for the vocational orientation of secondary school pupils, *Coaching: An International Journal of Theory, Research and Practice, 9:2*, 143-157.
39. Kinder, Angelic M. (2013): Completion Rates in West Virginia Community and Technical Colleges. *West Virginia University*.*
40. Lannegrand-Willems, Lyda et al. (2011): Prediction of various degrees of vocational secondary school absenteeism: Importance of the organization of the educational system. *School Psychology International, 33:3*, 294-307.*
41. Larsen, Jette et al. (2014): Forbedrede overgange til erhvervsuddannelser. *VIA University College*.*
42. Lindström, Lena (2014): Maximising Opportunity and Minimising Risk? Young People's Upper Secondary School Choices in Swedish Quasi-markets. Sage Publications and YOUNG Editorial Group, 22:1, 1-20.
43. Lippke, Lena (2012): "Who am I supposed to let down?" The caring work and emotional practices of vocational educational training teachers working with potential drop-out students. *Journal of Workplace Learning, 24: 7/8*, 461-472.*
44. Long, Bridget A. (2012): The Relationship of Institutional Incentives and Students' Decisions to Enroll in a Technical Postsecondary Program, *Capella University*.
45. McDuffe, Kimberly Sabrina (2013): Motivating Students to Complete High School Through Career and Technical Education. *Walden University*.*
46. Miller, Cynthia et al. (2016): Building a future. Interim Impact Findings from the YouthBuild Evaluation. *MDRC. Building knowledge to improve social policy*.
47. Meijers, Frans et al. (2013): The relationship between career competencies, career, identity, motivation and quality of choice. *Int J Educ Vocat Guidance, 13:47-66*.*
48. Morelock, Kristy (2012): Evolving Partnerships to Enhance Transition: Meeting POS Expectations. *Association for career & technical education*.*
49. Munk et al. (2015): Grundforløbspakker og frafald på danske erhvervsskoler. *Aalborg Universitetsforlag*.
50. Murray, Sara & Jane Mitchell (2016): Teaching practices that re-engage early school leavers in further education: an Australian study. *Journal of Further and Higher Education, 40:3*, 372-391.*
51. Nationalt Videncenter for Læsning (2017): Læsning og læsevejledning på EUD. *Nationalt Videncenter for Læsning*.

52. Negrini, Lucio et al. (2016): Is There a Relationship between Training Quality and Premature Contract Terminations in VET? *Vocations and Learning*, 9, 361–378.
53. Nielsen, Claus et al. (2013): Slutrapport: Erhvervsskoleelever i det danske erhvervsuddannelsessystem. *Psykologisk Institut, Aarhus Universitet*.
54. Oldham, Todd M. (2017): The Impact of a Cohort-Based Learning Model on Student Success within Vocational Technical Certificates at a Community College. *College of Professional Studies Northeastern University*.
55. Pless, M. & A. V. Louw (2015). Øget overgang til eud efter avu: Tværgående analyser af VUC skolars forsøgsog udviklingsprojekter med erhvervstonet undervisning på avu. *Center for Ungdomsforskning: Center for Ungdomsforskning*.
56. Pless, M. et al. (2016): Uddannelsesvalg, vejledning og karrierelæring i et ungeperspektiv. *Aalborg Universitetsforlag*.
57. Poulsen, Bo Klindt et al. (2016): Udsyn i Udskolingen. *KL og Danmarks Lærerforening*.*
58. Preble, Brian C. (2016): Getting your counselor to support technology education. *Technology and engineering teacher*.*
59. Rambøll & NCE (2017): Evaluering af EUX. Endelig rapport. *Rambøll*.
60. Rambøll & NCK (2017): Slutevaluering. Evaluering af FastholdelsesTaskforcens samlede indsats. *Rambøll*.
61. Rambøll (2016a): Analyse af erhvervsgrunduddannelsen (EGU). *Rambøll*.
62. Rambøll (2016b): En systematisk kortlægning af viden vedr. klare mål (eud). *Rambøll*.
63. Rambøll (2017a): Helhedsorienteret undervisning. Evaluering af helhedsorienteret undervisning som pædagogisk værktøj på spor 2. *Rambøll*.
64. Rump, Amalie Østerberg & Vibe Aarkrog (2016): Notat om resultater af forskning i erhvervsuddannelserne. *Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling*.
65. San Miguel, Manuel (2013): The effects of career technical education on student outcomes in a high-minority urban school district. *California State University*.
66. Slottved, Mette et al. (2017): Bedre veje til ungdomsuddannelse. Indhold, værktøj og metoder (delopgave 2). *Det nationale institut for Kommuners og regioners analyse og forskning*.
67. Smith, Sabrina E. (2012): The Impact of Career and Technical Education Programs on At-Risk Secondary Students. *Walden University*.*
68. Spetalen, Halvor (2016): Yrkesfaglig påbygning – muligheter og forudsætninger i restaurant- og matfag. *Institutt for yrkesfaglærerutdanning, Høgskolen i Oslo og Akershus*.*
69. Steno, Anne Mia & Nanna Friche (2015): Celebrity chefs and masculinities among male cookery trainees in vocational education. *Journal of Vocational Education & Training*, 67:1, 47-61.*
70. Summers, Arrita W. (2013): Perceptions of college graduates and College non-graduates regarding the impact of Career technical education on their lives. *Tennessee State University*.
71. Swift, John & Roy Fisher (2012): Choosing vocational education: some views from young people in West Yorkshire, *Research in Post-Compulsory Education*, 17:2, 207-221.*
72. Yates, Anne et al. (2014): Student engagement in distance-based vocational education. *Journal of Open, Flexible and Distance Learning*, 18(2), 29-43.*

73. Søndergaard et al. (2017): Grundforløb på erhvervsuddannelserne efter reformen. *Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning*.

BILAG 2 – KARAKTERISTIK AF DEN INDSAMLEDE VIDEN

I dette bilag gives en overordnet karakteristik af den indsamlede viden i forbindelse med kortlægningen af styrket søgning og fastholdelse på erhvervsuddannelserne. Bilaget omfatter en kort beskrivelse af studierne fordelt på de to fokusområder (mål 1 og mål 2 i erhvervsuddannelsesreformen), studierne geografiske spredning, og studierne anvendte undersøgelsesdesign. Herefter følger en beskrivelse af processen med at kvalitetsvurdere studierne og bestemme studierne evidensvægt.

Generel karakteristik

Kortlægningen omhandler hhv. styrket søgning og styrket gennemførelse af erhvervsuddannelserne, og de 46 inkluderede studier fordeler sig således på de to fokusområder (mål 1 og mål 2 i erhvervsuddannelsesreformen). For flere af de inkluderede studier gælder, at de er relevante for begge fokusområder, hvorfor samme studie kan optræde flere steder. Nedenstående tabel viser antallet af studier fordelt pr område.

Tabel 1: Antal studier fordelt på de to fokusområder

Område	Antal studier
Styrket søgning mod EUD	28
Styrket gennemførelse af EUD	27

N= 46. Note: Kun studier med middel eller høj evidens er medtaget. Nogle studier er repræsenteret under begge fokusområder.

Som det fremgår af ovenstående tabel, er der opnået en nogenlunde ligelig fordeling af studierne på de to fokusområder.

I forhold til studierne geografiske spredning kan studierne overordnet set grupperes i hhv. internationale og nordiske studier. Internationale studier omfatter i den forbindelse undersøgelser gennemført i EU-lande, (ekskl. Norden) USA, Tyskland, og Storbritannien, mens nordiske studier omfatter studier gennemført i hhv. Danmark, Norge og Sverige. Nedenstående tabel viser antallet af internationale hhv. nordiske studier.

Tabel 2: Antal internationale og nordiske studier

Land	Antal studier
International	18
Nordisk	28

N = 46. Note: Medtaget i oversigten er kun studier med middel eller høj evidens.

Som det fremgår af tabellen, er der en overvægt af studier, der er gennemført i en nordisk kontekst. Der er således 28 studier, der er gennemført i en nordisk kontekst, mens 18 studier er gennemført i en international kontekst. Nedenstående tabel viser studierne konkrete fordeling på lande.

Tabel 3: Studiernes fordeling på lande

Land	Antal studier
Danmark	26
USA	9
Schweiz	3
EU-lande mfl.	3
Storbritannien	1
Australien	1
Norge	1
Tyskland	1
Sverige	1

N = 46. Note: Medtaget i oversigten er kun studier med middel eller høj evidens.

Tabellen viser, at der er en overvægt af studier, der er helt eller delvist gennemført i dansk kontekst. Dette skyldes hovedsageligt, at der i dansk kontekst er gennemført en del forskning og forsøgs- og udviklingsprojekter efter erhvervs-uddannelsesreformen i 2015.

Idet kortlægningen anvender en bred forståelse af viden, er der forventeligt en betydelig spredning i de undersøgelsesdesigns, der anvendes i de enkelte studier. Dette fremgår også af tabellen nedenfor, hvor studierne er opdelt i henhold til undersøgelsesdesign.

Tabel 4: Studiernes undersøgelsesdesign

Forskningsdesign	Antal studier
Casestudier	5
Før- og eftermåling med indsats- og kontrolgruppe	1
Før- og eftermålinger	1
Kvalitativ tværsnitsundersøgelse	1
Kvasi-eksperimentelt design	1
Kvasieksperimentelt design og casestudier	2
Litteraturstudie	2
Litteraturstudie og casestudier	1
Longitudinalt kohortestudie	1
Longitudinelt casestudie	1
Longitudinelt kohortestudie og casestudier	2
Longitudinalt studie	1
Mixed methods-design	13
Randomiseret kontrolleret forsøg	2
Systematisk forskningskortlægning	4

Forskningsdesign	Antal studier
Systematisk litteraturstudie og casestudie	1
Tværsnitsundersøgelse	5
Tværsnitsundersøgelse med casestudie	1
Virkningsevaluering	1

N = 46. Note: Medtaget i oversigten er kun studier med middel eller høj evidens.

Som det fremgår af tabellen, er hovedparten af studierne baseret på et mixed methods-design, hvor forskellige metoder kombineres (eksempelvis tværsnitsundersøgelse og casestudier). Dette gælder for 13 ud af 46 studier. Derudover er der fem kvalitative casestudier og fem studier, der baserer sig på tværsnitsundersøgelser. Fire af de inkluderede studier er forskningskortlægninger, der samler viden fra eksisterende studier. Mindre hyppigt anvendte forskningsdesign i de inkluderede studier omfatter før- og eftermålinger, kvalitative følgestudier, kvasi-eksperimenter, meta-evalueringer samt longitudinale kohorte- og tværsnitsundersøgelser. Endelig indgår to randomiserede kontrollerede forsøg.

Vurdering af studiernes metodiske kvalitet og evidensvægt

Vurderingen af studiernes metodiske kvalitet og relevans er baseret på tre forskellige evidensvægte, der tilsammen danner grundlag for tildeling af studiernes samlede evidensvægt. Det drejer sig om følgende evidensvægte:

- **Evidensvægt A** vedrører studiets metodiske kvalitet og relaterer sig derved til en vurdering af pålideligheden af primærstudiets resultater på baggrund af de videnskabeligt accepterede normer for det anvendte undersøgelsesdesign.
- **Evidensvægt B** vedrører studiets metodiske relevans og indebærer derved en vurdering af hensigtsmæssigheden af det anvendte undersøgelsesdesign i primærstudiet i forhold til det undersøgelsesspørgsmål, som studiet ønsker at besvare.
- **Evidensvægt C** vedrører studiets emnemæssige relevans og indebærer derved en vurdering af hensigtsmæssigheden af studiets fokus i forhold til de problemstillinger og undersøgelsesspørgsmål, der er i fokus i kortlægningen. Det handler om at vurdere, om kortlægningens undersøgelsesspørgsmål berøres perifert eller centralt i primærstudiet.

Under hver evidensvægt tildeles studierne enten høj, medium eller lav evidens afhængigt af studiets metodiske kvalitet og relevans samt studiets emnemæssige relevans for kortlægningen. Herefter tildeles studierne en samlet evidensvægt. Dog bemærkes her, at evidensvægt A - studiets metodiske kvalitet - vejer tungere end de to øvrige evidensvægte, når den samlede evidensvægt afgøres.

Et studie vurderes til at have en **høj samlet evidensvægt**, når studiet både har en høj metodisk kvalitet og er af høj relevans for kortlægningens undersøgelsesspørgsmål. Mere specifikt indebærer dette, at studiet skal være gennemført i overensstemmelse med de gældende videnskabelige krav *inden for det anvendte undersøgelsesdesign* og såvel emnemæssigt som metodisk behandle kortlægningens undersøgelsesspørgsmål centralt. Når et eller flere af de nævnte forhold ikke er opfyldt i *tilstrækkelig grad*, vurderes studiet med **medium evidensvægt**. Såfremt mange af de ovennævnte forhold ikke er opfyldt, og der derved er betydelige usikkerheder forbundet med studiets resultater, vurderes studiet med **lav evidensvægt**.

Det er vigtigt at understrege, at studier, der er blevet tildelt en høj evidensvægt, fortsat kan være kendetegnet ved enkelte metodiske eller analytiske opmærksomhedspunkter. På et overordnet plan er studierne dog af en høj metodisk kvalitet, og usikkerheden omkring studiernes resultater er derfor minimale. Studier tildelt en medium evidensvægt kan derimod have flere metodiske eller analytiske mangler. Der kan fortsat fæstnes lid til studiernes resultater, men usikkerhedsmarginen er større end i studierne med høj evidensvægt.

Det skal fremhæves, at kvalitetsvurderingen af forskningens resultater udelukkende tager afsæt i studierne beskrivelser. Det betyder, at kvalitetsvurderingen og bestemmelse af evidensvægt i høj grad afhænger af afrapporteringen i studierne. Det er således en forudsætning for, at et studie kan tildeles høj eller medium evidensvægt, at studiet er afrapporteret med tilstrækkelig gennemsigthed og indeholder information om studiets undersøgelsesspørgsmål, metodiske fremgangsmåde, dataindsamlings- og analysestrategier samt resultater.

Tabellen nedenfor viser antallet af studier med medium hhv. høj evidensvægt fordelt på de to fokusområder.

Table 5: Studiernes samlede evidensvægt fordelt på de to fokusområder

Evidensvægt	Styrket søgning mod EUD	Styrket fastholdelse af EUD
Medium evidens	23	19
Høj evidens	5	8
Studier i alt	28	27

Overordnet set viser tabellen, at det for begge fokusområder gælder, at størstedelen af de inkluderede studier er tildelt en medium evidensvægt, mens kun et begrænset antal studier er kendetegnet ved en høj samlet evidensvægt. For fokusområde 1 (mål 1) om styrket søgning og tilgang mod erhvervsuddannelserne er kun fem af 28 studier med høj evidensvægt. For andet fokusområde (mål 2) vedrørende styrket gennemførelse af EUD gælder, at otte ud af 27 studier har høj evidens.

BILAG 3 - SØGEPROTOKOL

Baggrund og problemfelt

Erhvervsuddannelsesreformen fra 2015 markerer en politisk ambition om at løfte kvaliteten af erhvervsuddannelserne, så Danmark får flere faglærte, der kan sikre væksten og velfærden i fremtiden. En øget søgning og tilgang til samt gennemførelse på erhvervsuddannelserne er helt afgørende, hvis denne ambition skal indfris.

Et af målene bag reformen er, at **mindst 25 pct. af de unge skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. og 10. klasse i 2020 og mindst 30 pct. i 2025**. Udviklingen på dette punkt har gennem en længere årrække ikke gået i den ønskede retning. Tilgangen til EUD direkte efter grundskolen er faldet fra 31,7 pct. af eleverne i 2001 til 18,5 pct. i 2017. Af Undervisningsministeriets årlige statusredegørelse for implementering af erhvervsuddannelsesreformen fremgår det, at den nedadgående tendens ift. søgningen desværre ser ud til at være stabiliseret¹⁷. Der er dermed endnu et stykke vej til det ønskede niveau på 25 pct. i 2020.

Foruden søgning og tilgang er det også helt afgørende, at flere unge gennemfører den erhvervsuddannelse, de er startet på. **Reformens mål er i den forbindelse, at fuldførelsen på erhvervsuddannelserne skal stige fra 52 procent i 2012 til mindst 60 procent i 2020 og mindst 67 procent i 2025**. Af Undervisningsministeriets statusredegørelse for 2016 fremgår det, at kun halvdelen af de elever, der startede på en erhvervsuddannelse i 2015, forventes at fuldføre uddannelsen¹⁸. Det store frafald på erhvervsuddannelserne – særligt efter grundforløb 1 – er derfor stadig en væsentlig udfordring.

Formål

Formålet med denne kortlægning er på den baggrund at give et indblik i eksisterende kvantitativ og kvalitativ empirisk forskning om, hvilke tiltag, praksisser, metoder, programmer og/eller indsatser, der har betydning for at sikre, at flere unge søger og gennemfører en erhvervsuddannelse, samt hvad der begrænser frafald på uddannelserne. Kortlægningen skal således bidrage med et vidensgrundlag, der kan bruges som løftestang til realiseringen af målene i reformen.

Det kan være relevant at søge at belyse en række forskellige forhold med i relation til søgning til og fastholdelse på erhvervsuddannelserne. Relevante forhold omfatter bl.a.:

- Aktiviteter i grundskolen, der kan skabe større interesse for erhvervsuddannelserne, herunder fx læreres og vejlederes viden om og engagement i forhold til at motivere eleverne for EUD, brobygning, praktik, markedsføring og praktisk dimension i undervisningen (herunder, hvordan almene fag kan anvendes i relation til at løse praktiske arbejdsopgaver, fx "tømrematematik") mv.
- Aktiviteter, der kan informere forældre om erhvervsuddannelser (grundet forældres store betydning for unges uddannelsesvalg), fx forældremøder, informationsmateriale mv.
- Forhold, der generelt påvirker unges valg af uddannelse, herunder bl.a. motivation og incitamenter (fx beskæftigelsesudsigter, venners uddannelsesvalg, attraktive læringsmiljøer mv.).
- Skoleinterne og -eksterne forhold, der påvirker gennemførelsesgraden. Skoleinterne forhold kan fx dreje sig om læringsmiljø, socialt tilhørsforhold, relation til undervisere og kvalitet af undervisning. Eksterne forhold kan fx dreje sig om mulighed for at få praktikplads, arbejdsmiljø på praktikstedet og kvalitet af praktikken.

¹⁷ Undervisningsministeriet (2016): *Statusredegørelse for implementering af erhvervsuddannelsesreformen for skoleåret 2015/2016*.

¹⁸ Ibid.

- Faktorer på elevniveau, der også kan påvirke gennemførelsesgraden, fx tiltro til egne evner, evnen til at sætte mål, vedholdenhed, motivation, interesse for de enkelte fag samt fysisk og psykisk helbred mv.

Kortlægningen tager udgangspunkt i følgende **undersøgelsesspørgsmål**:

Hvilke tiltag, praksisser, metoder, programmer og/eller indsatser har betydning for øget søgning, tilgang og gennemførelse på erhvervsuddannelsesområdet?

Derudover har kortlægningen også til hensigt at belyse, hvad der kendetegner virkningsfulde karakteristika, tiltag og indhold i erhvervsuddannelser internationalt, som har betydning for søgning, tilgang og gennemførelse.

Ekspertgruppe

Kortlægningens ekspertgruppe består af:

- Vibe Aarkrog, lektor ved DPU, Aarhus Universitet
- Karsten Holm Sørensen, medejer af EPUC – Erhvervspædagogisk udviklingscenter
- Camilla Brørup Dyssegaard, autoriseret psykolog, Ph.d., stiger af Ren Viden
- Rune Riberholt, lektor ved Institut for skole og læring, professionshøjskolen Metropol

Ekspertgruppens opgave bliver overordnet set at kvalificere den systematiske kortlægning. Konkret skal ekspertgruppen bl.a.:

- Komme med input i forhold til udvikling af søgeprotokol
- Gennemgå de fundne referencer og med inddragelse af deres netværk komme med supplerende forslag til undersøgelser og studier.
- Deltage i en synteseworkshop, hvor de inkluderede studier analyseres, implementeringspotentiale vurderes, og synteseudviklingen påbegyndes.
- Deltage i kvalificeringsworkshop, hvor der udvikles konkrete løsningsforslag (scenarier) for implementering af udvalgte virkningsfulde tiltag, indsatser, metoder og/eller redskaber i dansk kontekst.

Tilgang til kortlægning

Den systematiske kortlægning tilrettelægges med udgangspunkt i den fremgangsmåde og metode, der er kendt fra *Rapid Evidence Assessment*-traditionen (REA). I en REA arbejdes der systematisk med at kortlægge forskningen inden for et afgrænset område med henblik på at udlede fx virkningsfulde komponenter på tværs af relevante studier, som kan danne grundlag for en syntese. Samtidig kendetegnes tilgangen ved, at litteratursøgningen gennemføres i strategisk udvalgte databaser, der vurderes som særligt relevante for litteraturstudiets emnefelt, hvorfor af-søgningen kan tilrettelægges målrettet og fokuseret.

Søgningerne i databaserne suppleres med:

- *Referencer fra netværk*: Relevante undersøgelser foreslået af Rambølls netværk, som ikke er publiceret og/eller ikke er fremkommet via søgningen i databaser. Det gælder fx i forhold til at inddrage viden fra udviklingsprojekter og viden inden for tilstødende områder.
- *Referencer fra ekspertpanel*: Relevante undersøgelser foreslået af ekspertpanelet, som ikke er publiceret og/eller ikke er fremkommet via søgningen i databaser.
- *Referencer fra referencer*: Supplerende fremgangsmåde til at fremfinde yderligere relevant litteratur på basis af inkluderede studiers litteraturhenvisninger.

Afgrænsning

Den systematiske kortlægning afgrænses på følgende måde:

- **Tidsperiode**: 1. januar 2012 til 1. januar 2018.
- **Geografisk**: EU-land, Norge, Schweiz, USA, Canada, Australien og New Zealand.
- **Publiceringsprog**: Dansk, norsk, svensk, engelsk og tysk.
- **Målgruppe**: Potentielle og eksisterende EUD-elever
- **Databaser**:
  - ERIC
  - British Education Index
  - DIVA
  - NORA
  - FIS-Bildung
  - Forskningsdatabasen
  - CEDEFOP
- **Design**: Både Kvantitative og kvalitative studier.

Foreløbige søgetermer

ERIC, British Education Index, CEDEFOP: *Vocational education, prevocational education, instructional effectiveness, counseling effectiveness, school effectiveness, program effectiveness, teacher effectiveness, apprenticeships, motivation, values, transition, completion*

DIVA: *Yrkesudbildning, yrkesprogram, yrkesudldning*

NORA: *Yrke*, vocation**

Forskningsdatabasen: *Erhvervsuddannelse**

FIS-Bildung: *Berufsschule, berufskolleg, berufsfachschule, fachoberschule, berufsbildung*

Det skal bemærkes, at det kan blive nødvendigt at supplere/justere/begrænse søgetermerne, når selve søgningen er i gang, såfremt det viser sig, at søgetermerne ikke giver det ønskede udbytte.

Screening

De fundne studier vil blive udsat for en screeningsproces med de herunder anførte inklusions- og eksklusionskriterier.

Inklusion

Studiet undersøger tiltag, praksisser, metoder, programmer og/eller indsatser, der har betydning for øget søgning, tilgang til og gennemførelse på erhvervsuddannelsesområdet.

Definitioner i forhold til inklusionskriterier:

- *Potentielle EUD-elever:* elever i målgruppen for en erhvervsuddannelse, som dækker over: 1) elever i grundskolen samt 2) unge og voksne uden for grundskolen
- *Eksisterende EUD-elever:* elever, der er i gang med en erhvervsuddannelse.
- *Resultater og effekter:* Herved forstås en ændring af et eller flere af de undersøgte resultater/effekter med en klart defineret/beskrevet årsag og/eller påvirkningsfaktor, dvs. tiltag, praksisser, metoder, programmer og/eller indsatser med dokumenteret betydning for eller effekt på de relevante resultatmål. De relevante resultatmål omfatter søgning til og fastholdelse på erhvervsuddannelserne, jf. kortlægningens undersøgelsesspørgsmål.
- *Aktiviteter i grundskole,* der leder frem mod overgangen til erhvervsuddannelserne, forstås både som vejledning og forberedelse i grundskolen, uddannelsesparathed og adgangskarakterer til erhvervsuddannelserne samt aktiviteter, der kan skabe større interesse for erhvervsuddannelserne (fx informationskampagner og brobygning).
- *Fastholdelse* på erhvervsuddannelserne anvendes som samlet betegnelse for, at færre elever falder fra, og flere elever gennemfører en erhvervsuddannelse. Elevfrafald og elevgennemførelse defineres som følger:
- *Elevfrafald:* Elever stopper på en påbegyndt erhvervsuddannelse, inden den er fuldført. Der kan være tale om to former for frafald: Dropout; at en elev stopper helt på en uddannelse uden umiddelbart at vende tilbage til uddannelsessystemet (inden for 12 mdr.), og omvalg; at eleven fortsætter i erhvervsuddannelsessystemet eller bliver optaget på en anden uddannelse uden for erhvervsuddannelsessystemet. Dette kan ske både i umiddelbar forlængelse af, at eleven stoppede på den første uddannelse eller noget tid efter.
- *Elevgennemførelse:* Elever gennemfører og består en påbegyndt erhvervsuddannelse.

Eksklusion

- **Forkert dokument:** Studiet redegør ikke for empirisk forskning.
- **Forkert forskning:** Studiet redegør ikke for original empirisk forskning. Forskning, der kun forholder sig til forskning udført og rapporteret af andre, ekskluderes. Systematiske reviews er undtaget dette kriterium.
- **Forkert udgivelsestidspunkt:** Studiet er ikke publiceret i perioden fra 1. januar 2012 til 1. januar 2018.

- **Forkert land:** Studiet indeholder ikke data fra EU-lande, Norge, Schweiz, USA, Canada, Australien eller New Zealand.
- **Forkert sprog:** Studiet er ikke publiceret på dansk, norsk, svensk, tysk eller engelsk.
- **Forkert skolesystem:** Studiet undersøger ikke aktiviteter, der finder sted i grundskolen (herunder særligt i 7.-10. klasse), i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse, på en ungdomsuddannelse eller på andre erhvervs- og praksisrettede uddannelser (fx EUV for elever over 25 år).
- **Forkert målgruppe:** Studiet undersøger ikke indsatser/tiltag målrettet potentielle (fx elever i grundskolen eller voksne og unge uden ungdomsuddannelse) og eksisterende EUD-elever.
- **Forkert scope:** Studiet undersøger ikke tiltag, praksisser, metoder, programmer og/eller indsatser, der kan relateres til arbejdet med at indfri målsætningerne om øget søgning, tilgang og gennemførelse på erhvervsuddannelser i praksis
- **Forkert design:** Studiet undersøger ikke tiltag *med betydning for søgning*, tilgang til og gennemførelse af erhvervsuddannelse. Deskriptive studier, der ikke undersøger resultater og/eller effekter af tiltag, ekskluderes.
- **Forkert design:** Studier omhandler ikke forskningsbaseret viden og/eller viden fra evalueringer, undersøgelser og udviklingsprojekter af middel eller høj kvalitet.

Rescoping

Der vil maksimalt blive inkluderet 40 studier, hvorfor der kan være behov for at foretage en ændring af scopet (rescoping). Dette vil ske i samarbejde med STUK og kan fx medføre, at publiceringsår tilpasses, at kun specifikke design inkluderes eller lignende.

Vurdering af studier

De inkluderede studier vil alle blive vurderet i forhold til, om de reelt undersøger det genstandsfelt, som defineres i formål og undersøgelsesspørgsmål, ligesom det vurderes, om der er en tydelig sammenhæng imellem studiets præmisser, data og konklusioner. Hvert studie vurderes ud fra tre overordnede kriterier, der til sidste bruges til at lave en samlet vurdering af studiet

1. Dets **metodiske kvalitet**, dvs. en vurdering af pålideligheden af primærstudiets resultater på baggrund af accepterede normer for det anvendte undersøgelsesdesign.
2. Studiets **metodiske relevans**. Med metodisk relevans menes en vurdering af hensigtsmæssigheden af det anvendte design i studiet i forhold til studiets undersøgelsesspørgsmål og tilhørende temaer i den systematiske kortlægning.
3. Studiets **emnemæssige relevans**. Med emnerelevans menes en vurdering af hensigtsmæssigheden af studiets fokus i forhold til den problemstilling, der er i fokus i relation til hvert undersøgelsesspørgsmål. Dette forhold vurderes særligt relevant i nærværende kortlægning, hvor den indsamlede viden skal kunne relateres og overføres til det danske erhvervsuddannelsessystem, således at det kan anvendes direkte til at understøtte realiseringen af klare mål på de danske erhvervsskoler.
4. En **samlet vurdering** af de tre ovennævnte forhold, der slutter i en overordnet kvalitetsvurdering af studiet, hhv. høj, medium eller lav kvalitet.

I tabellen nedenfor illustreres retningslinjerne for kvalitetsvurdering.

Tabel 1: Kvalitetsvurdering

Kvalitetsniveau	Beskrivelse
1 – Høj kvalitet	<p>Studier med høj kvalitet er underbygget af solide (kvantitative) data og analyser, der med stor statistisk sikkerhed dokumenterer, at undersøgte tiltag, indsatser, praksisser og metoder fører til positive <i>effekter</i> i forhold til at indfri realiseringen af (et eller flere) klare mål.</p> <p>Analyserne baserer sig på metoder højest i evidenshierarkiet, herunder systematiske reviews og eksperimentelle design.</p>
2 – Middel kvalitet	<p>Studier med middel kvalitet er underbygget af (kvantitative og kvalitative) data og analyser, der sandsynliggør, at de undersøgte tiltag, indsatser, praksisser og metoder fører til positive <i>resultater</i> i forhold til at indfri realiseringen af (et eller flere) klare mål.</p> <p>Analyserne baserer sig på metoder, der befinder sig længere nede i evidenshierarkiet, herunder kohorte studier, regressionsanalyser og datadrevne komparative casestudier.</p>
3 – Lav kvalitet	<p>Studier med lav kvalitet er underbygget af gode <i>erfaringer</i> med og <i>oplevet effekt</i> af undersøgte tiltag, indsatser, praksisser og metoder. Studierne er ikke i udgangspunktet baseret på systematiske analyser af data.</p>